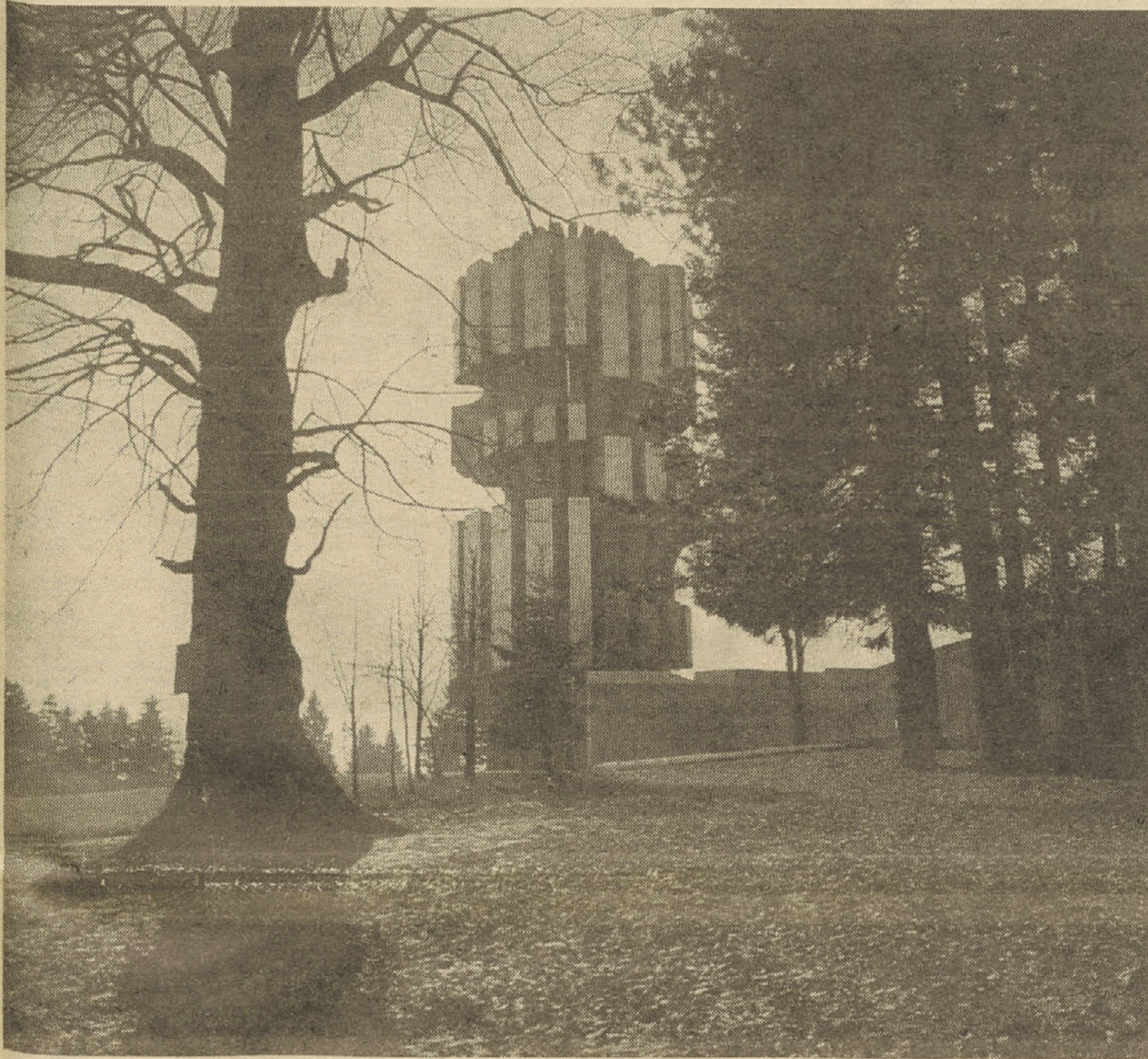

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih SR Slovenije

Ljubljana, 10. decembra 1976 — Številka 20

RAZLIČNI KRAJI:

Stubice—ujete v valovite griče Hrvaškega Zagorja.
Kozara z visokim, podolgaštim hrbtom — obrobljena s Savo, Gomjenico, Uno in Vrbasom.

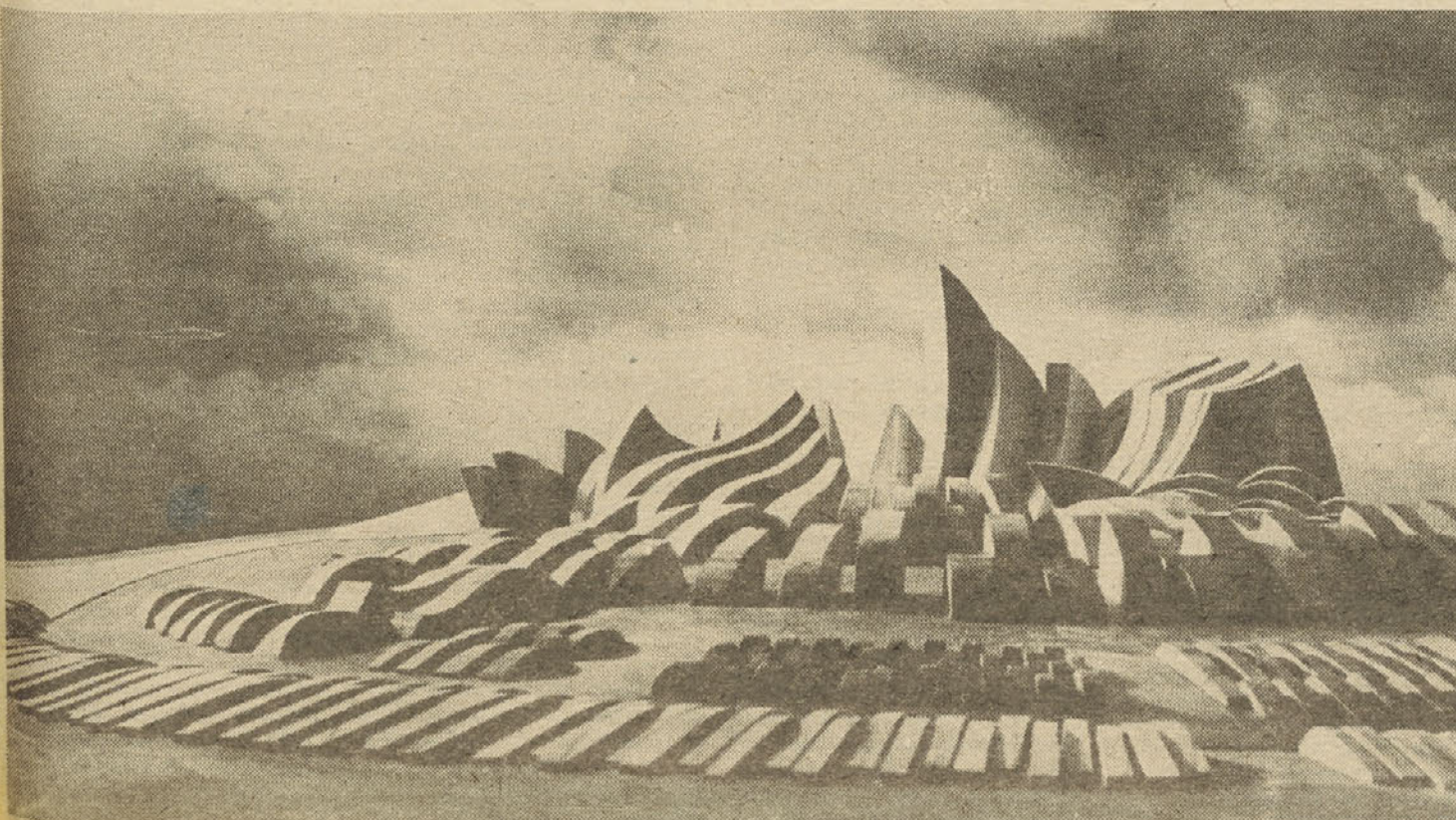
RAZLIČEN ČAS:

Leto 1573 — upor hrvaških in slovenskih puntarjev za pravico, zemljo in svobodo.
Leta 1941 do 1945 — boj vseh naših narodov proti okupatorju, nasilju nad človekom.

ISTI SMOTRI,

podobna junaštva.
Ob enem in drugem boju pojo pesmi. Zanosno kažejo pot od poraza k zmagi.
Tudi kamen govori. Zbudila ga je umetnikova roka.
Govori in imenu vseh: je spomin in zahvala močnim, ki so vztrajali. Razrašča se kot hotenje, naša vera v pravičnost boja in moč dela.

(Oba spomenika sta delo kiparja Dušana Džamonje)

Dušan Kompare

Vloga in naloge poklicnega usmerjanja

Poklicno usmerjanje kot celostna strokovna in družbena dejavnost, ki obsega poklicno vzgojo, prosvetljevanje in informiranje, ugotavljanje sposobnosti, interesov in poklicnih namer ter poklicno svetovanje, dobiva v samoupravni socialistični družbi vedno večji pomen. Delavci, delovni ljudje in občani vedno bolj odločajo o rezultatih svojega dela in o celotnem družbenem razvoju; zato je pomoč pri odločitvi o poklicni poti za vsakega posameznika še posebno pomembna. Poklicno usmerjanje v Socialistični samoupravni družbi mora biti usmerjena pomoč mlademu in odraslemu človeku, posebno ženski mladini, da se ustrezno in skladno razvija v celotnem delovnem obdobju, zato je treba zagotoviti ekonomske in druge pogoje za izvajanje te pomembne družbene dejavnosti (Resolucija X. kongresa ZKJ o nalogah in socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja). Poklicno usmerjanje ima izredno vlogo pri samoupravnem načrtovanju našega družbenega razvoja in izvajanju srednjeročnih in dolgoročnih načrtov na področju gospodarstva in družbenih dejavnosti, posebno pomembno pa bo pri uresničevanju preobrazbe vzgoje in izobraževanja. Z doslednim oblikovanjem samoupravnih socialističnih odnosov se delovni ljudje in občani vse bolj osvobajajo. Njihove odločitve so toliko bolj svobodne, kolikor bolj poznajo in obvladujejo zakonitosti svojega materialnega in družbenega življenja. V socialistični zasnovi poklicnega usmerjanja je postavljena zahteva po svobodnem poklicnem odločanju, pri čemer pa ne gre za abstraktno, temveč za konkretno svobodo, ki jo opredeljujejo sedanja stopnja družbenega razvoja in stopnja spoznanja družbenih zakonitosti. Prav zato je poklicno usmerjanje kot pomoč mladini in odraslim pri odločanju o poklicni poti usmerjeno na eni strani k spoznavanju in samospoznavanju njihovih sposobnosti, nagnjenj in interesov, na drugi strani pa k spoznavanju delitve dela in poklicev ter družbenih potreb po posameznih poklicih, ki jih mora opredeliti združeno delo v srednjeročnih in dolgoročnih načrtih družbenega razvoja.

Poklicno usmerjanje v naši republici je bilo že doslej dobro organizirano in je kot povezana dejavnost njegovih temeljnih nosilcev dokaj uspešno opravljalo svoje naloge. To velja zlasti precej manj za srednješolce, še najmanj pa je ta dejavnost zajela odrasle delavce. Glede na vse večjo vlogo poklicnega usmerjanja v naši družbi je potrebno še nadalje razvijati zasnovo poklicnega usmerjanja in poglobiti ter razširiti to dejavnost. Usklajevanje individualnih interesov z družbenimi potrebami po kadrih je osrednja in najzahtevnejša naloga poklicnega usmerjanja. Ta naloga zahteva usklajenost vseh elementov kadrovske politike, kot so dolgoročno načrtovanje kadrovskega razvoja, usklajenost mreže in kapacitet usmerjenega izobraževanja z družbenimi potrebami po kadrih in z družbenim dogovorom začrtana štipendijska politika.

Izhajajoč iz opredelitve poklicnega usmerjanja v socialistični samoupravni družbi kot strokovne in družbene pomoči pri skladnem razvoju in poklicni odločitvi mladine in odraslih, je treba za hitrejši razvoj in večjo učinkovitost poklicnega usmerjanja postaviti v ospredje zlasti te naloge:

Poglobiti in razširiti moramo poklicno usmerjanje v osnovnih in srednjih šolah, kjer je treba to dejavnost obravnavati kot enakovreden sestavni del vzgojnoizobraževalnega procesa. V zvezi s tem se mora izboljšati informiranje učencev in njihovih staršev o poklicih, potrebah po kadrih v posameznih poklicih in o njihovi perspektivi, o možnostih in pogojih nadaljnega zaposlovanja in izobraževanja.

Učence moramo seznanjati s konkretno delitvijo in organizacijo dela, z zahtevami posameznih poklicev ter s samoupravnimi odnosi v združenem delu. Razvijati je treba programe poklicne vzgoje in informiranja pri posameznih učnih predmetih in drugih vzgojnoizobraževalnih dejavnostih. Nenehno in načrtno moramo spremljati razvoj učenceve osebnosti in organizirati vzgojnoizobraževalni proces tako, da bo učenec dejavno spoznaval ne le družbeno okolje in odnose v proizvodnji in drugih oblikah družbenega življenja, temveč tudi svoj razvoj. Poleg tega je treba izdelati konkretne programe poklicnega usmerjanja v osnovnih in srednjih šolah v skladu z zamislijo preobrazbe vzgojnoizobraževalnega sistema.

Naloge poklicnega usmerjanja pa bomo uspešno izvajali le, če bodo vsi temeljni nosilci te dejavnosti nenehno usklajevali svoje delo, to pa so: vzgojnoizobraževalne organizacije, izobraževalne skupnosti in skupnosti za zaposlovanje, visokošolski zavodi in Center za razvoj univerze, Zavod SRS za šolstvo, Gospodarska zbornica Slovenije in drugi organi ter organizacije, ki morajo prispevati svoj delež k skladnemu razvoju naše socialistične skupnosti.

Hitreje do posebnih izobraževalnih skupnosti za področja usmerjenega izobraževanja

Nove spodbude in ukrepi

Razprava na 29. seji izvršnega odbora izobraževalne skupnosti SRS, ki je bila 19. novembra v Kopru, je potrdila, da se tudi na področju vzgoje in izobraževanja uresničujejo naloge, začrtane s smernicami X. kongresa ZKJ in VII. kongresa ZKS. Delegati uporabnikov so poudarjali, da je pri ustanavljanju posebnih izobraževalnih skupnosti za področja usmerjenega izobraževanja treba uveljaviti načelo, da morajo biti vse šole združene v posebne izobraževalne skupnosti; te naj se oblikujejo za vsa področja združenega dela v gospodarstvu in družbenih dejavnostih. Ugotavljali so, da so začeli posebne izobraževalne skupnosti na področju gospodarstva ustanovljati hitreje kot doslej pa tudi to, da se (zaradi pomanjkanja kadrov) združeno delo nekoliko bolj zanima za vprašanja s področja vzgoje in izobraževanja.

Tajnik izobraževalne skupnosti Slovenije Ivan Bitenc je poudaril, da reforma izobraževanja še ni zajela celotnega področja usmerjenega šolstva, zato bo treba temeljito znanstveno proučiti izobraževanje na vseh ravneh. Sprijazniti se je treba z miselnostjo, da je združeno delo tisto, ki bo oblikovalo in odločalo o usmerjenem izobraževanju, in ne le šolstvo, kot bi nekateri želeli. Tudi visoke šole pri tem ne morejo biti izjema, saj gre za preobrazbo vsega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Če bo več razumevanja, bodo odpravljene vsi nepotrebni nesporazumi.

Tomaž Bizajl, predsednik zbora uporabnikov skupščine izobraževalne skupnosti Slovenije, je poudaril, kako pomembni sta povezanost reforme usmerjenega izobraževanja in ustreznost organiziranost šolstva pri uveljavljanju novih odnosov združenega dela na vzgojnoizobraževalnem področju.

Posebne izobraževalne skupnosti ne smejo nastajati zgolj formalno, pri ustanavljanju je treba upoštevati potrebe združenega dela. Opozoril je, da je ob razvijanju teh skupnosti treba uveljaviti načelo izobraževanja ob delu, pri povezavi usmerjenega izobraževanja za posamezne stroke pa razmisliti o interesih posameznih regij.

Jože Deberšek, predsednik izvršnega odbora izobraževalne skupnosti SRS, je dejal, da proces ustanavljanja izobraževalnih skupnosti sedaj hitreje poteka. Nastajajo značilne začetne težave,

ki jih je treba odpraviti. Zamisel, ki se širi prek tiska in televizije, namreč, da gimnazij še ni mogoče vključevati v posebne izobraževalne skupnosti, ni utemeljena, ker gimnazije niso zunaj področja združenega dela. Izvršni odbor je obravnaval

RAZREDI NA IDRJSKI OSNOVNI ŠOLI so ali preveliki ali premajhni. Vsem pa je skupno, da so kar za dva metra previsoki (na sliki: ozka učilnica 5. a razreda). Majski in septembrski potres sta položaj še poslabšala. Izprazniti so morali učilnico za glasbeni pouk in eno od učilnic 1. razreda. Kaj bi se zgodilo z zgradbo ob novem potresu — ob 32 poškodovanih nosilnih stebrih?

Pozdrav mladih Grižanov

Pionirski pozdrav vam pošilja 29 mladih Grižanov, ki so bili na proslavi ob dnevu republike sprejeti v pionirski odred Ivanka Uranjek na osnovni šoli Nada Cilenshek Griže. Po skrbno pripravljenem programu, v katerem so nastopili člani šolskih kulturnih in športnih skupin, prisostvovali pa so mu mnogi starši, je ta četa nekdanjih cicibanov prejela pionirsko kape in rutke in se pridružila tisočim v pionirsko organizacijo vključenih vrstnikom širom Slovenije in Jugoslavije. (Foto: Stane Jesenovec)

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 50 din za posameznike, za šole in druge ustanove 80 din. Št. tek. računa 50100-101-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643. Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list „Prosvetni delavec“ prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko I. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

tudi osnutek samoupravnega sporazuma o ustanovitvi centra za pospeševanje in razvoj visokega šolstva, in menil, naj bi takšna institucija obravnavala vprašanja celotnega usmerjenega izobraževanja.

Člani izvršnega odbora so podprli dogovor o samoupravnem sporazumevanju in združenju sredstev za gradnjo dijaških in študentskih domov za obdobje 1976 do 1980. Slišali smo, da gradnja začelih treh domov nemoteno poteka. Prihodnje leto naj bi začeli graditi nove štiri domove iz sprejetega programa, ki načrtuje gradnjo 23 domov. Na seji so razpravljali o normativih za gradnjo domov, ki predvidevajo tudi zaklonišče; to bo izgradnjo domskih objektov še podražilo.

Ob koncu sestanka so se člani

Izvršni odbor RK SZDL o materialnem položaju prosvetnih delavcev

Na poti k rešitvam

Zaostajanje vzgoje in izobraževanja za drugimi deli družbenega dela, zmanjševanje materialne osnove za razvoj tega področja, je pravo nasprotje trditvam zapisanim o pomenu vzgoje in izobraževanja v vseh družbenih dokumentih. Nasprotuje tudi odločitvi, da imata vzgoja in izobraževanje v srednjeročnem obdobju prednost, in da se morata razvijati hitreje od rasti družbenega proizvoda.

Če primerjamo tako opredeljen pomen vzgoje in izobraževanja za razvoj družbenoekonomskih odnosov in materialne podlage rasti delavskega razreda in za razvoj socialistične samoupravne demokracije z resničnimi materialnimi možnostmi za uresničitev nalog ugotovimo, da spoznanje o pomenu vzgoje in izobraževanja kot faktorja proizvodnje, produktivnosti dela, faktorja materialne krepitve podlage oblasti delavskega razreda še vedno ni uveljavljeno. Uveljavljeno tudi ni spoznanje neposredne povezave med faktorji znanja, produktivnosti dela in dohodkom delovne organizacije in s tem z osebnimi dohodkom slehernega delavca.

Izvršni odbor predsedstva republiške konference SZDL Slovenije je na svoji seji 17. 11. 1976 ob obravnavanju materialnega položaja vzgoje in izobraževanja posvetil posebno pozornost materialnemu položaju prosvetnih delavcev, predvsem osebnim dohodkom prosvetnih delavcev v osnovnih šolah, ki precej zaostajajo za osebnimi dohodki delavcev v gospodarstvu pa tudi za osebnimi dohodki

delavcev v drugih družbenih dejavnostih.

Člani odbora so opozorili na avtonomno gibanje osebne porabe zunaj družbenih dejavnosti, mimo smotrov in izhodišč, zapisanih v resoluciji o ekonomski politiki za leto 1976, osebni dohodki prosvetnih delavcev pa so ostajali na dogovorjeni ravni. To kažejo tudi podatki o rasti osebni dohodkov, izračunani na pogojno nekvificiranega delavca v obdobju od 1. 1. do 30. 9. t. l. Osebni dohodki prosvetnih delavcev v osnovnem šolstvu so bili v povprečju 2478 dinarjev, kar pomeni glede na povprečne osebne dohodke delavcev v gospodarstvu, ki so imeli v istem obdobju povprečni osebni dohodek 3083 dinarjev, le 84%. Porast osebni dohodkov glede na leto 1975 je v gospodarstvu 13,0% in v osnovnem šolstvu le 4,1%.

Tudi položaj delavcev v usmerjenem izobraževanju ni tak, kot položaj delavcev v gospodarstvu; saj je bil osebni dohodek na pogojno nekvificiranega delavca v istem obdobju 2678 dinarjev ali 86,8% glede na povprečni osebni dohodek na pogojno nekvificiranega delavca v gospodarstvu.

Lestvica osebnih dohodkov delavcev v družbenih dejavnosti pa dokazuje še nekaj: tudi med temi delavci so šolniki s svojimi osebnimi dohodki na koncu.

Izvršni odbor predsedstva republiške konference SZDL Slovenije je v razpravi opozoril tudi na resno materialno strukturalno neskladje med materialnimi stroški in osebnimi dohod-

ki. Razmerje je bilo 1970. leta 25 : 75 in že takrat ni bilo primerno za uresničitev opredeljenih vsebinskih smotrov. Letos je še bolj zaostreno in je 9 : 91. Takšno razmerje pa otežuje izpolnjevanje nalog, ki jih na tem področju skušajo delavci čim bolj opravljati. Vsebinska, kadri, metodologija in učna tehnologija, skratka vse, kar smo hoteli z reformo vzgojno izobraževalnega sistema uveljaviti, postaja problematično.

Pobudo za razpravo o materialnem položaju vzgoje in izobraževanja je dal tokrat svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije. Izvršni odbor je podprl stališča sveta in sprejel njegov predlog, da v koordinacijskem odboru za spremljanje izvajanja družbenega dogovora o razporejanju dohodka v letu 1976 v skladu z dogovorjenimi obveznostmi podpisnik družbenega dogovora takoj začne postopek in zagotovi povišanje osebni dohodkov ustreznosti z gibanji življenjskih stroškov oziroma gibanjem osebni dohodkov na drugih področjih združenega dela. Koordinacijski odbor naj razpravlja tudi o problematiki osebnih dohodkov na drugih področjih družbenih dejavnosti, ki so v težkem položaju in po potrebi predlaga ustrezne ukrepe.

Sprejet je bil tudi predlog, naj izvršni odbor predlaga zboru združenega dela skupščine SRS in zborom uporabnikov pri občinskih izobraževalnih skupnostih, da razpravljajo o presežkih dohodka. Pri odločitvi o uporabi teh presežkov naj upoštevajo materialni položaj na področju vzgoje in izobraževanja, predvsem izredno nizke osebne dohodke prosvetnih delavcev.

Koordinacijski odbor za spremljanje uresničevanja družbenega dogovora o razporejanju dohodka v letu 1976 je na zahtevo Izobraževalne skupnosti Slovenije in na osnovi stališč sveta za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije pričel postopek in izoblikoval predlog za povišanje bruto osebni dohodkov prosvetnih delavcev v osnovnem šolstvu za 12% na osnovi leta 1975 za leto 1976.

Člani izvršnega odbora so poudarili, da to ne pomeni niti približevanja kaj šele izravnave z osebnimi dohodki drugih delavcev, temveč samo ohranjanje stanja in ne razrešuje vrednotenja in nagrajevanja prosvetnih delavcev. Zato je treba vprašanje osebni dohodkov prosvetnih delavcev skupaj z materialnim položajem vzgoje in izobraževanja v celoti proučiti in ugotoviti upoštevati tako pri samoupravnem sporazumevanju o temeljih planov razvoja vzgoje in izobraževanja kot pri oblikovanju resolucije o politiki izvajanja družbenega plana SRS v letu 1977.

V razpravi je bilo tudi opozorjeno na dejstvo, da ni bil pravočasno sprožen postopek oziroma mehanizem, ki omogoča neposredno intervencijo vsakega od podpisnikov družbenega dogovora, vse do trenutka, ko je bil položaj že tako zaostren, da je mejil že na nesmisel. To prav gotovo ni pozitivno vplivalo na kakovost dela in ne na spreminjanje družbenoekonomskega položaja prosvetnih delavcev v družbi. JANEZ LAH

PET Odstotkov

V nekaterih krajih ajdovske občine že drugo leto zbirajo denar za dograditve šole na Otlici. Krajanje Otlice, Predmeje in Kovka zbirajo 5-odstotni samoprispevek od osebni dohodkov zaposlenih. Otlica bo dobila šolo prva izmed krajev v ajdovski občini, v kateri naj bi v naslednjih letih gradili nove šole z denarjem, zbranim s samoprispevkom. S pridikom šestih učilnic pri sedanjih osnovni šoli bo mogoče izprazniti združni dom in v njem oživiti krajevno kulturno življenje.

Izpričana zavest

Delež prosvetnih delavcev je izredno velik

Uspeh referendumov za samoprispevek izpričuje, da so delovni ljudje in občani Ljubljane z vsemi močmi pripravljeno solidarno oblikovati svoj družbeni standard. Hkrati je uspeli referendum tudi dokaz in izkušnja, da naši ljudje želijo in hočejo delati skupno za skupnost, če jim je jasno, kdaj, kje in kako bo njihov trud rodil sadove. To pomeni odgovornost za dosledno izvajanje dogovorjenega načrta samoprispevka! In še veliko več: pomeni zahtevo vsem družbenopolitičnim dejavnikom in samoupravnim interesnim skupnostim, da morajo biti v svojih načrtih preprosti in določni. Da lahko vsakdo iz načrtov razbere, kaj hočemo, kaj bomo s takšno ali drugačno odločitvijo pridobili in zakaj pravzaprav združujemo sredstva.

Uspeh referendumov ni samo ekonomski, socialni, ne pomeni samo novih zgradb — ampak je veliko več: je potrditev delegatskega sistema v dejanjih. Potrditev naše odločitve, da bomo s skupnimi močmi sami krojili svoje življenjske razmere in odločali o svoji prihodnosti. Po uspelem referendumu je Ljubljana bogatejša ne samo za 50 zgradb — bogatejša je tudi za zavest, ki so jo izpričali njeni delovni ljudje in občani.

Izjava JOŽETA MEDENA, predsednika izvršnega odbora skupščine mestne izobraževalne skupnosti Ljubljana

Občani prispevajo

Dne 21. novembra je bil referendum v osmih občinah SR Slovenije.

Občina Litija:

Prvi referendum za 1-odstotni samoprispevek so izglasovali že leta 1974.

Dne 21. novembra letos so izglasovali s 83,76% II. dodatni 1-odstotni samoprispevek pod geslom »Sofinanciranje izgradnje zdravstvenega doma v Litiji in zdravstvene postaje v Gabrovki.«

Zdaj bosta vzporedno tekla oba samoprispevka.

Pet ljubljanskih občin:

Ob koncu letošnjega leta se bo iztekel prvi referendum za samoprispevek.

Dne 21. novembra so delovni ljudje in občani izglasovali s 76,42% II. samoprispevek v višini 1,5% od čistih osebni dohodkov, pokojnin in drugih prejemkov pod geslom »Za nove šole, vrtnice, zdravstvene domove in domove za starejše občane.« V načrtu je 50 novih zgradb.

Občina Ptuj:

Doslej so imele posamezne krajevne skupnosti svoje referendume (vseh krajevni skupnosti je 25) v različni višini — celo do 3% — in predvsem za potrebe krajevni skupnosti; največ za ureditev cest.

Dne 21. novembra je bil v občini Ptuj s 87,33% izglasovan I. skupni občinski samoprispevek v višini 1,5%. Geslo: »Samoprispevek za sofinanciranje programa gradnje šolskega prostora v občini Ptuj.« Na prvem mestu sta izgradnja srednješolskega centra v Ptuj in osnovne šole v Markovcih.

Občina Šmarje pri Jelšah:

Več referendumov za samoprispevek je bilo po posameznih krajevni skupnostih.

Dne 21. novembra je bil s 76,90% izglasovan občinski samoprispevek v višini 2% osebni dohodkov in drugih prejemkov ter 8% katastrskega dohodka na področju kmetijske dejavnosti. Geslo: »Samoprispevek za potrebe financiranja programov krajevni skupnosti ter za financiranje vzgojnoizobraževalne dejavnosti otroškega varstva.«

izvršnega odbora seznanili z načrti centra za usmerjeno izobraževanje v Kopru, čigar lokacija zagotavlja dovolj možnosti za kakovostno vzgojno izobraževalno delo. Zaradi že dograjenih komunalnih objektov so stroški za takšen center manjši kot pri gradnji novih objektov. Vključevanje nekaterih spomenikov naše kulture v okolje centra bo zahtevalo sicer nekaj dodatnega denarja, ki pa se bo prav gotovo bogato obrestoval pri vzgojnoizobraževalnem procesu. ŽELJKO KUMAR

Dan prosvetnih delavcev obalnega območja

V soboto, 13. novembra, na dan prosvetnih delavcev obalnega območja je bilo v portoroškem avditoriju zborovanje, ki se ga je udeležila tudi sekretarka RS ZSS za izobraževanje znanost in kulturo Tilka Blaha.

V svojem govoru je poudarila, da mora vsa naša družba dojeti, da sta znanje in znanost tudi del materialne proizvodnje, saj je dohodek organizacije združenega dela družbeni dohodek in sad dela ne le delavcev iz gospodarstva, temveč tudi delavcev s področja vzgoje in izobraževanja.

Na zborovanju so podelili trinaestim prosvetnim delavcem priznanja in denarne nagrade obalne izobraževalne skupnosti. Nagradjeni sta bili tudi dve učiteljici iz osnovnih šol z italijanskim učnim jezikom.

V kulturnem programu so nastopili basist Ladko Korošec in sopranistka Sonja Hočvarjeva ob spremljavi pianistke Milene Trostove in igralec Janez Rohaček s čudovito interpretacijo Kosovelovih pesmi. FRANCE BRUS

Izobraževanje odraslih v združenem delu

Drugi simpozij andragogov Jugoslavije, ki je bil v Splitu od 11. do 13. novembra 1976, je bil posvečen temi: Vzgoja in izobraževanje zaposlenih kot funkcija samoupravno združenega dela. Simpozij je pripravila Zveza andragoških društev Jugoslavije s sodelovanjem republiških andragoških društev, udeležilo pa se ga je več kot 200 andragoških delavcev. Poleg uvodnega referata se je zvrstilo 7 koreferatov in 40 prispevkov. Andragoško društvo Slovenije je sodelovalo s koreferatom in z devetimi prispevki.

V središču razprav je bilo vprašanje: kako usmeriti nadaljnji razvoj izobraževanja zaposlenih, da bo v skladu s potrebami združenega dela in celotnega družbenega razvoja. V ospredje so prišla predvsem tale izhodišča in pogledi:

Reforma usmerjenega izobraževanja mora temeljiti na izhodiščih X. kongresa ZKJ in potrebah združenega dela. V republiških in pokrajinskih reformnih načrtih so rešitve največkrat prikrojene samo tistemu delu mladine, ki se po uspešno končani osnovni šoli vključuje v nadaljnje strokovno izobraževanje. Tako zamišljeni načrti usmerjenega izobraževanja ostajajo utesnjeni v šolske okvire. Sistem usmerjenega izobraževanja in vzgoje moramo graditi na širših temeljih in z njim odpreti možnosti poklicnega in osebnega razvoja celotni mladi generaciji pa tudi odraslim v vsej delovni dobi. Reformni načrti morajo izoblikovati vse poti nadaljnega izobraževanja in vzgoje po osnovnem izobraževanju, ne samo izobraževanje za delo pred vstopom v delovni proces, temveč tudi izobraževanje ob delu in na samem delu — od temeljnega poklicnega izobraževanja in mnogih oblik dopolnilnega izobraževanja, povezanih s specializacijo, dokvalifikacijo in prekvalifikacijo, do stalnega izpopolnjevanja, ki je zahteva sodobne, nenehno učeče se družbe. Pri tem bo imelo

pomembno mesto tudi izobraževanje iz dela, zlasti na ravni višjega in visokega šolstva.

Usmerjeno izobraževanje in vzgoja morata hkrati z usposabljanjem za delo usposabljalati tudi za samoupravljanje in razvijati celostno osebnost. Izredno veliko je bilo na simpoziju razprav o marksističnem izobraževanju, o vzgoji in izobraževanju za aktivno in ustvarjalno vlogo v družbenem življenju. Potrebe združenega dela in nadaljnega razvoja samoupravnih socialističnih odnosov odpirajo široko delovno področje vzgoji in izobraževanju odraslih: izobraževanje za delo moramo po obsegu in vsebini uskladiti s potrebami združenega dela ter poklicev različnih ravni in smeri, vzgoja in izobraževanje za samoupravljanje pa morata izhajati iz ustavne pravice delovnih ljudi in občanov do samoupravljanja. Zato ne more biti nekvalificiranih ali polkvalificiranih samoupravljalcev, niti ne moremo »dozirati« družbenega znanja po ravni poklicev. Ustvarjalna vloga delavca pri samoupravljanju njegove temeljne organizacije združenega dela ter občana pri upravljanju drugih družbenih zadev zahteva posebno skrb za temeljno in nadaljnje izobraževanje za samoupravljanje.

Razmah izobraževanja odraslih zahteva hitrejši napredek andragoške teorije, posebno na didaktičnem in metodičnem področju. Nekdanji vsebinski

obseg didaktike kot teorije izobraževanja postaja za andragoško prakso preozek. Teoretično bo treba obdelati veliko vprašanj, povezanih z organizacijo izobraževanja odraslih (od proučevanja potreb, načrtovanja izobraževanja do njegove valorizacije), z izobraževalnimi oblikami in modeli (npr. vodeno samoizobraževanje, multimedijški sistemi itd.) in z metodami dela na raznih področjih. V sistemu usmerjenega izobraževanja in vzgoje odraslih bodo tradicionalne šolske oblike samo ena izmed mnogih poti do znanja in izobrazbe — pa še te bo treba temeljito posodobiti, pedagoške delavce pa »andragogizirati«, da bodo lahko nosilci sodobnih metod in oblik izobraževanja odraslih.

Sistem usmerjenega izobraževanja in vzgoje odraslih zahteva sposobna središča in organizacije. Treba bo okrepiiti izobraževalne centre v organizacijah združenega dela, delavske univerze ter centre usmerjenega izobraževanja in jim zagotoviti možnosti za kakovostno delo. Navedene tri temeljne institucije usmerjenega izobraževanja in vzgoje odraslih se bodo morale medsebojno povezovati, ker imajo vsaka svojo posebno vlogo in možnosti, medsebojno pa se komplementarno dopolnjujejo in vključujejo še druge organizacije.

Izobraževanje odraslih postaja del sedanega življenja, nenehna potreba sodobnega človeka, zato je izobraževanje zaposlenih sestavni del združenega dela, njegova funkcija. Povezava izobraževanja zaposlenih z združenim delom vzpostavlja nove družbenoekonomske odnose, v katerih postaja izobraževanje sestavni del dela in samoupravljanja, delavci v temeljnih organizacijah združenega dela pa neposredni nosilci nadaljnega razvoja izobraževanja in vzgoje odraslih.

JOŽE VALENTINČIČ

Pomenek ob Krki, olje, Nikolaj Omersa

Kaj vse je lahko štipendija

Podpisi samoupravnih sporazumov v občinah, ki pomenijo uresničitev družbenega dogovora o štipendiranju, so prav gotovo pomembna prelomnica pri dajanju pomoči mladini, ki študira. Proces sporazumevanja je bil dolgotrajen, bilo pa je tudi precej nasprotovanja, ker nismo imeli in še vedno nimamo izoblikovane kadrovske politike v organizacijah združenega dela, regijah in niti v republiki. 0,5% od bruto osebnih dohodkov pa vendarle pomeni v Sloveniji tolikšno vsoto denarja, da je ta »premik« marsikaj obrnil na bolje, sprožil pa je tudi nekatere probleme.

Bojan Burnik, predsednik izvršnega odbora podpisnikov samoupravnih sporazumov v Sloveniji, je v letošnji 16. številki Prosvetnega delavca (8. oktobra) obdelal problem štipendiranja iz združenih sredstev glede na prizadevanja za prehod na usmerjeno izobraževanje. Spregovoril je tudi o problemih dolgoročne politike v organizacijah združenega dela in v samoupravnih interesnih skupnostih ter osvetlil odnos med štipendiranjem iz združenih sredstev in kadrovskimi štipendijami. V domovih za učence živi 12.783 gojencev. Štipendijo prejema več kot tri četrtine vseh gojencev ali 9.402. Kadrovske štipendije dobiva 5.397 učencev, štipendije iz združenih sredstev 956 gojencev in kombinirano štipendijo (iz združenih sredstev in kadrovske) 2.335 učencev. Kljub temu da že dva meseca bivajo v domu, nima rešenih prošelj še 1.866 gojencev ali prosilcev za štipendijo, 458 gojencev pa nima z delovnimi organizacijami urejenih pogodb za nagrade.

Prav zato smo uvrstili na dnevni red sestanka aktiva ravnateljev dijaških domov Slovenije tudi problematiko štipendiranja. Zavedamo se problemov, ki jih je obrazložil Bojan Burnik, pa tudi tistih, na katere je opozoril Dušan Kompare, predsednik RO podpisnikov družbenega dogovora o štipendiranju. Orisal je problematiko štipendiranja in jo razporedil v dve vrsti problemov.

Prvi — problemi tehnične strokovne narave izvirajo iz nedoslednega uresničevanja v občinah podpisanih samoupravnih sporazumov, drugi — vsebinski problemi pa izvirajo iz dejstva, da štipendiranje kot element kadrovske politike prehiteva druge elemente kadrovske politike. In prav zaradi tega, ker je prehitelo druge elemente, se je štipendiranje znašlo na zatožni klopi. Urejena kadrovska politika v SRS (ki je za zdaj še ni) bi pomenila tudi za obstoječi sistem štipendiranja stvarna izhodišča in dopolnitev.

Številni prosilci za štipendije se v SRS hitro povečuje predvsem tistih, ki želijo štipendijo iz združenih sredstev, neporabljene pa ostaja veliko kadrovskih štipendij, in sicer predvsem štipendije, namenjene za deficitarne poklice, ki jih naše gospodarstvo najbolj potrebuje. Prav v domovih za učence lahko zelo dobro ugotovljamo, kakšne so posledice novega sistema štipendiranja in seveda tudi, kakšne nepravilnosti nastajajo.

NE LE »HLADNA« NALOŽBA

Primeri, na katere so opozarjali na sestanku aktiva ravnateljev dijaških domov SRS, so

vredni pozornosti in presoje najrazličnejših forumov. Menimo, da štipendija ni le »hladna« naložba v kadre, ampak del zasluženega dohodka delavcev v združenem delu, namenjenega prihodnjim kakovostnim kadrom, ki bodo znali ceniti združevanje teh sredstev kot vrednoto, kot skrb današnje družbe za kakovostni napredek sposobnih delavcev. Oglejmo si primere, navedene na omenjenem sestanku.

— Štipendije prihajajo zelo neredno, tudi s trimesečno zamudo, pretežno na naslove šol in naslove štipendistov. Zato štipendisti ne morejo pravočasno poravnati oskrbnine v domu, posledica tega pa je nelikvidno poslovanje večine domov. Ker gojenci ne poravnajo s pogodbo opredeljenega plačevanja oskrbnine, je novi zakon o zagotavljanju plačilnih pogojev prizadel tudi domove.

— Nekateri gojenci dobivajo zelo visoke štipendije, zato odhajajo iz domov v dobre privatne podnajemniške sobe, da si zagotovijo višji standard ali pa prihranijo denar. Drugi želijo tako ubežati vplivom domske vzgoje, ki s svojimi definiranimi smotri, zapisanimi v okvirnem vzgojnem načrtu za domove srednjih šol, »utesnjuje« razvoj mlade osebnosti. Samoupravna organizacija življenja in dela v domovih prav gotovo prispeva k razvoju samoupravne socialistične osebnosti in torej tudi k usposabljanju mladega človeka za samoupravno življenje v naši družbi.

— Zaskrbljuje tudi to, da veliko mladih ljudi štipendije nima za vrednoto, za pravico in dolžnost, ampak meni, da je to zgolj pravica, ki nima nikakršne zveze z dolžnostjo. Veliko štipendistov družbenopolitično ni dejavnih, ali pa jih družbenopolitična aktivnost ter pozitivni tokovi in prizadevanja naše družbe sploh ne zanimajo.

— Nekaterim pomeni štipendija dodatni vir družinskega dohodka, pomoč za gradnjo hiše ali drugih dohodkov družine. Zgodilo se je, da so nekateri štipendisti izstopili iz doma, se neredno hranili, se vozili v šolo več kot 30 km daleč. Posledica vsega tega in drugih neugodnih vplivov so bili slabi rezultati v šoli in slabo zdravstveno stanje.

DVE RAZSEŽNOSTI

Če ocenjujemo problematiko štipendiranja v SRS z vidika dijaških domov, ugotovimo dvoje.

Prvič: štipendiranje kot instrument kadrovske politike, kot vir za plačevanje oskrbnin v domovih ni urejeno. S tem je povezana strokovna, administrativna, finančna in druga problematika, skratka: zaradi nerednega plačevanja je delo domov

oteženo. Zato predlagamo izvršnemu odboru skupne komisije podpisnikov samoupravnega sporazuma v republiki, naj temeljito prouči, kako se uresničujejo samoupravni sporazumi, podpisani v občinah, in kako se izvaja družbeni dogovor o štipendiranju v republiki.

Drugič: Domovi so vzgojnoizobraževalne, ne pa socialne ustanove. Zato obravnavamo problem štipendiranja tudi glede na to, kakšen odnos ima mlad človek do štipendije kot vrednote, torej z vzgojnega vidika odnosa mladega človeka do družbenih sredstev in smotrne porabe tega, težko izločnega denarja. Pri tem opažamo veliko pomanjkljivosti, če ne celo nasprotnih rezultatov od pričakovanih hotenji štipendiranja. Tudi z vidika naše znanosti o vzgoji štipendiranje še ni obdelano in uvrščeno v ustrezen vrednotni sistem samoupravne socialistične solidarnosti.

Predlagamo, da vse družbenopolitične organizacije v občinah in SRS obravnavajo vprašanja sedanje štipendijske politike tudi s tega, za nas tako zelo pomembnega vidika in glede na to pravočasno ukrepajo. Glasovi delavcev v združenem delu so vse manj naklonjeni štipendijski usmeritvi v SRS, in če ne bomo pravočasno ovrednotili doseženega, se bomo v prihodnje prav gotovo težko sporazumevali.

Predlagamo, da v izvršni odbor skupne komisije podpisnikov samoupravnih sporazumov v SRS vključimo predstavnika skupnosti dijaških domov Slovenije (saj je v domovih največ učencev, ki prejemajo štipendijo), da bi sproti usklajeval neresena vprašanja in opozarjal na nezdrave pojave, ki jih rojeva sedanji sistem štipendiranja.

Namerno smo se izognili ekstremnim trditvam nekaterih predstavnikov dijaških domov, ker se zavedamo, da tega, kar smo na področju štipendiranja že dosegli, ne bi kazalo zanemariti. Menimo, da lahko odpravimo sedanječasne težave, čeprav se usmerjeno izobraževanje za sedaj še ni razvilo tako, kot smo pričakovali. Če jih bomo premostili, bomo verjetno lahko skupaj z razvojem usmerjenega izobraževanja in okrepljenega kadrovske funkcije v OZD že v nekaj letih tudi na področju kadrovske politike delavci v domovih in vsi drugi udeleženci spregovorili v »enotnem jeziku«. Skupnost dijaških domov Slovenije si je zadala kot trajno nalogo, da bo pomagala vsestransko dograjevati štipendiranje v SRS in tako prispevala k oblikovanju samoupravno socialistično razvite mlade osebnosti — torej h kakovosti kadrov, ki bodo dograjevali našo samoupravno socialistično družbeno ureditev.

To stališče je sprejelo predsedstvo skupnosti dijaških domov, z njim pa želimo seznaniti vse, ki lahko kakorkoli pripomorejo, da bo štipendiranje v naši družbi pravilno potekalo, pa tudi k temu, da bo ustrezno ovrednoteno.

ANTON SKOK

Prejeli smo

Opravljeno, toda premalo priznано delo

Delavci III. osnovne šole v Murski Soboti so obravnavali položaj prosvetnih delavcev na osnovnih šolah v Sloveniji, svoje ugotovitve pa povzeli v pismu, ki so ga poslali: republiškemu odboru Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, Zvezi sindikatov Slovenije, občinskemu odboru Murska Sobotica, Izobraževalni skupnosti Slovenije in uredništvu našega časnika. Pridružujejo se množičnim opozorilom učnovzgojnih delavcev in poudarjajo:

— Da se je tudi v Pomurju povečal odhod učiteljev iz osnovnih šol. Šol ne zapuščajo slabši ali nekvalificirani učitelji, ker takih v gospodarske in družbene službe ne bi sprejemali;

— Da šole skorajda ne dobivajo več novih učiteljev;

— Da se ne uresničujejo ustavna določila o enakovrednem položaju učnovzgojnih delavcev;

— Da je sicer mnogo sklepov in resolucij, ki govore o vzgoji kot dejavnosti posebnega družbenega pomena in o prednosti tega področja — v praksi pa je prav nasprotno — vsaj kar zadeva vrednotenje učnovzgojnega dela.

Ni razumljivo, zakaj moramo učitelji svoje pravice iz dela uveljavljati vedno s prepri, delavcem v drugih poklicih pa to ni potrebno. Učnovzgojni delavci smo storili vse za to, da otroci skoraj 100-odstotno uspešno napredujejo v šoli, osp se je zmanjšal na minimum, skratka: veliko smo pomagali pri preobrazbi šole. Ravnamo se po družbenih zahtevah, kar zadeva uspešnost vzgoje in pouka — ne moremo pa razumeti odnosa do vrednotenja tega dela. Kako je mogoče, da je to delo vedno znova, iz leta v leto razvednoteno?

Volja in zavzetost za delo plahnjita. Nadurnega dela je vedno več, v šolah postaja tovrstno delo nujno, pravico iz tega dela pa ne uživamo. Pokojnine učiteljev so take kot pokojnine kvalificiranih delavcev. Ali glede tega res ni mogoče nič storiti?

Najbrž nikjer drugje tako dolgo (in brezuspešno) ne rešujejo vprašanja nazivov, kot se to že skoraj desetletja dogaja v šolstvu. Kako je s tem?

Pridružujemo se vsem tistim, ki verjamejo in pričakujejo, da bo končno vendarle kaj storjeno za to, da bo vrednotenje vzgojnoizobraževalnega dela prenehalo »pristajati« na dnu družbene lestvice; da bodo tisti, ki so za to poklicani, sproti, hitreje in bolj učinkovito reševali vprašanje ogroženega položaja učnovzgojnih delavcev. Pozivamo sindikat, naj od vseh pristojnih in odgovornih forumov zahteva, da izpolnjuje svoje družbene obveznosti do učiteljskega, saj tudi mi opravljamo delo, ki ga je z zakoni predpisala družba. Če tega ni mogoče uresničiti, je treba nemudoma sprožiti postopek za skrčitev obsega učnovzgojnega dela v osnovnih šolah na obseg, ki smo ga zmožni normalno in dostojno financirati.

S. J.

čim bolje se bomo poznali

Predstavljamo vam slovenske celodnevne šole

O življenju in delu celodnevne osnovne šole v Preboldu

Prebold je znano delavsko središče, od koder so izšli naši številni revolucionarji in borci NOB. Tekstilna tovarna, ki zaposluje 1200 delavcev, je bila središče delavskega naprednega gibanja. Nič čudnega torej, če so se krajanji in občinski družbenopolitični dejavniki zavzeli, da bodo prav v tem kraju, ki ima z obrobni zaselki in krajevnimi skupnostmi 4600 delavcev in občanov, kot prvi v žalski občini pričeli uvajati oddelke celodnevne šole pri osnovni šoli Slavko Šlander.

Ko je ravnatelj šole Stojan Vrhovec govoril o začetku dela oddelkov celodnevne osnovne šole, je med drugim dejal: »Uvedba oddelkov celodnevne osnovne šole zahteva določene verifikacijske pogoje, med te pa spadajo tudi ustrezne prostorske in kadrovske možnosti. Omeniti je treba še druge zahteve, kot so: poglobljeno delo učiteljskega, dovolj učnih in didaktičnih pripomočkov, učna tehnologija, zdravstveno-higienski in prehrabeni pogoji, ustrezni prostori za rekreativne odmore, bogato izbrbljeni prosti čas in razvijanje prostovoljnih dejavnosti. Ob sredstvih iz samoprispevka, občinske skupščine, tekstilne tovarne, MIK, kombinata Žalec in še dodatnih sredstev krajanov Prebolda smo v letu 1975 z novim traktom pridobili osem novih učilnic, jedilnico in sodobno telovadnico. Ti novi prostori so nam omogočili prehod na enoizmenski pouk v šolskem letu 1975-76. Domala pol leta smo se nato še pripravljali na solidne organizacijske in pedagoške naloge, pa smo ob zadovoljivi pripravljenosti staršev, ki so na roditeljskih sestankih z 80-odstotno večino izrekli svoj »da« za novi način šolanja otrok, prešli s 1. februarjem 1976 na COŠ s štirimi oddelki od 1. do 2. razreda, jeseni še s 3. in 4. razredom, kolikor so nam dopuščale prostorske, kadrovske, pa tudi materialne možnosti.«

PESTER DELOVNI DAN

Učenci prihajajo v oddelke celodnevne osnovne šole zjutraj ob sedmi uri. S poukom pričnejo ob 7.25. Že po prvi učni uri imajo v sodobni jedilnici izdatno malico. Po tem prvem obroku hrane imajo naslednji dve učni uri. Nato je 20-minutni rekreativni odmor, ki ga vsi učitelji opravijo praviloma zunaj razredov in šole — v naravi. Rekreativnemu odmoru sledi ura samostojnega učenja. Pa zopet sprostitvev ob 10 do 15-minutni pripravi na kosilo. Za kosilo je na voljo 30 minut. Po kosilu imajo učenci prvih in drugih razredov obvezen 30-minutni počitek na ležalnih blazinah, učenci tretjih in četrth razredov pa kar 70 minut za »prosti čas« in interesne dejavnosti. Za učence prvih in drugih razredov je po počitku odmerjenih 70 minut za interesne dejavnosti in »prosti čas«, nato pa sledi še ura samostojnega učenja ali po predmetniku še ena učna ura. Učenci tretjih in četrth razredov sklenejo svoj dan v celodnevni osnovni šoli še z dvema urama; ena od teh spada še v kategorijo učne ure, druga pa je namenjena samostojnemu učenju. To je le okvirni program, ki je za posamezne razrede izredno prožen, brez vsakršnih šablon. Zato imajo te oblike značaj resnega šolskega dela, hkrati pa domačnosti. Zaradi bogatih vsebinskih dejavnosti v interesnih krožkih je dodana še tista komponenta vzgojnosti, ki smo jo doslej v šolski praksi ob klasičnem načinu poučevanja dokaj pogrešali.

Skratka — tri do štiri ure pouka po predmetniku vsak dan, kjer prodirajo v šolsko prakso sodobni načini in oblike pedagoškega dela s skupinskim in indi-

vidualnim poučevanjem ob uporabi različnih tehnik in pripomočkov, dobri dve uri samostojnega učenja, pa več kot tri ure za zdravstveno-higiensko, telesno, glasbeno, tehnično in likovno vzgojo. Med interesne dejavnosti prištevamo še: bralno-recitacijski, pravljčni, prometni, dramski, šahovski, konstruktor-ski krožek, posebno vadbo pevškega zbora in mladih godbenikov. Interesne krožke lahko učenci po treh mesecih zamenjajo, lahko pa ostanejo glede na zanimanje in napredek, ki so ga pokazali tudi pri istih krožkih. Odveč je poudarjati, da imajo pri vsaki učni uri v vseh oddelkih celodnevne osnovne šole tudi »minuto za zdravje«, ne glede na to, da prebijejo učenci vsak dan precej časa na sprehodih, na stezi za TRIM, pri igrah, športu in drugih tovrstnih oblikah dela. Tudi dve uri za samostojno učenje je ob pedagoški pomoči učiteljev dovolj za ugotovitev predelane učne snovi splošno izobraževalnih predmetov.

OTROCI IN STARŠI: ZADOVOLJNI!

Anica Trpinova, pedagoška voditeljica celodnevne osnovne šole, ki je ob enem pomočnica ravnatelja, je o doseganju delu med drugim dejala: »Menim, da so v oddelkih celodnevne osnovne šole učenci marsikaj pridobili v primerjavi s prejšnjim klasičnim poukom. Možnosti šolanja so za vse učence enake. Vsem lahko ob samostojnem učenju strokovno pomagamo, če je potrebno. Omeniti je treba še izdatne možnosti za zdrav telesni in zdravstveni razvoj učencev, skrb za dobro in redno prehrano, zdravstveno varstvo, bogate možnosti preživljanja prostega časa, uveljavljanja in razvijanja ustvarjalnosti na različnih področjih, kar vse precej prispeva k vsestranskemu razvoju učencev in njihovu oblikovanju v osebnosti, kakršne zahteva naš družbeni razvoj. Stiki z učenci ustvarjajo tudi ustrezno ozračje medsebojnega razumevanja, pomoči pri premagovanju nekaterih težav, odprtost pri vseh dialogih in situacijah. Od trinajstih učiteljev, ki delajo v oddelkih celodnevne osnovne šole, pa terja takšen pouk in sodelovanje v drugih oblikah dejavnosti poglobljeno pedagoško in psihološko delo. Čutiti je višjo raven strokovnega dela, kar se kaže v medsebojni pomoči pri pripravah, prebiranju strokovne literature, pripravi literature, didaktičnih pripomočkov, učnih listkov, razmnoževanju matric, medsebojni izmenjavi organizacijskih, tehničnih in strokovnih prijemov itd.

ZAŽELENI ZUNANJI SODELAVCI

Napredek je čutiti na vsakem koraku tako pri učenju kot pedagoškem kadru. Niso pa še izrabljene vse možnosti, pa tudi naše delovne razmere niso idealne. Premagati moramo še marsikatero težavo. Borimo se s prostorsko stisko, manjka predvsem pokritih prostorov. Mladi ljudje se najbolj zanimajo za tehnične krožke. Žal imamo skromne možnosti za dobro počutje mladih ob knjižnici, branju in drugih

dejavnostih. Učenci se izredno zanimajo za telesno vzgojo in šport. Razumljivo je, da ena sama telovadnica ne more zadostiti vsem potrebam po redni telesni vzgoji in interesnih krožkih na tem področju. Za ritmični krožek, folkloro, splošno telesno vzgojo in športne krožke je izredno zanimanje. Zadostimo pa le delu teh interesov. Zato vzgajamo otroke ponovno k ljubezni do hoje, prvobitne telesne vaje. Vsi naši učenci so namreč tudi mladi planinci. Vse bolj se uveljavljajo taborniki — čebelice in medvedki. Telesnokulturna skupnost Žalec z vodjo strokovne službe Adijem Vidmajerjem nam izredno pomaga bogatiti delo v interesnih krožkih. Tako bomo imeli za zimsko obdobje na voljo kar 60 sani, pripravljeno bo smučišče s sodobno vlečnico, urejena je izredno razgibana steza za TRIM; tu so asfaltna igrišča, travnate površine, odprti otroški plavalni bazeni itd. Predstavniki telesnokulturne skupnosti so prvi izmed zunanjih sodelavcev pomagali pri napredku celodnevne osnovne šole. Omeniti pa je treba tudi kapelnika godbe PD Svoboda iz Prebolda Franca Verka, ki kot zunanji sodelavec dvakrat tedensko vadi dve skupini mladih godbenikov zato, da bi sčasoma šola imela svojo pionirsko godbo! Ustvarjeni so stiki z lovsko družino Prebold, ki bo uredila na šoli stalno lovsko rastavo, lovci pa bodo prihajali med učence, da bi pridobili še več zunanjih sodelavcev, posebno za področje tehnične vzgoje, folklore in ritmike. Drobni problemi pa je še in še. Upam, da jih bomo postopoma uspešno odpravljali.«

CELODNEVNA OSNOVNA ŠOLA ZA VSE ODDELKE IN PODRUČNICE

Osnovna šola Slavko Šlander v Preboldu ima 505 učencev. V celodnevni šoli je sedaj v osmih oddelkih zbranih 205 učencev ali 40,6% vseh na centralni šoli. Načrt za šolsko leto 1977-78 predvideva, da se bo celodnevna osnovna šola razširila še na oba oddelka petih razredov, postopoma dolgoročno pa še na vse druge razrede z obema podružničnima šolama na Gomilskem in Orli vasi. Že sedaj predstavlja 205 otrok v celodnevni osnovni šoli 4,9% vseh učencev v žalski občini. S prehodom vseh učencev na novo obliko dela pa bo preboldska šola in z njo žalska občina vsekakor na prvem mestu v celjski regiji.

KAREL JUG

Učenci in učenke 1. do 4. razreda osnovne šole Slavka Šlandra Prebold ne morejo prehvaliti celodnevne osnovne šole. Navdušeni so nad tem, da se tudi v šoli lahko igrajo z najrazličnejšimi igrami. Pravijo, da taka sprostitev med poukom pripomore, da so med urami učenja bolj zbrani. To se že pozna pri učenem uspehu. Tomi, Peter, Alenka, Jerica, Nada, Jani in Mladen iz 3. a so se odločili za tehniko Fischer ter črnega Petra.

Nasprotja

Zadnji letošnji mesec je tudi v izobraževalni skupnosti občine Žalec še posebno živahno. Razpravljajo o programu skupnosti za prihodnje koledarsko leto, končali pa so obravnavo srednjeročnega načrta razvoja občine za obdobje 1976—1980.

Kaj so ugotovili v javni razpravi ter na zadnjih sejah izvršnega odbora in skupščine, sta nam povedala predsednik izvršnega odbora občinske izobraževalne skupnosti Žalec Janez Kroflič in tajnica Elza Golob.

»Tudi v naši občini smo ugotovili, da je materialni položaj vzgoje in izobraževanja kritičen. To se kaže ne le v premajhni vsoti denarja za osebne dohodke učiteljev, ampak tudi v pomanjkanju denarja za materialne izdatke šol. Razmerje 88:12 v korist osebnih dohodkov ni stvarno. Z denarjem za materialne stroške zelo težko oskrbujemo šole z najbolj nujnimi potrebščinami. Ne bi smeli

Predsednik izvršnega odbora OIS Žalec Janez Kroflič

pozabiti, da se šolski prostor večja iz leta v leto in da je zato potrebno tudi več denarja za vzdrževanje in oskrbovanje. Razmerje med denarjem za osebne dohodke in denarjem za materialne izdatke ne bi smelo biti slabše od razmerja 75:25.«

— Kljub podatkom, ki jih navajate, pa se šolstvo v žalski občini razvija...

»Resnično prihajamo v nasprotje. Čeprav je premalo denarja, da bi zagotovili na vseh šolah kakovosten pouk v dosedanjih oblikah, pa tudi pri nas prehajamo na celodnevno osnovno šolo. Sedaj ima celodnevno šolo 205 učencev in učenk od 1. do 4. razreda na osnovni šoli »Slavko Šlander« v Preboldu. To je 4,9% vseh šolarjev naše občine. Srednjeročni načrt razvoja občine Žalec, natančneje — načrt razvoja družbenih dejavnosti predvideva v poglavju Vzgoja in izobraževanje, ne le povečanje števila otrok, zajetih v celodnevno

osnovno šolo (na 20,8%), ampak tudi več učencev v podaljšanem bivanju, uvajanje šole v naravi, plačevanje šolskih ekskurzij, brezplačne učbenike in povečane izdatke za šolsko prehrano z uvajanjem celodnevne šole. Vse to je posledica gradnje novih šolskih prostorov.«

— Letos obiskuje 8 osrednjih šol z 11 podružničnimi šolami in posebno osnovno šolo 4183 učencev in učenk. Leta 1980 naj bi enako število šol obiskovalo 4.408 učencev in učenk. Imate dovolj ustreznega šolskega prostora?

»Petletni program vlaganj v določene družbene dejavnosti predvideva, naj bi do leta 1980 zgradili iz sredstev samoprispevka ter družbenega dogovora nove šole v Žalcu in Braslovčah, novo posebno osnovno šolo v Žalcu in dogradili učilnice pri šolah Petrovče, Polzela, Griže, Vrnsko in Šempeter. Razširjena bo tudi kuhinja v Preboldu. Le to bo potrebno najmanj 70 milijonov din. Šole naj bi tako pridobile 840 novih sedežev, osrednje osnovne šole pa bodo lahko prešle na enoinpolizmenski pouk.«

— Učencev in šolskega prostora bo torej dovolj. Kako pa bo z učitelji?

»Na šolah prevladujejo mladi učitelji, ki potrebujejo stanovanja. To zaostruje tudi podatek, da se bo v nekaj letih upokojilo nekaj učiteljev, ki imajo učiteljska sta-

»Pri proučitvi učnih uspehov za preteklo šolsko leto smo ugotovili, da je tudi letos učni uspeh (98,4%) v naši občini najboljši in oslp (11,63%) najmanjši. To je rezultat boljših delovnih razmer, ugodne kadrovske zasedbe, pa tudi sprejetega pravilnika o ocenjevanju. Odnos do učenja se je izboljšal. Predvidevamo, da se bo v naslednjih letih še tako popra-

Tajnica OIS Žalec Elza Golob

vil, da leta 1980 ne bomo imeli nikogar, ki ne bi izdelal osnovne šole.«

— K temu bo prav gotovo pripomogla tudi združitev šol v žalski občini.

»Prepričani smo, da bo tako. Pripravljamo združitve šol, postale bodo TOZD. Pripravljamo samoupravne akte. Poudarek pri združitvi je predvsem na vsebini dela in organiziranju, ne pa na fizični združitvi. Zato z združenjem ne bomo hiteli. Dosedanje oblike združevanja osnovnih šol v Sloveniji niso prinesle takih

Mladinski pevski zbor osnovne šole Franc Marn iz Vodic nad Ljubljano; pevovodja Jože Peternel (Foto: Stane Jesenovec)

novanja. S svojim vestnim delom so si pridobili pravico bivanja v njih tudi po odhodu s šole. Tu bo nastala praznina v kadrih, ki jih bomo lahko privabili le s stanovanji. Letno bi morali zagotoviti vsaj 10 stanovanj. Izvršni svet je predlagal, naj bi iz 7% sredstev, ki jih združujemo, dali tudi ustrezen delež za reševanje stanovanjske problematike prosvetnih delavcev.

To je težava, za katero iščemo vse mogoče rešitve.

Ker tudi na naših šolah že čutimo pomanjkanje učiteljev za razredni pouk in za nekatere predmete, smo letos še okrepili štipendiranje. Dali smo 49 kadrovskih štipendij za šolanje na pedagoški gimnaziji in vzgojiteljski šoli. Skupaj štipendiramo 88 dijakov in študentov. Štipendiov ne spustimo iz oči. Povezali smo s pedagoškim šolskim centrom v Celju, ki jih prav rad pošlje na naše šole.«

— Žalska občina je po učnem uspehu že nekaj let najboljša v celjski regiji.

rezultatov, kakršne želimo doseči mi. Zato bomo iskali svojo, kakovostno pot. Želimo, da ta temelji na predlogih ljudi, ki združujejo delo na naših šolah. To niso le želje, ampak stvarna pričakovanja. Dosedanje združeno poslovanje pri denarnih zadevah, štipendijah in stanovanjskih izgradnji je pokazalo dobre rezultate.

Pri združitvi bomo posvetili posebno pozornost ljudem in njihovemu odnosu do izvedbe te akcije. Enotnost dela in plačila na naših šolah je uveljavljena.

Ob tako pogostem govorjenju o denarju, bi človek menil, da je edina zadeva občinske izobraževalne skupnosti reševanje denarnih vprašanj. Toda temu ni tako. Več pozornosti posvečamo razvoju vzgoje in izobraževanja, strokovnemu ter idejnopolitičnemu izpopolnjevanju prosvetnih delavcev in reševanju težav, s katerimi se srečujejo.

STANE JESENOVEC

tem bolje bomo delali

Ekскурzija — enakovreden sestavni del vzgojnoizobraževalnega načrta

NA ROB POSVETU — VZGOJNOIZOBRAŽEVALNA FUNKCIJA ŠOLSKIH EKSKURZIJ V DUBROVNIKU

Dvodnevni posvet na temo Vzgojnoizobraževalna funkcija šolskih ekskurzij, ki je bil v Dubrovniku letošnjega 18. in 19. novembra, ni naključje. Je logično nadaljevanje misli, ki se je rodila pred letom dni v sekciji prosvetnih listov republik in pokrajin Jugoslavije: ekskurzija je treba posvetiti posebno pozornost in jih začeti bolj strokovno, celostno obravnavati. Misel za to akcijo je sprejel in podprl Sindikat delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije. Pričela se je skupna akcija: dogovori, posvetovanja številni dopisi — vse za to, da bi posvet čimbolje uspel. Treba je poudariti, da smo neposredno zamisel za to akcijo, ali bolje, za pripravo posveta o šolskih ekskurzijah, črpali iz resolucije X. kongresa ZKJ, iz njenega poudarka na samoupravni socialistični preobrazbi vzgoje in izobraževanja. Glede na to smo želeli širše obdelati vzgojno vlogo šolskih ekskurzij pri oblikovanju mlade osebnosti, njene etike, ki temelji na pridobitvah naše revolucije in na izgradnji samoupravne socialistične družbe.

Prvega tovrstnega dvodnevnega posveta so se udeležili učitelji praktiki in strokovnjaki iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin. Namen posveta: z vseh vidikov osvetliti vlogo in pomen šolske ekskurzije v novi, reformirani šoli, prispevati k širši obravnavi tega področja in pritegniti k sodelovanju vse družbenopolitične dejavnike. Na posvet je prišlo 80 predstavnikov medrepubliške in pokrajinske komisije za reformo vzgoje in izobraževanja, udeležili so se ga predstavniki stalne konference prosvetno pedagoških zavodov Jugoslavije, zavodov za šolstvo republik in pokrajin, pedagogi praktiki iz osnovnih in srednjih šol, predstavniki turističnih agencij in otroških letovišč, ZSM Jugoslavije, Sindikata delavcev družbenih dejavnosti, novinarji raznih časnikov ter sekcija prosvetnih listov republik in pokrajin Jugoslavije.

Posvet sta pripravila Sindikat delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije in sekcija prosvetnih listov jugoslovanskih republik in pokrajin. Vodilo posveta je bila misel: EKSKURZIJA NAJ BO ENAKOVREDEN SESTAVNI DEL VZGOJNOIZOBRAŽEVALNEGA NAČRTA. Na posvetu so udeleženci obravnavali poleg glavnega referata — Vzgojnoizobraževalna funkcija šolskih ekskurzij, ki ga je pripravil prof. dr. Vladeta Tešić, vodja oddelka za pedagogiko pri Filozofski fakulteti v Beogradu, še dvanajst poročil strokovnjakov s tega področja iz vseh republik in pokrajin Jugoslavije.

Posvet je dosegel smoter: utrl je pot za širšo obravnavo in pozval vse družbene dejavnike naj dejavno sodelujejo pri reševanju te problematike.

Gradivo s posveta bo zbrano v posebni publikaciji, ki jo bodo izdali prosvetni listi naših republik in pokrajin z željo, da bi ta pripomoček pomagal šolam pri opravljanju ene izmed pomembnih vzgojnoizobraževalnih nalog: pri pripravi, izvedbi in analizi šolske ekskurzije.

Stališča, sprejeta na posvetu, bodo poslali vsem zainteresiranim dejavnikom republik in pokrajin Jugoslavije.

EKSKURZIJA — SPRICHEVALO VZGOJE MLADIH

Resnici na ljubo povejmo, da posveča družba pa tudi šole (razen svetlih izjem) v zadnjem času šolskim ekskurzijam prav majhno pozornost. To področje vzgojnoizobraževalne dejavnosti, ki je sicer zajeto v učne načrte osnovnih in srednjih šol, je največkrat precej površno obravnavano, v praksi velikokrat improvizirano in nezadostno znano. Pedagoško raziskano. Vse bolj pogosto dobivajo šolske ekskurzije zgolj izletniški, celo komercialni obraz, ker so največkrat brez globlje vsebine in prave usmeritve. Ne dosegajo tiste vzgojne in izobraževalne učinkovitosti, ki bi jo sicer — temeljito pripravljene, izvedene in analizirane — lahko dosegle, še posebno v reformirani šoli. Vemo pa, da bi lahko postale sinteza vrednot: nepozabna doživetja preteklosti in sedanjosti, ustvarjanja živih prijateljskih vezi in tovarištva, obogatitve

znanja, kažipot za varstvo okolja, usmeritev za zaščito in samozščito, razvedrilo in zabava. In še bi lahko naštevati. Za to da največkrat ni tako, obstaja več vzrokov.

Težave se začenejo že pri učitelju, ki kljub svoji dobri volji največkrat ni usposobljen za

tovrstno delo, in živi v šoli, ki se še vedno težko loči od tradicije. Težave stopnjujejo še: pomanjkanje denarja za tovrstno dejavnost, ukinitvev popustov pri potovanjih, slaba organizacija, nezadosten posluš turističnih agencij itn. Če dodamo še incidente, pojave kriminala, ki so tudi na ekskurzijah (tatvina, malomaren odnos do družbene lastnine, prekupevanje, prostitucija itn.) smo povedali že veliko. Očitno je, da se taki in podobni pojavi niso pojavili čez noč — ekskurzija je le spričevalo vzgoje mladih, potrditev dobre ali pomanjkljive vzgoje. Vzgoje in odgovornosti za mlade pa nosi ne le šola, ampak tudi starši in družba. Kaže, da tega področja ne štejemo za enakopraven, sestavni del vzgojnoizobraževalnega programa kot zasluži, ampak kot nujno zlo, kot nekakšno formalno mašilo v vzgojnoizobraževalni praksi, ki se ga šole najraje otrsejo. Poleg vloge pedagogov omenimo tudi vlogo učencev kot soustvarjalcev programov in priprav za šolsko ekskurzijo, vlogo staršev kot svetovalcev in sofinancerjev. In ne nazadnje; upoštevati je treba vlogo turističnih agencij, usposobiti za to vrsto dejavnost učitelje, študente kadrovske šole in vodnike.

Predvsem pa je treba zagotoviti ekskurziji trden temelj: status in smotno, trdno financiranje. Določiti ji je treba vsebino in smoter ter vse potrebne komponente, ki bodo dale za želeno rezultanto: poudarjeno vzgojno in izobraževalno funkcijo šolske ekskurzije pri oblikovanju mlade osebnosti.

PRGIŠČE MISLI Z RAZPRAVE

Štirinajst referatov ter bogata in zavzeta razprava, v kateri je sodelovala večina udeležencev je dokaz, da je bilo tovrstno srečanje potrebno. Izšla bo tudi obsežna brošura z referati s tega posvetovanja, ki naj bi postala jugoslovanski priložnik za šolske ekskurzije. To je gotovo spodbuden začetek za nadaljnje delo na tem področju.

V razpravi je bilo tudi poudarjeno, da bo treba reformirati vzgojo učiteljev, ki bi morala potekati hkrati z reformo vzgojnoizobraževalnega sistema. V posebno pomoč pedagogom, ki tudi sami ustvarjajo del metodike, bi bila ocena prosvetno pedagoške službe — njeno vrednotenje šole glede izvajanja ekskurzije. Potrebne bi bile analize — ocene učiteljev in učencev in verjetno bi bili dragoceni odgovori večje populacije učencev. Ne bi bili odveč seminarji, ki bi usposobili pedagoške delavce za tovrstno dejavnost.

Dobro bi bilo, če bi se učitelji pri vodenju ekskurzij izognili enostranskega prikazovanja NOB le z »vojaške dimenzije«, ampak bi jo dopolnili še z drugimi, praktičnimi nasveti.

Glede financiranja so se razpravljali strinjali, da je treba opredeliti, kaj je potrebno predpisati in kaj plačati, saj je jasno, da še tako razvite države ne morejo pokriti vseh stroškov za šolske ekskurzije. Eno je gotovo: šole se morajo povezati s samoupravnimi interesnimi skupnostmi, ki bodo dodale delež pri financiranju ekskurzije, predviden v samoupravnih sporazumih. Vedeti je treba: minimalna sredstva je treba zagotoviti, ostala moramo pridobiti s prispevki učencev in staršev. Razpravljali so poudarili, da se bo pri organiziranju treba povezovati s hoteli oziroma podjetji in agencijami, ki naj bi bili bolj pripravljeni sodelovati, kot pa so to pokazali doslej.

Nekaj misli pedagoških delavcev praktikov: Programsko in pravno naj bi bil urejen status šolskih ekskurzij, ki se doslej ne priznajo kot enakovreden del učnega načrta. Največkrat se na to področje gleda kot na dodatno,

Med delom posveta (Foto: Najdan Durčinovski)

fakultativno dejavnost. Dodelati bo treba metodiko šolskih ekskurzij glede na starost učencev po načelu koncentričnih krogov (npr. učenec naj v času 8, 10 ali 12 let šolanja spozna določen del domovine). Potrebno pozornost je treba posvetiti metodični pripravi učiteljev in vodnikov. V ta namen bi morda pripravile fakultete kratke tečaje (npr. o pripravi dveh ali treh ekskurzij v manjše kraje). Dobro bi bilo tiskati posamezne praktične vodnike za določene maršrute naših ekskur-

druge družbene dejavnike. Glede odnosa ekskurzija — prosti čas je treba imeti jasno stališče. Nenehno se je treba zavedati, da so to komplementarne dejavnosti in upoštevati njihovo medsebojno pogojenost pri vzgojnoizobraževalnem programu. Brez dvoma, da bo ta opredelitev tudi kasneje močno vplivala na usmerjanje prostega časa mladih. Ne smemo pozabiti na vzgojni vidik ohranjanja okolice in narave, saj doživljava otrok ta odnos do narave v vzgojnoizobraževalnem delu le

učili poklica; tam jim podjetja preskrbijo stanovanje, hrano, obleko in žepnino. Učenci s svojim družbeno koristnim delom zaslužijo denar, ki ga potem uporabijo za ekskurzije, ki so jim v izredno veselje.

In še nekaj misli: Zakaj ne bi šolske ekskurzije prirejali po načinu »šole v naravi«? Brez dobre povezave s starši, ni dobre ekskurzije. Še in še bi lahko naštevati predloge in misli, ki so jih izrekli udeleženci posveta.

Eno je gotovo: Posvet je bil dobra analiza uspešnosti ekskurzij, pa tudi nazoren prikaz njihovih slabosti. Postal je dober uvodni takt za nadaljnje delo, za širšo obravnavo te zahtevne vzgojnoizobraževalne problematike.

ZA NADALJNJE DELO

Ob delu posveta so udeleženci izoblikovali obrise stališč, ki jih bo dodelal redakcijski odbor in nato posredoval vsem udeležencem posveta in vsem zainteresiranim strokovnim in družbenopolitičnim dejavnikom v republikah in pokrajinah Jugoslavije. Povzetek stališč bo zajel nekoliko poglavij:

— Vloga in pomen ekskurzije (zahteva, da se ekskurziji zagotovi status in denar zanjo — razdeljeno breme na starše, učence in delovne organizacije).

— Zahteva po izmenjavi teorije glede ekskurzij med družbenimi in pedagoškimi zahtevami (delitev odgovornosti in osvetlitev dosedanjih pomanjkljivosti).

— Priprava tehničnega in vsebinskega programa (vsaka naloga vnaprej programirana).

— Turizem in njegove naloge ter naloge specializiranih turističnih organizacij (opozorilo na dosedanje napake)

— Podrobno opredeljena vloga učiteljev in šol glede na ekskurzije

— Vloga tiska in posebna pozornost prosvetno pedagoškega tiska in strokovne periodike

— Vloga mladinske organizacije in njenih asociacij

— Vloga in mesto sindikata delavcev družbenih dejavnosti in drugih družbenopolitičnih organizacij

— Priprava publikacije z uvodom in gradivom s posveta, ki jo bodo skupno izdali prosvetni listi republik in pokrajin Jugoslavije kot pripomoček šolam za pripravo, izvedbo in analizo ekskurzij (gradivo bo pripravil redakcijski odbor).

Ob koncu posveta se je VASKO RAIČEVIĆ, tajnik zveznega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije zahvalil vsem udeležencem posveta za izjemen odziv, za njihovo prizadevno delo, za kakovostne predloge in referate. Med drugim je dejal: »Posvet je potrdilo, da smo to akcijo začeli v pravem trenutku. Ne domišljamo si, da se pri nas začneja zgodovina te dejavnosti, ampak verjamemo, da bo odmev našega dela pritegnil k sodelovanju tudi druge družbene dejavnike!«

S posveta poročala:
TEA DOMINKO

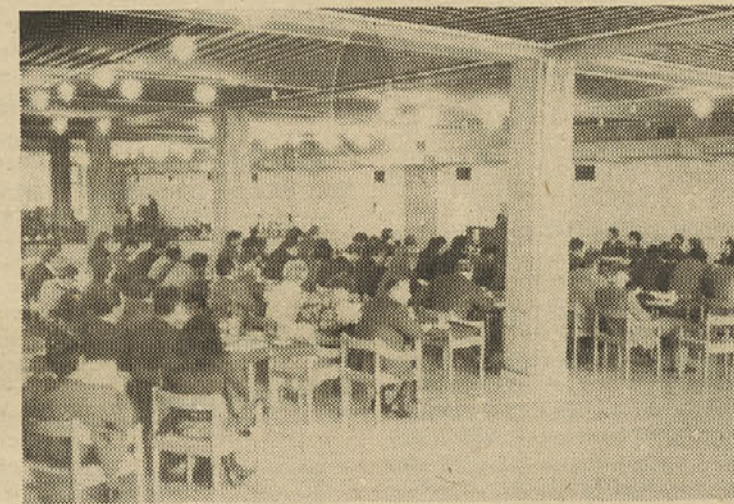
Sekretar zveznega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Jugoslavije Vasko Raičević pozdravlja goste posveta (Foto: Najdan Durčinovski)

zija. Prosvetni delavci menijo, da bi bilo prav, če bi del denarja za ekskurzije prispevale tudi turistične organizacije, ki imajo pri šolskih ekskurzijah precejšnje koristi.

Razpravljali so menili, da je zelo pomembno, da vso to problematiko spoznajo republiški in pokrajinski komiteji za vzgojo in izobraževanje, vsi zavodi za šolstvo, kadrovske šole, pedagoške akademije in fakultete. Prav bi bilo, če bi teoretični del obdelave šolske ekskurzije prevzele pos-

verbalno. Prav zaradi tega so kasneje ekskurzije osiromašene. Zelo važna je teoretična plat glede na učenčovo starost in funkcionalnost ekskurzije. Ekskurzijo moramo natančno obdelati tudi z didaktično-metodičnega vidika. Pri tem naj sodelujejo osnovne šole, usmerjeno izobraževanje in vse kadrovske šole.

Posebna obogatitev razprave je bil prispevek hrvaškega ravnatelja osnovne šole J. Cukorja, ki nam je prikazal izjemni uspeh pri pripravljanju in izvajanju šolskih

V prijetnih prostorih hotela Libertas v Dubrovniku. (Foto: Najdan Durčinovski)

mezne katedre. To problematiko morajo enako dobro poznati tudi turistične agencije, najti mora svoje mesto tudi v oddelki pol za turizem in gostinstvo.

Pri pripravi šolske ekskurzije ne smemo pozabiti tudi na razvedrilo, sicer ekskurzija za učence ne bo privlačna. Razmisliiti in opredeliti je treba, kaj bo na ekskurziji delal učitelj in kaj učenec, in kakšna bodo njegova doživetja. Jasno je, da je treba razlikovati ekskurzije po njihovi posebnosti, dobro sistemizirati predloge in vključiti v akcijo tudi

ekskurzij v siromašni vasi na šoli z 800 otroki. Tam pripravijo učitelji načrt ekskurzije od 1. do 8. razreda skupaj z učenci in starši.

Pri načrtovanju upoštevajo otrokovo starost in širijo otrokova spoznanja od bližnjega okolja — krajevne skupnosti vse do ekskurzij, namenjenih poklicnemu usmerjanju v bližnjo republiko Slovenijo, s katero so tesno povezani. Otroci višjih razredov se seznanijo s poklici, spoznajo se s samoupravno prakso v podjetjih in z delovnimi odnosi. Pogosto odhajajo v Slovenijo, da bi se

Literatura za stroko

Mala literarna teorija Matjaža Kmecla

Znano je, da je literarna teorija na Slovenskem med drugimi področji literarne vede izredno zastopljena. Res je tudi, da je bilo v zadnjih desetletjih izdanih zelo malo knjig s tega področja. Na hrvaškoserbskem jezikovnem področju je bistveno drugače, posebno če upoštevamo, da so dobili v drugih republikah zelo veliko prevodov, ki pa jih na Slovenskem kar noče biti. Spričo kritik in ugovorov ob literarnoteoretični, normativni »Besedni umetnosti« Silve Trdinove, ki je izšla pred leti, bi pričakovali, da bomo mnogo prej dobili pregledno, sodobno informacijo s tega področja. Prišlo je le do ponatisov njene knjige. Ob taki suši je tem bolj razumljivo, da nas je toliko bolj razveselila zanimiva in potrebna Mala literarna teorija Matjaža Kmecla.

Knjiga je zamišljena kot priročnik, učbenik za učitelje in učence, pa tudi za študente, ko gre za njihovo temeljno usmeritev. Taka zamisel je narekovala avtorju poljuden, a vendarle sistematičen pristop do osnovnih vprašanj literarne teorije, ne da bi se mogel in hotel razpredati v tančine ali globokoumja teoretičnih razsežnosti in mnogovrstnosti. Kmecl se je lotil v bistvu nevaležne naloge, saj se je pri tovrstnem delu težko omejiti zgolj na osnovne informacije, tako rekoč za šolsko rabo. Pri tem se je namreč treba izogibati klasične normativnosti in v krajšem besedilu zadovoljiti s pojmovno razlago. Bodimo si tudi na jasnem, da vsaka trena, sodobna, znanstveno utemeljena literarna teorija izhaja iz literarne prakse, da se nanjo najraje navezuje in ne dopušča apriorističnih pogledov. Tega se je M. Kmecl povsem zavedal.

Že v formalnem pogledu ureditve knjige je avtorjeva zamisel sveža, drugačna, kot smo je vajeni; verjetno je zanj dobil pobudo pri Herderjevem leksikonu za »Književnost« (Freiburg, Basel, Wien 1974) in jo po svoje razširil ter podredil namenskimi potrebam za prikaz »orodja«, za mišljenje o knjižnem delu, književnih pojmi, vrstah itd. Gre za tridelno razvrstitev besedila: običajno celostransko besedilo kot osrednje širše, a vendar zgoščene razlage; leksikon kot odmerjeno jedrnat leksikalna razlaga pojma (na desni polovici strani); zapiski kot ilustrativni odlomki iz literarnih del (na levi polovici). Marsikoga bodo presenetili prazni deli strani. Avtor jih je namenil bralcem — vpišejo naj svoje primere ali razlage. Taka oblikovna ureditev knjige omogoča bralcem dejaven odnos do obravnavanega problema ali pojma. Kakor je verjetno, da bo večina uporabnikov nezadovoljnih z belimi stranmi, pa se lahko izkaže, da lastna aktivnost — tudi polemika — z vnašanjem lastnih spoznanj, dopolnil in primerov lahko le bogati posameznika — pedagoško in literarno teoretično. Prav gotovo ne gre za ceneno domisljico, marveč za premišljen sistem ureditve, ki kliče k dejavnemu sodelovanju.

Vsebinsko je M. Kmecl razvrstil gradivo na pet širših razdelkov. Najprej je razložil pojem književne vede, teorije književnosti in pomožnih književnih ved, kar je izhodiščne pomena. Opazno je, da Kmecl ne govori o književni znanosti, ampak o vedah; prav gotovo je tako pojmovanje utemeljeno: v okviru znanosti sodi tisto, kar je natančno izmerljivo, nedvoumno, enako veljavno pod kvadratom kot nad kvadratom, vede pa so tista območja, ki se kar najbolj približujejo resnici, dejstvu, a spričo svoje narave dopuščajo razlike v interpretaciji. In prav to se dogaja z leposlovnimi deli. Po razlagi, kaj je literatura, sledi odmerjen prikaz poetike literarnega jezika in literarna stilistika; periodizacija literature je na tem mestu res vrinek; del tega, kar obravnava o zvoku in liku v jeziku bi kazalo posebej obravnavati v metriki; kajpak — o ritmu in metrumu ne govorimo le, kadar imamo jasno razvidno vezano besedo, obeh pojmov ni mogoče obiti npr. pri Cankarjevi »Lepi Vidi« ali pri »Hlapcu Jerneju in njegovi pravici«, česar se je avtor tudi zavedal. Uporabnik bi si želel poleg navedenih stalnih metričnih oblik v pesništvu (npr. alpška poskočnica) tudi metrične,

ponazoritve in predvsem širšega vpogleda v temeljno drugačno osnovo metrike od nove romantike in ekspresionizma dalje do sodobnih pojavov, ne da bi šlo za historiat. Podobno željo po širšem vključevanju novodobnega gradiva in novih možnosti v metaforiki bi našli pri tropih. V svoji zamisli pa je avtor ponudil skrbno prebrane primere, vse od V. Vodnika pa do D. Zajca, poskrbel je za tipične primere, duhovite prebliske. V okviru osnovnih slogovnih možnosti pa bi bilo potrebno navesti vse literarne prvine, ne le opis (ki je v navedenem primeru v bistvu karakterizacija, medtem ko se deskripcija nanaša na predmet, pojav) in dialog (notranji monolog), čeprav avtor opozarja tudi na J. TOPORIŠIČA SKJ 1-4.

NOVO ZA ŠOLSKE POTREBE

Zgledno za šolske potrebe je podal predjezikovne prvine v književnem besedilu in spriti opozoril na terminološko neenotne oznake, npr. motiva, teme, ipd., kar opozarja, da mnoge terminološko-literarnoteoretične stvari na Slovenskem niso opravljene. Kajpak ni naloga avtorja, da opravi tako »preddelo« v knjigi, ki ima čisto določeno okvir. V šolski praksi se relativno skromno govori o književni perspektivi ali etoloških vrstah in je zato prav, da je avtor ilustrativno podal primere in razlage. V logično zastavljeni razlagi zgradbe ali kompozicije naletimo med drugim na tehtno opozorilo: ponavadi uporabljamo pojem vsebine za pojem zgodbe, čeprav gre pri vsebini še za druge elemente kot pri sami zgodbi. Videti pa je, da je ta raba že tako ukoreninjena, da je ne bo mogoče zlahka spremeniti. Bistvenega pomena pri notranji zgradbi umetniškega dela je Kmeclova razširitev tega pojma zunaj dramskega kroga, čeprav je lahko tu stopenjska razčlenitev najbolj ustajena, kar pa nikakor ne pomeni, da sorodne ali drugačne stopenjske členitve ne pozna pesem ali proza. Govoreč o književnih vrstah in vrstah je Kmecl preobrnil dosedanje prakso, in sicer po analogiji iz naravoslovja (kar pri njem ni novo!) in mu je treba pritruditi, da so zvrsti zbirne, združevalne narave, vrste pa ožje in posamično opredeljujoče. Kakor je Kmecl večkrat povedal, kako npr. ni mogoče ostro, »predelkarsko« ločevati posameznih vrst, pojmov, je še posebej opozoril na epsko-lirsko-dramsko trojnost, ki je v bistvu pričujoča v raznovrstnih leposlovnih delih, le da je ena od njih prevladujoča. Pri dramskih igran pa je treba ugotoviti, da porazdelitev po dejanjih v praksi ne sovпада z enotami notranje zgradbe drame. S pridom je avtor razširil pojem dramatik preobrnjenega odsko-epičnega dramskega delu na glasbeno dramsko zvrst (opera, opereta). Škoda da ni vključil še oratorija in musicala. Pri filmu bi bilo treba natančno razlikovati sinopsis od filmskega scenarija in smelne knjige. Hvalevredno je avtorjevo upoštevanje televizijske in radijske igre. Zlasti slednja je pri nas kaj malo upoštevana, čeprav ima drugod polno literarno veljavo.

Pri opredeljitvi tipologiji za posamezne vrste — npr. romana, roman, povest, esej ipd. — pa ne najdemo tiste jasnosti, ki bi jo šolnik želel; Kmecl kot vodova izhaja iz nenormativnega vidika in spoznanja, kako često so meje med vrstami lahko tudi zabrisane,

take, da jih je težko utesniti v »formulo«. V resnici pa mora vsak šolnik precej razvidneje in več povedati k posamezni vrsti, morebiti tudi za ceno rahlega, še dopustnega tveganja v poenostavitveni smeri, ker bi sicer ostali pojmi in elementi določljivosti nejasni. Vsakdo ve, kako ogromne so razlike med začetnim romanom, ko je razpadel ep, pa med romanom 19. stol. (npr. Balzac, Dostojevski) in 20. stol. (Joyce), pa vendar ne more biti dolžina dela odločujoča ali je neko delo roman, povest ali pa novela. Zadruga pri poskusu definicije neke literarne vrste izvira ne le iz domače prakse, marveč jo je enako čutili v mednarodni praksi — vendar pa se ni mogoče ubraniti misli, da se dajo mnoge vrste le bolj določljivo opredeliti. Pri črtici prav gotovo ne gre za fragmentarnost, ampak za sklepno povednost, impresionistična črtica je lahko tipična, ne pa edina. Med povestjo klasičnega (ljudskega) tipa (Cigler) in med moderno povestjo (Bevk) so razlike kljub nekaterim skupnim potezom. Kako težko je brez tveganja opredeliti neko vrsto, nam npr. ponazori ep evropskega tipa, ki je bistveno drugačen v homerskem času kot v renesansi, ni pa zamrl do romantike; evropska predstava epa se nam podre, kakor hitro imamo v zavesti indijski ep (»Mahabharata«). Pri basni ne gre le za kratke živalske zgodbe (v prozi ali vezani besedi!), pač pa lahko tudi za rastline, ali prepletanje obojega, ali soupoštevanje človeka (»Pancatantra«). Science Fiction lahko poslovenimo z že udomačeno znanstveno fantastiko. Razmisli bi veljalo, ali ne bi kazalo posebej opredeliti kot vrsto Short Story (pri nas npr. P. Zidar). Hvalevredno je, da je Kmecl upošteval tudi kriminalko, »novi roman«, subliteraturo, literarno plažo, škoda pa je, da je izpustil humoresko. Pojem poljudskega slova (Drabosnjak) ima svojo upravičeno razlikovanje od slova drugačnega tipa. Prav bi bilo, ko bi avtor vključil tudi pojem študije, razprave. Pri književnih vrstah je poudaril, da se umetnina ne podreja vnaprejšnjim pravilom in da zaživi pri bralcu kot doživetje. Pri tem je lahko literarna teorija le orodje za mišljenje o umetnini in ima samo v tem smiselno veljavo.

NA DOMAČIH TEMELJIH

Bistvenega pomena je, da je Kmecl zasnoval »Malo literarno teorijo« predvsem na podlagi domače književnosti. Nelahke naloge se je moral lotiti studioz-

Nove strokovne knjige

Dragomir Filipović: Škola in permanentno obrazovanje. Beograd, Prosvetni pregled, Čika Ljubina 18—20.

Perelman: Zanimljiva fizika. Beograd, Nolit, Terazije 27-II.

Trifunov—Vlasov: Zanimljiva hemija. Beograd, Nolit, Terazije 27-II.

Dr. Petar Mandić — mr. Mladen Vilotijević: Programiranje rada škola. Sarajevo, Zavod za udžbenike 1976. Otokarja Keršovanija 3.

Dr. Zvonimir Damjanović: Marksizam i biologija. Beograd, Prosvetni pregled 1976, Čika Ljubina 18—20.

Lazar Rosić: Učeničko zadrugarstvo. Beograd, Prosvetni pregled 1976, Čika Ljubina 18—20.

Milan Bakovljevič Interpunkcija

Novost na knjižnem trgu učbenikov in priročnikov za osnovno šolo je programirani učbenik za pouk srbskohrvatskega jezika v osmem razredu — Milana Bakovljeviča Interpunkcija, ki ga je izdala Dopisna delavska univerza Univerzum iz Ljubljane. Prosvetni svet SR Srbije je učbenik potrdil za uporabo v osmem razredu osnovne šole na svojem jezikovnem območju. Učbenik je rezultat večletnih raziskav in poskusov z ustreznimi metodiko obravnave in učenja sne novi ločil pripraviti učenca do tega, da bo samostojno in ves čas miselno aktivno reševal slovnične naloge. Zasnovan je tako, da se učenec z utrjevanjem, sistematiziranjem in razširjanjem učne snovi ločil iz prejšnjih razredov samostojno dokoplje do rešitev nalog. Učenci ga lahko uporabljajo doma, ko se pripravljajo za naslednjo šolsko uro, ali pa tudi ob njem nadomestijo, kar so zamudili v šoli. Posamezna poglavja so primerna tudi za peti, šesti in sedmi razred osnovne šole. Poskusi so pokazali, da se tudi povprečen učenec uspešno in hitro uči iz tega učbenika. Učenci, ki so ga uporabljali, so dosegli nadpovprečne uspehe.

Med slovničnimi priročniki je to gotovo zanimiva osvežitev za meto-diko jezikovnega pouka v osnovni šoli.

Ob prebiranju Kurirčka

Mladinska revija, ki streže zgolj učnemu načrtu in hodi z njim popolnoma vstric, ima največ podobnosti z učbenikom. S tem ni rečeno, da ne more biti kakovostna, saj bi bil po taki logiki slab tudi vsak učbenik. Strokovna ali leposlovna revija lahko podpira učno vzgojno prizadevanja tako, da prerašča okvir učnega načrta, da daje več kot učbenik, čeprav je po obsegu skromnejša.

Revija naj bo vedno tisto, kar je VABLJIVO in pouk lahko samo poživlja. Če je tako spojena z njim kot delovni zvezek in če jo učitelj ZAHTEVA, izgubi privlačnost, najsi bo še tako zanimiva. To velja od tistega trenutka naprej, ko se v učencu pojavi težnja po samostojnosti, po lastni izbiri in lastni presoji. V tako otrokovo obdobje že sodi revija Kurirček.

Če učenci številko preberijo že v šoli pod učiteljevim vodstvom in nadzorstvom, jih prikrajšamo za učite, ki bi ga imeli, če bi revijo brali doma, v nešolskem okolju. Tam jo sicer še vedno prelistavajo in prebirajo, vendar že z manj vznemirljivimi občutji.

Učitelj lahko iz nove številke brž poišče vse tisto, kar se ujema z učnim načrtom in tako postane revija učni pripomoček. To je odličen način poživljanja (poglobljanja, potrditve) učne snovi, lahko pa tudi prava zloraba revije, ki ji nespreten učitelj zmanjšuje sugestivno besedo samo zato, ker ne premisli, kako bi sestavek vkomponiral v celotno obravnavo.

Prvi stik učenca z revijo mora biti spontan, revija je v prvi vrsti pisana zanj, potem šele za šolo. To namreč, da bi bila uporabljena kot didaktični pripomoček, je namen marsikaterega mladini namenjenega lista; tudi Kurirčka.

In katere so njegove posebnosti, za katere bi bilo škoda, če jih učitelj ne bi opazil? V omenjenem letniku so to v prvi vrsti naslovnice. Zbujajo skoroda neustavljivo domišljijo. Otroka spreminjajo v ustvarjalca, ker se, čim naslovnico zagleda, v njem sproži miselni (čustveni in razumski) tok. Govorno ali pisno UBESEDITEV teh misli pa naj bi spodbujal tudi učitelj (ne samo urednik). Ob njih lahko učencem pojasni kako funkcionalno in socialno zvrst jezika na način, ki jim bo ostal živo v spominu in jih rešil nezazumevanja kake kasnejše neučinkovite razlage. S tem v zvezi je treba omeniti tudi nadaljevanja Polone Kovačeve (Andrejev ni nikoli preveč) in črtice Slavka Pregla, pri katerih je najbolj očitna »posodobitev« jezika, zato kaže o tem spregovoriti tudi z učenci (in končno že enkrat rešiti vprašanje, ali sme učenec v svojih spisih uporabljati žargonske izraze).

Kurirček odpira s pogovorom vrata tudi v svet (npr. Otroci Kaira) in v bogastvo pregovorov in rekov, omogoča razmišljanje o vsakodnevnih stvareh (človek in kumarica lahko pozelenita od sovraštva; ni vseeno, če zjutraj obeduješ in zvečer zajtrkuješ...), če rečeš mami, očetu, učitelji lepo ali grdo besedo), zbuja zavest o velikem opravljenem delu (To nam je dala svoboda) itd. To in še marsikaj drugega je vredno, da opazi tudi učitelj in na način, ki učencem ne bo jemal veselja do branja, vključi v pouk.

Novo vlogo dobiva mladinski tisk predvsem v celodnevni šoli, med njim tudi Kurirček.

BERTA GOLOB

Mnogo več kot učbenik

Dr. Vladimira Polić: »Planiranje kadrova i obrazovanja«. Izdajatelj: »Školska knjiga«, Zagreb, 1976 Urednik: mag. Ante Marjanović

V času, ko si prizadevamo čim bolj ustrezno načrtovati razvoj gospodarstva in drugih dejavnosti, ko skuša združeno delo na novih temeljih natančno opredeliti načrte srednjeročnega razvoja in želimo napraviti konec zmotam pri načrtovanju kadrov, je izšlo pri založbi Školska knjiga delo dr. Vladimire Polić Planiranje kadrova i obrazovanje. Gre pravzaprav za univerzitetni učbenik, ki je namenjen predvsem študentom fakultete za industrijsko pedagogiko na Reki, kjer je avtorica zaposlena kot izredna profesorica. Res pa je, da je knjiga precej več kot samo učbenik, saj so pri njej podobna dela redka.

Dr. Vladimira Polić nadaljuje znanstvene raziskave na področju ekonomskega razvoja in izobraževanja. Izhaja iz ugotovitve »da kadri odločajo o vsem« (N. De Wit) in da je zato nujno posvetiti izredno pozornost načrtovanju kadrov in izobraževanja. Te zakonitosti v razvoju gospodarstva, kadrov in izobraževanja obravnava v medsebojni povezanosti, podaja znanstvene utemeljitve in navaja veliko podatkov iz raznih dežel sveta. Dokazuje, da kadrovske zmogljivosti v resnici odločilno vplivajo na razvojne tokove vseh področij ljudske dejavnosti.

»Interaktivna povezanost gospodarstva in kadrov je v bistvu vzročna—posledična, ker gre za nenehno zamenjavo vloge vzrokov in posledic: potrebe po kadrih različne kvalifikacijske sestave so odvisne od ravni in strukture razvitosti gospodarstva, raven razvitosti gospodarstva pa je določena s kadrovskimi zmogljivostmi,« poudarja avtorica. To dejstvo je velikokrat zanemarjeno, čeprav številni primeri v svetu opozarjajo, da so imeli prav kadri pri razvoju posameznih dežel najpomembnejšo vlogo. Danes je posebno aktualen tako imenovani kadrovski problem, in

sicer povsod: v najbolj razvitih ter srednje razvitih deželah in v deželah v razvoju.

Ta problem je celo poglavitven, ker je najtesneje povezan s stanjem in razvojem znanosti ter ljudske kulture in se prepleta z vsemi bistvenimi vprašanji življenja in dela ljudi. Glede na to je treba tudi spremeniti izobrazbeni sestav in dinamiko izobraževanja kadrov. Na tem področju se ne naredi dovolj, pogosto se improvizira ali pa dela brez najnujnejših znanstvenih domnev.

Avtorica je razdelila knjigo na šest poglavij: Znanstveni okvir in domneve v načrtovanju kadrov in izobraževanja, Vloga in pomen demografskih projekcij pri načrtovanju kadrov in izobraževanja, Načrtovanje kot metoda usmerjanja poslovne, kadrovske in izobraževalne politike v organizacijah združenega dela, Načrtovanje kadrov, Načrtovanje izobraževanja kot sestavni del načrtovanja kadrov ter UNESCO — glavno gibalno načrtovanja izobraževanja v svetu.

Vsako poglavje je vredno pozornosti, ker vsebuje veliko zanimivih podatkov, primerjav, zgledov iz prakse pri nas in v svetu, ter ima veliko vzgojno in poučno vrednost.

Gre za knjigo, ki bi jo moral dobiti v roke širok krog bralcev, predvsem iz organizacij združenega dela. Prav ti namreč postajajo in morajo biti odločilni dejavniki načrtovanja in odločanja o vseh temeljnih vprašanih razvoja, predvsem pa o kadrih in izobraževanju kot temeljnem dejavniku razvoja.

S prejšnjima dvema knjigama (Ekonomika izobraževanja ter Izobraževanje in ekonomski razvoj) in z novim delom je dala dr. Vladimira Polić pomemben prispevek k znanstveni obravnavi razvoja gospodarstva, posebno pa k novemu načinu obravnavanja kadrov in izobraževanja. DJORDJE DJURIĆ

Iz drugih republik

POMEMBEN JUBILEJ

Zakoreninjena v tokovih življenja

Akademija znanosti in umetnosti Bosne in Hercegovine je stara 25 let. Njen praznik so proslavili slovesno in delovno hkrati: 11. novembra s proslavo in 12. novembra s posvetom, na katerem so obravnavali aktualne probleme znanstvenoraziskovalnega dela v Bosni in Hercegovini. Te republiške manifestacije se je udeležilo več kot 600 povabljenec: predstavniki družbenopolitičnih skupnosti in organizacij, znanstvenih in kulturno-umetniških ustanov ter velikih gospodarskih organizacij, predstavniki naših in tujih akademij znanosti, s katerimi slavljenska sodeluje, pa tudi vsi člani akademije iz Jugoslavije in tujine. Pokroviteljstvo nad proslavo, ki je bila svojevrsten pregled znanstvene in umetniške ustvarjalnosti v Bosni in Hercegovini, je prevzelo predsedstvo te republike. Ob jubileju je izšla tudi obsežna Spomenica, v kateri je prikazan 25-letni razvoj znanstvenega društva in akademije, pregled razvoja znanosti, kulture in umetnosti v Bosni in Hercegovini, današnji sestav posameznih oddelkov akademije, objavljeni so temeljni bibliografski podatki o članih Znanstvenega društva in akademije ter bibliografije dosedanjih izdaj. V posebni prilogi so zbrani podatki o približno 100 visokošolskih in znanstvenih ustanovah te republike pa tudi o najpomembnejših kulturnih ustanovah. To ni naključje, saj se je akademija razvila iz takih ustanov: iz znanstvenih ter kulturno-umetniških organizacij.

Več o rojstvu, razvoju in vlogi, ki jo ima ta ustanova v življenju Bosne in Hercegovine, nam je v odgovorih na vprašanja sodelavke Prosvetnega lista iz Sarajeva povedal predsednik akademije EDHEM ČAM.

— **Minilo je 25 let, odkar je bilo ustanovljeno Znanstveno društvo Bosne in Hercegovine, ki je kasneje preraslo v Akademijo znanosti in umetnosti. Tovariš Čam, povejte nam, prosim, kaj je pomenila ustanovitev društva — tega našega najbolj uglednega predstavnika znanosti in kako se je rodila naša akademija?**

»Mislim, da ni treba posebej razlagati, kaj sta pomenila za nas ustanovitve in kasneje petnajstletno delovanje Znanstvenega društva Bosne in Hercegovine. Društvo je delalo in se izoblikovalo v času velikih sprememb in naporov na vseh področjih razvoja naše republike. V takih razmerah se je znašlo pred izredno zahtevnimi nalogami: prispevati je moralo k razvoju znanosti ter znanstvene in umetniške ustvarjalnosti, proučiti, verificirati in uveljaviti je bilo treba vrednote iz kulturne preteklosti narodov in narodnosti Bosne in Hercegovine, raziskati naravna bogastva naše republike in spodbuditi k razvoju proizvodnih sil, prispevati k vsestranskemu in smotrному izrabljanju naravnega bogastva — seveda v skladu s potrebami graditve socializma in socialističnih samoupravnih odnosov v naši državi.

V odgovoru na vprašanje o tem, kako se je rodila naša akademija, pa bi rad poudaril tole: Razumljivo je, da je v razmerah, v kakršnih se je znašla po vojni Bosna in Hercegovina po osvoboditvi, najprej nastala znanstvena organizacija, ki je imela obliko znanstvenega društva. V tistem času to še ni mogla biti akademija, ker je akademija znanosti najbolj celostna znanstvena in umetniška organizacija v vsakem okolju. O taki celostnosti pa še pred dobrim desetletjem ni bilo mogoče govoriti. Spomnite se samo, kako smo začeli po vojni: v Bosni in Hercegovini je bilo 70% nepismenih, 60% naselij je bilo brez osnovnih šol, primanjkovalo je kadrov vseh vrst, posebno znanstvenikov itn. V skladu s splošnim poveljem razvojem in potrebami so se za-

znanosti kot ustanova mora biti vključena v vse tokove življenja, in sicer s svojo dejavnostjo, odpirati in osvetljevali mora vprašanja, ki so posebno zanimiva za okolje, v katerem obstaja. Mora — kar sem rekel že prej — zbirati znanstveni kader pri reševanju problematike, ki je v interesu skupnosti. Znanstveno delo v sodobnih razmerah je namreč samo del združenega dela, ne pa posebna kategorija, ki pripada nekakšnemu zaprtemu krogu s preživljenimi atributi akademizma. Poglejte: danes se z znanstvenim delom ukvarjajo ne samo ljudje na fakultetah, akademijah znanosti ipd. ... Znano je, da imajo tudi vsi večji gospodarski sistemi svoja razvojno-raziskovalna središča, kjer se znanstvenoraziskovalna dejavnost prav tako intenzivno razvija. In to je povsem naravno,

ker mora sodobno delo, tehnologija in drugo spremljati vsestranska znanstveno-raziskovalna dejavnost. Akademija je — v skladu s funkcijo, ki ji je dodeljena — poklicana, da si pospešeno prizadeva za vsestranski napredek znanosti in razvija napredno znanstveno in umetniško misel. Spodbujati mora raziskovanje in usklajevati znanstveno-raziskovalno dejavnost.

Kadar govorimo o naši akademiji, lahko brez pretiravanja rečemo, da s svojimi dvajsetimi velikimi projekti vključuje tudi najbolj aktualno problematiko razvoja republike. In prav to jo neločljivo povezuje z okoljem in ji daje značilnost najbolj celostne delovno-reprezentativne znanstvene in umetniške ustanove. Pogovor je vodila: VESNA ŠAKOTA

Monografija

Učiteljska straža

Uredništvo glasila Pedagoškega društva SR Srbije Nastava i vaspitanje je začelo izdajati posebna besedila, ki jih zaradi večjega obsega alin posebne tematike ne more objavljati v svojem rednem glasilu. Gre za natančneje obravnavana besedila strokovno znanstvene vrednosti, ki bogatijo spoznanja na področju učnozgojne teorije in prakse.

Kot enega od prvih takšnih besedil je uredništvo izdalo Rada Vukovića monografijo **Učiteljska straža (1935—1941)**.

Naša starejša učiteljska generacija, ki je zasledovala napredno prizadevanje na družbeno-pedagoškem področju med obema vojnoma, se še spominja, s kolikšnim zanosom so iskali srbski napredni pedagoški delavci poti, da bi usmerjali prosvetne delavce pri njihovem šolskem in zunajšolskem delu, upoštevaje Leninova načela, da je pedagogika družbena veda in da je po-movanje šole zunaj družbenega dogajanja, zunaj politike, samo laž in licemerstvo.

Ze pred nastopom monarhofašistične diktature (l. 1929) so napredni učitelji-komunisti in socialisti in precej republikancev izdajali mesečno glasilo Učiteljska iskra, Monarhofašistični režim je prepovedal nadaljnje izhajanje. Ta revija je imela tudi med delom slovenskega učiteljstva precejšen odmev. Naslednik učiteljske iskre je bilo v letih 1933—1934 glasilo Učiteljski pokret, dokler ni skupina naprednih prosvetnih delavcev začela leta 1934 izdajati mesečnik Učiteljska straža. To je bilo v letih, ko je monarhofašistični režim začel dobivati vse močnejšega nasprotnika — ljudski odpor v obliki Ljudske fronte pod vodstvom KP. Tako je tudi Učiteljska straža pomagala s svojimi sodelavci rušiti okove diktature.

V reviji niso sodelovali ali pa o reviji pisali samo napredno usmerjeni prosvetni delavci srbskega jezikovnega območja, ampak tudi iz drugih predelov države, med njimi tudi, čeprav redki, iz Slovenije. Njeno vsebino je z zanimanjem spremljal delavski in drugi napredni tisk, v njej so sodelovali in o njej pisali vidni družbenopolitični delavci-komunisti. Med njimi je bil tudi znani hrvaški partijski delavec, novinar in publicist, danes narodni heroj Ognjen Prica. O reviji je zapisal: »Ta odlični mesečnik je več kot stanovski časopis, kakršnih smo vajeni pri nas. Prav zato ni namenjen samo učiteljem, ampak vsem tistim, ki se zanimajo za kulturna vprašanja... Zato revija zasluži, da jo bere čim širša javnost tudi zunaj učiteljskih vrst.«

Razumljivo je, da je revija takšna, kakršna je bila, morala skozi vse zapreke, ki jih je premagoval tedanji napredni tisk: zaplemba vse naklade, cenzuriranje in delno ali popolno črtanje prispevkov, plačana nasprotna propaganda in podobno. Zato je tudi razumljivo, da vsebina ni bila vedno takšna, kot je bila predvidena. Kljub temu pa so — za ceno težkih materialnih in moralnih žrtev — izdajatelji vztrajali vse do druge svetovne vojne.

Znani pedagoški in družbenopolitični delavec, ter urednik in publicist Rade Vuković je opravil težaško, vendar hvaležno delo. Skrbno je zbral gradivo in resno ter vzorno obdelal monografijo tega pomembnega mesečnika iz obdobja 1935—1941, ki ni bil glasnik prosvetnih delavcev samo srbskega prostora, temveč vseh naprednih jugoslovanskih prosvetnih delavcev. Zato zasluži vso pozornost tudi sedanjih naših prosvetnih delavcev, saj so že tedaj postavljali temelje poveljnemu prosvetnemu razvoju.

MARTIN MENCEJ

Korak naprej

Zveza pedagoških društev SR Makedonije in sekcija šolskih pedagogov sta letošnjega 4. in 5. novembra organizirali v Skopju deveto tradicionalno medrepubliško-pokrajinsko posvetovanje šolskih pedagogov in psihologov. Glavna tema posvetovanja, ki so jo zasnovali lani v Arandelovcu, je bila: Nadaljnje izpopolnjevanje metodike in metodologije vzgojnoizobraževalnega dela v šoli.

Osrednji referat z naslovom Kaj je metodologija in kaj metodika vzgojnoizobraževalnega dela je imel dr. Franc Pediček, svetnik na pedagoškem inštitutu v Ljubljani.

Udeleženci posvetovanja so poslušali 44 referatov in poročil — povečini o raziskovalnem delu v neposredni učni praksi.

V sklepih posvetovanja so ugotavljali, da pomeni letošnje posvetovanje korak naprej: zanimanje udeležencev je bilo večje, vsebina referatov pa govori več kot nekdanj o delu šolskih pedagogov in psihologov.

Dogovorili so se, da bo prihodnje posvetovanje leta 1977 v Sloveniji.

Dela, obravnavana na posvetovanju, bodo objavljena v posebnem zborniku.

NIKOLA DIMITROV

Četrti kongres pedagogov Jugoslavije

Predsedstvo in organizacijski odbor za pripravo kongresa sporočata, da bo ČETRTI KONGRES PEDAGOGOVI JUGOSLAVIJE jeseni leta 1977 v Črni gori.

Glavna tema kongresa bo: **VZGOJA IN DELO**. Osrednji referat bo imel dr. Josip Pivac, profesor Filozofske fakultete v Zadru.

Ob kongresu bosta še dva simpozija, na katerih bodo obravnavali temi:

— **UČINKOVITOST OSNOVNOŠOLSKE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA**

— **USMERJENA VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE**. Predvideni so tudi tematski sestanki, na katerih bodo razpravljali o aktualnih vprašanih pedagoške teorije in prakse.

Kongres naj bi pomagal pedagogom izpopolnjevati temeljne preobrazbe vzgoje in izobraževanja, sprejete na tretjem kongresu pedagogov Jugoslavije in na desetem kongresu Zveze komunistov Jugoslavije.

Predsedstvo in organizacijski odbor vabita pedagoške delavce, naj sodelujejo pri delu kongresa in tako pomagajo reševati aktualna vprašanja vzgoje in izobraževanja na temeljih socialističnega samoupravljanja.

Prijave za sodelovanje na četrtem kongresu pošljite Zvezi pedagoških društev Jugoslavije najkasneje do 1. aprila l. 1977.

Udeleženci, ki bodo imeli prispevke, naj ob prijavi za kongres navedejo tudi naslov (temo) svojega prispevka.

Prispevki naj obsegajo do 5 tipkanih strani z normalnim razmakom med vrsticami. Pošljite jih najkasneje do 30. maja l. 1977.

Kotizacija za sodelovanje na kongresu znaša 500 din. Če bo iz iste delovne organizacije sodelovalo več oseb, plača polni znesek kotizacije samo en udeleženelec, drugi pa po 300 din.

Kotizacijo je treba vplačati najkasneje do 30. maja l. 1977 na žiro račun Zveze pedagoških društev Jugoslavije, št.: 60806-678-12227.

Z denarjem za kotizacijo bomo poravnali sprotne stroške in pripravili gradivo ter dokumentacijo za udeležence kongresa. Informacije lahko dobite po telefonu: 339-381 ali pismeno na naslov: Zveza pedagoških društev Jugoslavije, Beograd, Moše Pijade 12-V — Organizacijski odbor za pripravo Kongresa.

ZVEZA PEDAGOŠKIH DRUŠTEV JUGOSLAVIJE

Obvestilo

Pred dnevi je koordinacijski odbor slovenskih sindikatov s področja družbenih dejavnosti za organiziranje solidarnostne akcije Tolmin — Lebani ocenil dosednji potek akcije.

Do 23. 11. 1976 je svojo obveznost do te solidarnostne akcije v Sloveniji izpolnilo že 359 osnovnih organizacij ali 22,69%. Zbrale so 245.464,05 din ali 41% predvidenih sredstev, ki naj bi jih prispevale osnovne organizacije iz ostanka sindikalne članarine, sklada skupne porabe ali s prispevki posameznikov.

Koordinacijski odbor je ugotovil, da poteka akcija uspešno, kar ponovno potrjuje, da je solidarnost globoko vsajena v zavest naših delovnih ljudi. Odstotek zbranih sredstev dokazuje, da osnovne organizacije prispevajo precej več kot je bilo predvideno (najmanj 6,00 din na člana).

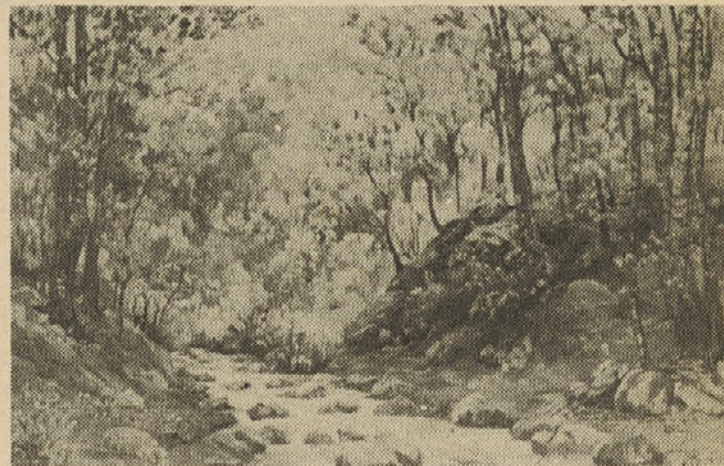
Tam, kjer se osnovne organizacije sindikata še niso odzvale, gre predvsem za organizacijske pomanjkljivosti.

Koordinacijski odbor vnovič poziva vse osnovne organizacije, da izpolnijo svoje obveznosti do solidarnostne akcije za izgradnjo knjižnice v Tolminu in doma kulture v Lebanih.

Zbrana sredstva nakažite na poseben račun, številka: 60806-655-133 z oznako »SREDSTVA SOLIDARNOSTI SRDD TOLMINU IN LEBANI«.

Da bi se lahko vključile v akcijo prav vse osnovne organizacije, je rok za izvedbo akcije podaljšan do 15. 1. 1977.

Koordinacijski odbor slovenskih sindikatov s področja družbenih dejavnosti za solidarnostno akcijo Tolmin-Lebani

Obe sliki v olju so delo umetniškega ustvarjanja slikarja MILANA STEFANOVIĆA-KIČE iz Kragujevca. Slike so bile pred nedavnim prikazane na slikarjevi razstavi ob priliki proslave njegovega 25-letnega umetniškega ustvarjanja in 50-letnice njegovega rojstva. Umetnikovo ustvarjanje je neposredno, vsakemu dostopno sporočilo: Ljubite neizmerno lepoto domače pokrajine!

Učiteljem mentorjem primerno izobrazbo

Rada bi spodbudila k razmišljanju o tem, zakaj je vsako leto teže dobiti mentorje. Ni še tako daleč od povojnih let, ko je bil učitelj na vasi središče kulturnega življenja: vodil je pevski zbor, režiral igre, učil balet, pripravljaval proslave, vodil sestanke in še marsikaj.

Vse delo je opravljal brezplačno v prostem času.

Denimo, da so tisti učitelji danes že v letih in hudih bremenih ne zmorejo več, toda na šolo prihajajo novi, ki so se šolali v rednih šolah in v mirnem času.

Planina pri Sevnici

Goce Kalajdžiski in njegov likovni krožek

Cesta, ki vodi iz Sentjurja v osrčje Kozjanskega na 17 km oddaljeno Planino, je na ravnini asfaltirana. Strmih rid prek Jezerc asphalt še ni dosegel, prav tako tudi ne ravnine proti Dobju in strmega ovinkastega planinskega klanca; tam je še vedno »bela« cesta s prahom, jamami in blatom.

Nad naseljem kraljuje ruševine planinskega gradu. V trgu, ta se v zadnjem obdobju lepo razvija, je šolsko poslopje, ki je bilo odprto leta 1971. Stavba se slogovno lepo prilagaja okolju, posebnost pa je njena notranjost, ki jo krasijo pestri izdelki likovnega krožka.

Krožek vodi že četrto leto slikar in likovni pedagog Goce Kalajdžiski. Ko smo se zanimali za delo in uspehe krožka, nam je navdušeno pripovedoval o svojih varovancih, ki jih je združil v krožku po njihovih sposobnostih, veselju in zavzetosti. Delo krožka ni ostalo le »za šolskimi vrati«, temveč je postalo priznano tudi v občini, republiki, zvezi in celo zunaj meja naše države. Na prvi strani kronike krožka je napisano: »Vsi cvetovi prihodnosti so v današnji setvi!« Setev je bila ugodna, zrnje je padlo na plodna tla. Na naslednjih straneh smo prebrali, da so bili krožkarji od leta 1973 do 1975 Kajuhovi nagajenci, leta 1974 pa so dobili prvo nagrado LB. Na VI. republiškem srečanju likovnikov v Postojni leta 1975 na temo Trideset let svobode sta bila dva člana krožka zmagovalca srečanja. Linorezi Lovca, Drvar, Kosca in Sejalka ter ilustracije Šopek

Kaj se dogaja? Ali učitelji nimajo več toliko opevanega idealizma? Svobodne dejavnosti so sicer skromno, toda vsaj delno honorirane.

Razmišljala sem o tem, se z mnogimi kolegi pogovarjala in prišla do drugačnih ugotovitev:

Sodobni čas je spremenil razmere tudi glede svobodnih dejavnosti. Pevskega zbora dandanes skoraj ne more več voditi laik. In kdo bi si ob tako zahtevnem občinstvu upal zrežirati gledališko delo, da o baletu in folklori niti ne govorimo.

Poglejmo, kako je z recitacijami. Javna proslava npr. za dan republike ali dan žena, mora biti na ustreznih kakovostni ravni. Šolsko glasilo je treba dobro urediti in likovno opremiti. Potem so še tehnični in športni krožki, ki tudi zahtevajo strokovno usposobljenega mentorja.

In sedaj smo pri jedru snovi. Ali smo kdaj pomislili, da je treba učitelja — mentorja svobodnih dejavnosti primerno izobraziti? Ali dajejo naše fakultete in pedagoški akademiji svojim slušateljem kaj tovrstnega znanja? Roko na srce — nič.

In ko pride tak učitelj na šolo in zahtevamo, naj vodi enega od krožkov, se seveda vsi strašansko razburjamo, če kdo tako delo odkloni. Tudi starejši učitelji vsako leto z večjo odgovornostjo ter z večjo skrbjo in pomisleki sprejemamo take zadolžitve. Vendar jih sprejemamo in opravljamo zato, ker je v nas še vedno mnogo idealizma. Vsak dan pa bolj čutimo, da sta zgolj idealizem in hotenje premalo. Tudi na teh področjih potrebujemo znanja in izpopolnjevanja. Šola nas ni dovolj usposobila; kar znamo, smo se naučili sami. Radi pa bi delali bolje. Zato potrebujemo pomoč, pravo strokovno pomoč.

Rešitev iz začaranega kroga je več:

— Najprej bi morali poskrbeti za to, da bi v programe šol, ki izobražujejo prosvetne delavce, uvrstili tudi pouk o svobodnih dejavnostih (slaviste naj bi npr. usposobili za vodenje recitacijskih in dramskih krožkov, pripravljane priložnostnih proslav, urejanje šolskega glasila, vodenje dopisniškega krožka ipd.). Razumljivo je, da slavist vsega tega dela ne bo opravljal sam. Na šoli so učitelji, ki bodo te krožke z veseljem vodili, če jih bo nekdo, ki je primerno usposobljen, vodil ter jim dajal nasvete in pobude.

— Učitelje, ki na šoli v teh krožkih že delajo, bi morali dodatno izobraziti.

— Manjkajo tudi primerni priročniki, ki bi jih učitelj uporabljal po seminarju.

— Usposobiti bi morali vodje krožkov, ki niso prosvetni delavci, pa so v svobodnih dejavnostih pripravljeni sodelovati.

Prepričana sem, da bi rešitev teh vprašanj mnogo pripomogla, da bi svobodne dejavnosti na šolah zaživele in dobile v vzgojno-izobraževalnem procesu tisto mesto, ki jim pripada.

MARICA NAKRST

Klovn, Boštjan Zakrajšek, fotokrožek Kočevje

Pionirski foto 1976

V petek, 12. novembra, so v Mestni galeriji v Piranu svečano odprli sedemnajsto republiško razstavo pionirske fotografije Pionirski foto 1976.

Sto dva avtorja sta poslala na razstavo več kot 700 fotografij. Žirija, ki so jo postavljali predsednik komisije za delo z mladino pri Foto-kino zvezi Slovenije, Oskar Licen, fotoreporter Edi Šelhaus, akademska kiparja Toni Bilosov in Jure Cihlar in predsednik FK Piran Radovan Čok, je sprejela 510 fotografij, ker druge niso ustrezale formatu.

Žirija je imela tokrat precej težko delo, saj je bilo veliko izredno kakovostnih fotografij, med katerimi je bilo treba izbrati najboljše. Nagrade za posamezne fotografije so prejeli: Jože Kramar, fotokrožek osnovne šole Mojstrana, Evelino Mlakar, fotokrožek osnovne šole Piran, Smiljan Pavišič, fotokrožek osnovne šole Katja Rupena Novo mesto. Za kolekcijo fotografij so bili nagajeni: Mario Marzidovšek, fotokrožek Maribor, Uroš Jensterle, fotokrožek osnovne šole A. T. Linhart Radovljica in Vojko Potočnik, fotokrožek Klima Celje.

Petim posameznikom so podelili še diplome. Menim, da bi bilo v prihodnje treba vsem krožkom, ki bi sodelovali na podobnih razstavah, podeliti vsaj spominske plakete za sodelovanje. K odlični organizaciji razstave je veliko pripomogla tudi likovna pedagoginja Eti Konteljeva s svojimi učenci iz osnovne šole v Piranu.

FRANCE BRUS

Večer in razstava lepe besede

Postojnski dom JLA, ter mestna in vojaška knjižnica so nas ob praznovanju dneva republike vabili na literarni večer in ogled razstave pod imenom Revolucionarni boj v naši literaturi.

Obiskali so nas: pisatelj Tone Svetina, pesnica Desanka Maksimović, srbska pesnika Brane Petrovič in Dobrica Erić. Program je povezoval Djordže Nenadović.

Tone Svetina nam je predstavil svojo trilogijo Ukana in roman Stena. Svojo pripoved je povezoval tudi s sedanjimi dohodki na avstrijskem Koroškem, kjer so želeli za Slovence izvesti popis »posebne vrste«.

Pesnica Desanka Maksimović je interpretirala svojo pretresljivo »Krvavo bajko«, Brane Petrovič in Dobrica Erić pa izbor pesmi iz svojih pesniških zbirk.

D. PARDO

Dan prosvetnih delavcev soboške občine

V soboto, 6. novembra so se v Moravskih toplicah zbrali prosvetni delavci soboške občine na svojem tradicionalnem prazniku — dnevu prosvetnih delavcev. Več kot 400 udeležencev je pozdravil predsednik občinske izobraževalne skupnosti Vlado Kolmanič, nato pa je posebna delegacija ponela venec k spomeniku padlih prosvetnih delavcev.

Ob tej priložnosti je govoril tudi predsednik skupščine občine Murska Sobota Karel Sukič. Prikazal je pridobitve na področju vzgoje in izobraževanja in poudaril, da je še vedno veliko nerešenih vprašanj.

V Pomurju odhaja veliko prosvetnih delavcev iz svoje stroke na druga področja, vendar je ta pojav značilen ne samo za Pomurje, ampak za vso republiko.

V soboški občini je sedaj zaposlenih 547 prosvetnih delavcev, in sicer 371 na osnovnih šolah, 119 v srednjih šolah in 57 v vzgojno-varstvenih zavodih.

Komisija za priznanja pri občinski izobraževalni skupnosti je izmed 30 prosvetnih delavcev, predlaganih za nagrade, izbrala pet nagajencev. Letošnje nagrade so prejeli: Vera Celec iz vzgojno-varstvenega zavoda Rakičan, Marija Gruškovnjak iz posebne osnovne šole Murska Sobota, Gustav Gonza iz osnovne šole Beltinci, Helga Horvat iz III. osnovne šole Murska Sobota

in Dragica Jakiša iz osnovne šole Fokovci.

V kulturnem programu so nastopili gojenci glasbene šole, recitatorji ekonomske srednje šole, pevski zbor soboške pedagoške gimnazije in prekmurški vokalni kvartet.

Z zborovanja prosvetnih delavcev so poslali tudi protestno pismo v zvezi z dogodki na Koroškem. Pismo je izzvenilo kot ogorčen protest proti dejavnosti Heimattiensta in drugih neonacističnih organizacij, hkrati pa tudi kot odločna podpora našim bratom onstran Karavank.

J. K.

Gomji Petrovci

Zasluzena nagrada

Pred nedavnim je uredništvo revije Pionir pripravilo na osnovni šoli Gornji Petrovci zanimiv pogovor z učenci tamkajšnje šole, ki so vsi naročniki revije Pionir. Ko so se pogovarjali o vsebini te priljubljene revije, so petrovske učenci dali precej pripomb in napotkov. Na šoli zelo uspešno deluje modelarski krožek, ki je zasedel 1. mesto na občinskem prvenstvu v raketarstvu. Uredništvo revije Pionir je petrovske modelarje nagradilo z enostopenjsko raketo tipa Pionir, ki jo je izdelal ljubljanski astronautsko-raketarski klub.

J. K.

Poravnajte naročnino!

Na fotografiji so od leve proti desni: Dobrica Erić, Brane Petrovič, Desanka Maksimović, Tone Svetina in Djordže Nenadović

Beltinci

Dobri obeti za lepšo prihodnost

Slabo vreme na dan občinskega praznika murskosoboške občine (17. oktobra), je preprečilo slovesnost ob začetku gradnje nove osemletke v Beltincih, ni pa moglo preprečiti pričakovanja in veselja najmlajših iz vzgojnovarstvene ustanove v Beltincih in šolarjev beltinske osnovne šole.

Čez nekaj dni, 26. oktobra dopoldne, se je pričela na gradbišču nove osemletke svečanost z govorom ravnateljice osnovne šole Beltinci Janeza Drnovška. Tovarš Drnovšek je orisal dosejanja prizadevanja krajanov Beltincev in okoliških krajevnih skupnosti, ki so vse od leta 1967 na različne načine zbirali denar za izgradnjo nove šole. Sedanji šolski prostori so namreč v odsluženi graščini.

Slavnostni govornik, predsednik občinske izobraževalne skupnosti Murska Sobota Vlado Kolmanič, je na slavlju v Beltincih govoril o pomenu nove šole za nadaljnji razvoj vzgoje in izobraževanja, ki si prav sedaj utira novo pot v usmerjeno izobraževanje. Nova oblika vzgoje in izobraževanja mladih pa zahteva tudi sodobnejše možnosti za delo učencev in njihovih učiteljev.

Doslej je bilo zbranih za gradnjo novega šolskega poslopja 618 tisoč dinarjev, ki pa jim je

bilo že za začetek gradnje treba dodati še denar iz občinskega samoprispevka in posojilo republiške izobraževalne skupnosti. Gradnja naj bi se začela torej že letos, čez nekaj let pa naj bi v severnem delu Beltincev stalo novo, lepo šolsko poslopje, namenjeno otrokom iz Beltincev in okoliških krajevnih skupnosti.

Slovesnost je popestril nastop pevskega zbora beltinske osemletke, recitatorjev, učencev folklorne skupine in ritmičnega krožka ter najmlajših iz vrta, ki so poleg učenk ritmičnega krožka poželi največ priznanja.

Ob koncu slovesnosti je predsednik skupščine občine Murska Sobota Karel Sukič položil v temeljni kamen nove beltinske osemletke spominsko listino, na kateri je napisano tudi tole:

»Šola v Beltincih smo začeli graditi v oktobru 1976. leta. Denarna sredstva za gradnjo so najprej zbirali občani v šolskem okolišju: v letu 1973 in 1974 obveznice posojila za Skopje, od 1. maja 1974 pa s krajevnim samoprispevkom.

V letu 1975 in 1976 se zbirajo sredstva tudi s prispevkom delovnih organizacij v občini, od marca 1976 pa še z občinskim samoprispevkom.

Človek — človeku — znanje. « FILIP MATKO

Puconci

Uspešno sodelovanje z združenim delom

Na puconski osnovni šoli so posvetili posebno pozornost svobodnim dejavnostim učencev. Te dejavnosti potekajo v številnih sekcijah, organiziranih po načelih samoupravljanja.

Zelo uspešno dela TOZD Pletilstvo — Vezenje, ki je navezala stike z organizacijami združenega dela. Učenci izdelujejo reklamne prtičke za Zdravilišče Moravske toplice in motel Čarda. Pred kratkim so iz tekstilne tovarne Beltinka dobili dva stroja za pletenje, kar bo še bolj pospešilo delo.

Pred nedavnim so puconsko osnovno šolo obiskali člani osnovne organizacije ZSMS tovarne Induplati iz Jarš. Goste, s katerimi imajo tesne stike že od zadnjega kongresa slovenske mladine v Moravcih, so seznanili z organizacijo svobodnih dejavnosti na šoli, za obisk pa se jim bodo oddolžili z izdelavo 700 prtičkov — čestitk za 8. marec.

Učenci puconske osnovne šole prizadevno sodelujejo tudi na prireditvah ob tednu ostarelih občanov. V puconski, martjanski in brezovski krajevni skupnosti so pripravili priložnostni program in izdelali lična vabila.

Uredniški odbor je pripravil 1. letošnjo številko šolskega lista Naše glasilo, ki je posvečena dnevu republike.

Čprav delajo puconski učenci in učitelji v zelo težkih razmerah, so za svoje delo izredno zavzeti. Delo, ki se povezuje z našo družbeno stvarnostjo, pa prinaša uspehe.

J. K.

Mačkovci

Delovne akcije

Učenci 8. razreda osnovne šole v Mačkovcih so letos opravili že več uspešnih delovnih akcij; pomagali so pri trgatvi na ekonomski enoti Kmetijskega gospodarstva Rakičan v Mačkovcih, delali na moto-kros stezi in pogozdovali.

Posebno uspešno je bilo pogozdovanje. Mačkovski otroci so posadili več kot 3000 sadik rdečega bora. Izkupiček za opravljeno delo bodo imeli za izlet ob koncu šolskega leta. V tem šolskem letu načrtujejo še več podobnih delovnih akcij.

J. K.

RADIO IN ŠOLA

Mladi radovedneži sami pripravljajo oddaje

V novem zasnutku oddaje Za mlade radovedneže predvidevamo nekaj sprememb in novosti, ki jih bodo mladi poslušalci prav gotovo z veseljem sprejeli in bodo radi sodelovali. Gre namreč za to, da bomo skušali te oddaje pripraviti tako, da bodo zanimive, pestre in vedno odsev tistega, kar mladega poslušalca zanima in kar bi rad slišal in zvedel.

Že v eni prejšnjih oddaj smo imeli tako poskusno temo — mlade poslušalce smo prosili, naj nam pošljejo vprašanja, kaj jih zanima, kaj bi radi zvedeli, na katera vprašanja bi radi odgovorili. Takrat je bila najbolj pereča tema o naših manjšinah v Avstriji, zato nas ni niti presenetilo, da smo dobili največ vprašanj prav o tem. Presenečeni pa smo bili ob vsebini vprašanj, saj smo ugotovili, da šolarji zelo veliko vedo in znajo postavljati vprašanja, ki bi jih bil vesel vsak novinar. Tako smo skupaj z urednikom zunanjepolitičnega uredništva radia Ljubljana Dušanom Benkom pripravili oddajo, ki je imela velik odmev in je bila tudi po oblikovni strani nekaj novega, svežega.

Tudi v prihodnje, vsaj po novem letu, bomo skušali vpletati vse oddaje »Za mlade radovedneže« tako, da jih bodo sestavljali pionirji sami. Vodstva nekaterih šol, ki redno sodelujejo z našim uredništvom, bomo o tej novosti obvestili in jih povabili k sodelovanju. Ker pa na vse šole le ne bomo mogli poslati pismenih vabil, naj velja ta sestavek kot vabilo. Že naš prvi poskus na osnovni šoli Vuzenica je pokazal, da nam

verjetno nikoli ne bo zmanjkalo vprašanj, saj smo dobili zajetno ovojnico z vprašanji iz najrazličnejših področij. Vprašanja so nam poslali šolarji od drugega do osmega razreda. Že samo vuzeniški šolarji bi lahko sestavili nekaj oddaj, zdaj pa pričakujemo predloge in vprašanja tudi iz drugih šol. Potem bomo vse predloge uvrstili skupaj po tematici in jih dali strokovnjakom, s katerimi smo se domenili za sodelovanje. Področja so različna, vprašanja bodo prav gotovo tudi, tako da ne bo težav pri sestavi načrta za oddaje v prihodnji sezoni. Če ne bo dovolj vprašanj na eno samo določeno temo, bomo 20-minutno oddajo razbili tako, da bomo obravnavali več področij in bomo skušali odgovoriti na več različnih vprašanj.

V načrtu imamo že nekaj tem, ki bodo na vrsti v prihodnjih mesecih. Teme smo izbrali iz tistih pisem, ki so jih mladi poslušalci že poslali, pomagali pa so nam tudi vuzeniški pionirji, ki so naši prvi sodelavci. Tako bomo v prihodnje več oddaj namenili najrazličnejšim temam iz narave, spoznavali bomo življenje živali doma in po svetu, veliko vprašanj smo dobili iz najrazličnejših športnih panog. Zanimivo je tudi to, da pionirji želijo zvedeti vse o naši nuklearni elektrarni v Krškem, da jih zanimajo pojmi, kot so neuvrščenost, apartheid in podobno. Vidite, in to so v glavnem tudi teme, ki smo jih uvrstili v najbližje termine, v katerih so oddaje Za mlade radovedneže. V prihodnje bomo seveda načrt dopolnjevali, izpopolnjevali in ga prirajali tako, da bodo imeli prednost tako imenovane aktualne teme.

Naj končamo sestavek s tem, da si v uredništvu seveda želimo čimveč sodelovanja, čimveč idej,

Ganimet Terbeši

Ciklus oddaj o narodnih herojih, ki je letos na sporedu v radijski šoli za srednjo stopnjo, lahko lepo dopolnite tudi s to oddajo o narodni junakinji Ganimet Terbeši, ki bo na sporedu 20. decembra v oddaji Borci pripovedujejo.

Oddajo so pripravili v izobraževalni redakciji radia Priština, mi pa smo pripovedi Ganimetinih prijateljic in sobork izpisali z magnetofonskega traku in oddajo seveda tudi prevedli.

To je odlomek iz oddaje o tej mladi in pogumni partizanki:

NAZMIA NIMANI:

Za zmeraj so mi ostali v spomenu dnevi marca 1943. Tega meseca je padel Ganimetin brat Abedin. Njegova smrt je Ganimet in njeno družino zelo prizadela, kajti bil je edinec. Družina — mati, sestri in teta — je ostala brez moškega v hiši. Čeprav je bil to najtežji udarec v njenem življenju, Ganimet ni izgubila poguma. Nasprotno, sovraštvo do okupatorja in izdajalcev se ji je še okrempilo in v organizaciji je postala še bolj aktivna.

Vem, da si je zelo želela priključiti se partizanskim odredom, vendar pa je bila potreba, da ostane in dela v mestu, večja. Zato se ji ta želja ni izpolnila.

Spoznala sem jo, ko sem odhajala v partizanski odred, njene besede pa mi še zdaj zvone v ušesih: želim ti, da prideš zdrava tja, kmalu se bomo videli.

NAPOVEDOVALEC:

Želja se ji ni izpolnila. Namesto v partizane je prišla v zapor.

čimveč vprašanj, kajti le s skupnimi močmi bomo dosegli, da bo radovednost potešana in se bo tako tudi učenčevo znanje in spoznanje razširilo in poglobilo. Obljubljamo, da bomo poiskali res najboljše strokovnjake, ki bodo odgovorili na vprašanja natančno, pa vendar v jeziku, ki ga mladi poslušalec razume. Le tako bo namen oddaje Za mlade radovedneže dosežen.

Najbolje bo o tem pripovedovala njena prijateljica, s katero sta skupaj delali v ilegali in bili skupaj zaprti: Hedija Oloni.

HEDIJA OLONI:

Junija leta 1944 so ujeli mene, mojo mamo in sestro in nas zaprli v djakoviški zapor. Tu smo našle Ganimet in njeno teto. Zvečer so nas prepeljali v peški zapor na Seremetsko trdnjavo. Zaprti so nas v klet, v betonsko celico, kjer nismo imele ničesar, na kar bi sedle ali legle. Tako smo preživljale noči in dneve, hrano pa smo si kupovale od stražarja. Vsak dan so nas zaslíševali. Nobena izmed nas ni ničesar izdala. Druga drugo smo presenečeno gledale in se spraševale, zakaj smo zaprte. Čez deset dni so nas premestili v gestapo, kjer smo ostale eno noč. Drugo jutro so nas zaslíšali in nas vprašali, če hočemo domov ali bi še ostale tu. Seveda smo si želele domov. Natovorili so nas v živinske vagone in nas prepeljali v Prištino.

NAPOVEDOVALEC:

V prištinskem taborišču sta Ganimet in Hedija našli veliko prijateljic, med njimi tudi Muzafero Hatibi.

MUZAFERA HATIBI:

Ganimet sem spoznala leta 1944, ko so jo pripeljali v koncentracijsko taborišče v Prištino. Pripeljali so jo skupaj z njeno teto, Hedijo Oloni, Haliso in njeno materjo, samimi Djakovčankami. Že v prvem trenutku je

Kostanjevica I, olje, Janez Kovačič

naredila Ganimet name močan vtis. Bila je mlada, lepa, vedra, zvesta tovarišica, pogumna in opogumljala je še druge. Z njo nisem ostala dolgo. Poslali so nas v nacistično taborišče na Dunaj, Ganimet in še nekatere pa so obdržali v Prištini. Tistega dne ne bom pozabila. Odhajale smo počasi revolucionarne pesmi. Ganimet pa nas je gledala globoko vznemirjena in s solzami v očeh. Ne vem, ali zato, ker smo se ločile. Tega ne znam razložiti, vendar so mi te njene solze ostale globoko v spomenu.

HEDIJA OLONI:

Življenje v taborišču je bilo težko. Bila je stroga disciplina, ki so jo vpeljali Nemci, hrana je bila slaba, delale smo po ves dan, in ko smo se zvečer vračale, smo dobile kruh in tisto, kar je ostalo vojski. Temu smo rekli »geršle«. Takoj po jedi smo se umile in legle. Čez nekaj časa smo se navadile na tako življenje. Nekoga večera pa nam je bilo zelo hudo. Ta večer je teta odšla, da bi pokadila cigareto. Imela jih je skrute, ker je bilo kajenje prepovedano. Takrat je prišel koman-

dant taborišča, ime mu je bilo Kiša, posvetil je z ročno baterijo od vrat in poklical: Ganimet Terbeši. Vstala je in rekli smo ji, naj gre hitro ven. Oblekla je haljo, ki so ji jo sešile tovarišice.

Šla sem poklicat teto. Ko je Ganimet odšla, je moja mati rekla teti: Šefkija, pojdi za njo, ne puščaj je same. Vendar jo je komandant udaril s pendrekom in jo poslal nazaj. Vzel je samo Ganimet in jo odpeljal z avtom.

HUZAFERA HATIBI:

O njeni smrti nisem zvedela vse do naše vrnitve z Dunaja. Ko sem to zvedela, me je tako prizadelo, da sem jokala. Jokala sem, ker mi jo je bilo žal. Bila je tako mlada, polna volje in ker je tako zaupala v prihodnost. Žal mi je bilo njene lepote, bila je zelo lepa in verjamem, da tista ljudska pesem »oko finčanlija — obrva gajtanlija«, lepše kot katerokoli poje o njej; kako ne bi jokale, ko sem komaj čakala, da jo bom srečala in objela za tiste solze, ki jih je prelila za nas takrat, ko so nas peljali na Dunaj. Namesto tega pa sem zvedela za njeno smrt.

ARMADA SMO VSI

Delovno praznovanje

Letošnje praznovanje 35-letnice ustanovitve JLA, začetka vstaje in socialistične revolucije narodov in narodnosti Jugoslavije mora imeti predvsem delovni značaj. Ob dnevu JLA, ki postaja že pravi ljudski praznik, bodo organizirane razne priredi-

znani poveljniki, narodni heroji in družbenopolitični delavci obiskali kraje, v katerih se je pred 35 leti začela vstaja. Pogovarjali se bodo z učenci, mladino in drugimi prebivalci.

Srečanja predstavnikov JLA in teritorialne obrambe z mla-

V vseh šolah bodo ta mesec posvetili dnevu JLA najmanj dve učni uri. Pri prvi bodo učenci pisali spis o dnevu JLA, pri drugi pa poslušali predavanje in se pogovarjali o tem pomembnem dnevu. V mnogih šolah bodo pripravili tudi ustrezne razstave ter organizirali obisk gledaliških in filmskih predstav o revoluciji in razvoju oboroženih sil SFRJ.

BEŽIGRAJČANI NAJBOLJŠI

Potem ko se je v preteklih mesecih nekaj tisočev članov občinskih organizacij Zveze socialistične mladine Slovenije in pripadnikov JLA pomerilo v tekmovalstvu »Mladost v pesmi, besedi in spretnosti«, je bilo v soboto, pred 29. novembrom, v Ljubljani sklepno tekmovalje, na katerem sta se pomerili ekipi Ajdovščine in Bežigrada. Po

zahtevnem »spopadu«, ki je dokazal, da tekmovalci odlično poznajo 35-letni razvoj oboroženih sil SFRJ, je zmagalo moštvo Bežigrada. Sestavljali so ga gimnazijci bežigradske gimnazije: Duško Bernetič, Dušan Indof in Zoran Daljevič, ter vojniki vojašnice Ljubo Šercer iz Ljubljane; Šandor Čaplar, Dušan Takić in Milojko Gluščević. Prejeli so pokala ljubljanskega armadnega območja in republiške konference Zveze socialistične mladine Slovenije, ki sta organizirala to priljubljeno tekmovalje skupnih ekip mladine in vojakov iz Slovenije. Na občinskem in regionalnem tekmovalstvu je bila najuspešnejša ekipa iz Novega mesta, zato so ji podelili posebno priznanje.

S.J.

Zmagovalci tekmovalja »Mladost v pesmi, besedi in spretnosti« mladinci bežigradske gimnazije ter vojašnice Ljubo Šercer. (Foto: Stane Jesenovec)

tve, tekmovalja, srečanja, predavanja in pogovori o delu in izkušnjah.

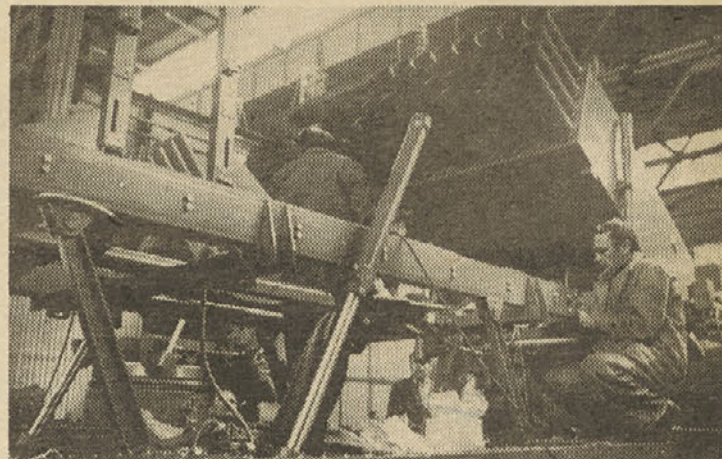
Prav letošnja obletnica bo pripomogla, da bodo v vsakem kraju, v vsaki garniziji ustanovili aktiv predavateljev. Sestavljali ga bodo pripadniki JLA, teritorialne obrambe in družbenopolitičnih organizacij; politično in strokovno najbolj izkušeni ljudje. Člani tega aktiva bodo predavali in se pogovarjali o zasnovi splošnega ljudskega odpora, oboroženih silah, družbeni samozaščiti, budnosti in varnosti. Tudi letos bodo borci NOV,

dimi bodo pripomogla, da se bodo še bolj povezali tudi pri pripravi in izvedbi družbenopolitičnih, kulturno zabavnih in športnih manifestacij.

Tam, kjer ni garnizij JLA, pa bodo pobudniki in nosilci akcij ob proslavljanju te obletnice občinske organizacije zveze rezervnih vojaških starešin in štabi teritorialne obrambe. Ti in drugi zainteresirani dejavniki bodo uskladili svoje programe in akcije pri ustreznem odboru občinske konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije.

Sklepne prireditve ob tekmovaljih »Mladost v pesmi, besedi in večšini« so se udeležili tudi najvišji predstavniki poveljstva ljubljanskega armadnega območja in republiške konference zveze socialistične mladine Slovenije. (Foto: Stane Jesenovec)

V tovarnah naše vojaške industrije izdelujejo tudi najsodobnejše topniško orožje. (Foto: »Narodna armija«)

Na mnogih vajah ter manevrih sodelujejo vojaki, ki so opremljeni z orožjem, izdelanim v naših tovarnah. (Foto: Narodna armija)

Pred nedavnim je vojaška industrija v SFRJ praznovala 30-letnico obstoja. Ustanovljena je bila v najtežjem obdobju, takoj po vojni, v času obnove komaj osvobodjene dežele. V prvih letih je izdelovala najpotrebnejše orožje in vojaško opremo. Z odrekanjem in nadčloveškimi naporji vseh naših narodov in narodnosti ter zavzetim delom delavcev, raziskovalcev in strokovnjakov v tovarnah in ustanovah se je naša vojaška industrija tako razvila, da lahko za vse rodove vojske izdeluje tudi najzahtevnejša orožja in opremo.

Vojaška industrija je povezana z vsem našim gospodarstvom, skupaj z njim je beležila uspehe in pripomogla k oblikovanju naše politike popolne neodvisnosti, neuvrščenosti in aktivne koeksistence ter h graditvi naše samoupravne socialistične družbe.

Pri izdelovanju orožja in vojaške opreme v domačih tovarnah se zaposlujejo domači delavci, pri tem uporabljamo zmogljivosti naših tovarn in domačih reprodukcijski material. To je velika prednost pred uvažanjem orožja in opreme. Uvoza je iz leta v leto manj, ker so zaradi domače proizvodnje manjše potrebe in ker tuja oprema ni vedno taka kot bi jo želeli imeti, ni prilagojena zasnovi SLO, otežkočeni pa sta tudi vadbina in vzdrževanje. Zmanjševanje nakupa orožja in opreme v tujini izključuje tudi možnosti zunanjih vplivov na našo politično in gospodarsko usmeritev.

S.J.

IZBERITE MED NOVIMI KNJIGAMI

Edvard Kardelj

Protislovja družbene lastnine v sodobni socialistični praksi

»V razmerah današnjega sveta je postalo delo družbeno do te mere, da proizvod posameznega delavca sploh ne more biti izražen kot proizvod individualnega dela, temveč samo kot proizvod združenega, to je, družbenega dela.« Na tem dejstvu je zgrajena študija. Razkriva nam tudi stranpoti in ostanke preteklega gledanja, težnje po privatni lastnini. In izključuje možnost, da bi se kakorkoli bilo mogoče vrniti nazaj — se delo vedno bolj podružblja.

Lastnina obstaja tako dolgo, dokler obstaja prisvajanje. Če pregle damo zgodovinske dobe, vedno so posamezniki bili lastniki delovne sile, lastniki zemlje, lastniki kapitala; drugi so bili odvisni od njih. Država je lahko v rokah delavskega razreda tak kolektivni lastnik kapitala. A višja oblika je vendarle socialistično samoupravljanje. »V takšnih proizvodnih odnosih si delavec prisvaja na podlagi svojega dela neposredno, osvobojen vseh oblik meznega odnosa nasproti lastniku kapitala ali nasproti državi kot »vršilu« kolektivnega lastnika kapitala.«

Vsaka nova družbena oblika v svojem nastajanju poraja odgovorne pristaje — in takšne, ki so ob strani ali celo proti. Pa ni nujno, da v našem sedanjem stanju protisocialističnih ali protisamoupravnih teženj; lahko tudi zgolj iz strahu pred odgovornostjo, iz negotovosti, ali bo nova družbenogospodarska oblika, ki nastaja, tudi uspela. Knjiga bo v pomoč vsem, ki razmišljajo ali poučujejo o samoupravnem socializmu. Lahko torej rečemo: slehernemu.

N. M.

Lojze Ude

Koroško vprašanje

Koroško vprašanje ni več samo vprašanje koroških Slovencev — ali širše povedano, Slovencev onstran Karavank. Postalo je evropsko vprašanje, če že ne s svojo tipičnostjo eden od svetovnih primerov zatiranja narodnostne manjšine.

Koliko dokazovanj, ukazov in groženj je potrebno, kadar hočemo skriti resnico! Avtor knjige KOROŠKO VPRAŠANJE Lojze Ude je zbral sestavke, razprave in razmišljanja, ki jih je že več desetletij objavljaj v listih. Zdaj predstavljajo nekakšen dokument o zgodovinskih, političnih in ideoloških silnicah, na katerih sloni boj koroških Slovencev in tudi Hrvatov v Avstriji. Razkriva se nam tako podtalna kot odkrita germanizacija Slovencev v Avstriji, dejavnost Heimatdiensta in Heimatbunda. Še malo, pa bi lahko rekli, da slišimo tisti tako zločest firerjev stavek: »Napravite mi to deželo nemško.«

Odkar je v Celovcu slovenska gimnazija, lahko ugotavljamo, da so v vrste bojevnikov za slovensko enakopravnost v Avstriji vstopile mlade sile. Sloj slovenske inteligence na Koroškem je mnogo težje izolirati kot kmečki živeli. Zato smo lahko optimisti — trdi koroška mladina.

Avtor je vključil v knjigo tudi svoje predavanje o avstrijski državni pogodbi in njenih manjšinskih zaščitnih določilih. Tako dokumentirano gradivo nam rabi za razširitev obzorja; za utrjevanje temelja našega prepričanja o nujnosti skupnega boja s koroškimi Slovenci. In končno: daje nam gradivo, da lahko naši mladini v šoli znanstveno utemeljeno in z dogodki podkrepjeno prikažemo to, česar oni v naši svobodni domovini ne morejo občutiti. Šolske knjižnice potrebujejo knjigo tako za učence višjih razredov kot za pedagoški kader. Zgodovina je sicer preteklost — toda iz te preteklosti izhajamo! Avstrijci hočejo zanikati slovensko preteklost na Koroškem — ker bi s tem spredzali sedanost. To se ne bo zgodilo.

Slovenski koledar 1977

Namenjen je Slovincem po svetu, izdala pa ga je Slovenska izseljenška matica v Ljubljani. Koledar želi najpomembnejše in najnovejše dogodke v domovini približati našim ljudem, ki živijo zunaj meja Jugoslavije. Zato prinaša sestavke o sedanjem političnem, gospodarskem in kulturnem stanju. Objavlja pesmi in prozo. Piše tudi o zdomcih v najrazličnejših predelih sveta — da jih tako zbliža. Bogato opremljen z umetniškimi fotografijami je Slovenski koledar 1977 živ spomin in vez z domovino. Za zdomca ni primernejšega darila kot je ta knjiga.

Knjige Prešernove družbe za leto 1977

Nekako razumljivo bi bilo, da bi knjige Prešernove družbe prišle v vsak dom. V letni zbirki se najde za vsakogar nekaj. Prešernov koledar prinaša literaturo, znanstvene, politične, gospodarske članke; omeniti je treba kratek, jednat pregled vseh najvažnejših dogodkov v svetu pod naslovom »Kronika 1975—1976«.

Za vse, ki ljubijo ročna dela in najdejo zanje čas, bo dobrodošla izčrpna, bogato ilustrirana knjiga »Moda s pletilko, kvačko in iglo« Vlade Marcon.

V leposlovnih beri prevladujejo domači avtorji — trije proti enemu. Kot za sklep Cankarjevega leta in nadaljevanje našega zanimanja za tega pisatelja je izšel »Martin Kačur«.

Manica Lobnik: »Mrtvi odred« — živa, topla, bridka podoba Pohorja in njegovih partizanov. Nemški obroči, zime, samotne pohorske kmetije in uporni, junaški partizani, ki popadajo do zadnjega. To ni monografija o Pohorskem bataljonu, ki je doživela že več ponatisov — temveč izsek iz življenja.

Smiljan Rozman »Leteči krožnik« — vedra pripoved, skoraj bi lahko rekli ljubko norčevanje na račun letelih krožnikov. Nepojasnjena svetloba, ki potuje nad Črnim vrhom, naredi iz mirnega in miroljubnega kraja Črni dol pravo cirkuško zmedo: vsi se spremenijo — ne na boljše — nihče ne misli več na delo. Ko fantje odkrijejo nehoteno zmo to in se spet vse pomiri, prileti pravi leteti krožnik. In edina želja očividcev: da ga ne bi videli nikdar več.

Oa prevodov pa je v zbirki vključena knjiga Nevila Shute »Čarobni piskač«: eden izmed mnogih izsekov vojnih dogodkov. Knjiga je pisana zanimivo, poseben poudarek je na otrocih — sirotah, ki jih vojna pušča za seboj.

Mirko Jurak

Dileme parabolične umetnosti

Partizanska knjiga je že lani natisnila razpravo Mirka Juraka Dileme parabolične umetnosti, v kateri je avtor spregovoril o angleški angažirani drami in gledališču. Spričo dejstva, da doživijo znanstvena dela pri nas kaj malo odmeva v kritiki, velja vsaj opozoriti na Jurakovo tehtno delo, ki kljub svoji posebnosti ne zanima samo gledaliških strokovnjakov. Avtor je prikazal estetsko in idejno problematiko poetično-politične drame, ki se je izoblikovala v Angliji med obema vojnama. Pri tem je dramo najožje povezoval z odrsko realizacijo, zavedajoč se, da dramsko delo resnično zaživi šele tedaj, ko je uprizorjeno. To pisateljsko ustvarjanje je v mnogočem navezavano na eksperimentalno gledališče Group Theatre, ki pomeni premik iz tradicionalnega gledališča in okvirov komercializma. Že to, da sodelujejo pri Group Theatre in Unity Theatre pisatelji, kot so W. H. Auden, T. S. Eliot, S. Spender, Chr. Isherwood, govori, da ne gre za naključje, ampak za estetski in idejni premik z novimi izraznimi možnostmi. Teatrološko prinašajo te drame spajanje raznih vej umetnosti: od glasbe, baletnih vložkov, songov do mask ipd. Pomemben je tudi kritičen odnos do ključnih družbenih in etičnih problemov. Vsebinska pa je taka, da osvešča gledalca, kot spoznanje nuje spreminjanja sveta in medčloveških odnosov. Pisatelji so s tem potrdili revolucionarno vlogo umetnosti.

Na sončni strani

IZBOR SODOBNE JUGOSLOVANSKE KRATKE PROZE

Knjižnica Kondor je znova postregla s kakovostno antologijsko zamisljo. Tokrat je Miha Mate izbral in uredil ter razen Bulatovičevega Odpadnika (v prevodu Vena Tauferja) tudi prevedel kratko prozo najvidnejših sodobnih književnikov hrvaško-srbskega in makedonskega jezikovnega območja. Gre za premišljen izbor, ki daje vpogled v tiste priznane vrhove sodobnega proznega pisanja, kakršni brez posebnega premišljanja sodijo v dosežke poveljnega pripovedništva. To je bilo večkrat potrjeno tudi s prevodi v tuje jezike. Če sta antologijska ureditve in izbor težavna pri pesništvu, tako glede avtorjev kot glede besedil, pa je pri kratki prozi odločitev še težja. Urednika pa je vodilo zanesljivo poznavanje. Kljub omejenemu številu avtorjev je odbral osrednje. V širšo zasnovano in obsežnejši izbor, kakršnega pa si knjižnica Kondor ne more voščiti, bi prišlo še prenekatero ime hrvaškega, bosansko-hercegoveškega, srbskega, črnogorskega in makedonskega območja. Miha Mate je v okviru kratke proze pri Ivu Andriću, M. Selimoviću in Branku Čopiću odbral po dva dela, pri Vjekoslavu Kalebju, B. Koneskem, V. Desnici, Mihailu Laliću, Slavku Janevskem, Antonijem Isakovičem in Miodragu Bulatoviću pa po eno. Izbor kratke proze je premišljen in za posameznega književnika tudi kar najbolj značilen. Tako lahko mladi (in odrasli) bralci spozna v tekočem prevodu paleto besednih umetnikov sodobnosti. Ob koncu je M. Mate napisal zgoščeno študijo o nekaterih značilnostih poveljnega jugoslovanske kratke proze in na kratko predstavil posamezne književnike. To bistveno dopolnjuje spoznavanje literarnega delovanja in usmerjenosti le-teh. Naslovno stran krasi ustrezno in značilno delo Lazarja Vujaklije.

I. G.

Ivo Andrić

Omerpaša Latas

»V glavnem je bilo njegovo delo v tem, da je ponavljal in potrjeval vsemu, kar so drugi rekli, zlasti kadar so bili ti drugi starejši in višji po položaju, da je odobral vse, kar je bilo uradno, pritrldno, ugodno in pohvalno, in da je spodbijal in potlačil vsako stvar, kar je bilo neprijetnega in neskladnega, nasprotnega splošno prevladujočemu mnenju, vsak ugovor, sum, odpor, debato ali obračun.« To je bil Muhsinesendija ali gospod Ja-ja na Omerpaševem dvorcu.)

Odlomek je iz knjige »Omerpaša Latas — ki bi ji lahko rekli tudi Kronika Sarajeva. To je tretja Andrićeva kronika, če štejemo Travniško kroniko in Most na Drini. Bogastvo dogodkov in prefinjeno poznavanje človeške duševnosti od prebiranja te knjige tudi dobre poznavalce Andrića znova očara in obogati. Ob Andrićevih knjigah človek začuti, da ni sam; ali — kako je vsak človek prav na dnu vendarle sam.

Državna založba Slovenije, Mladost (Zagreb), Prosveta (Beograd), Mislja (Skopje) in Svijetlost (Sarajevo) so izdali Zbrana dela Iva Andrića v 16 knjigah. Tako bo pri nas izšlo šest knjig, ki doslej še niso bila objavljena: Lirika (Ex ponto, Nemiri), dve knjigi esejev, Znamenja ob poti, Hiša na samem in druge novele ter Omerpaša Latas. Na letošnjem mednarodnem knjižnem sejmu v Beogradu so založniki te zbirke dobili prvo nagrado za največji založniški dosežek v letu 1976. Vseh izvodov je 600.000.

Le knjiga Znamenja ob poti nam odkriva tistega Andrića, ki ga manj poznamo: njegova razmišljanja o življenju, umetnosti in kulturi. Vedno se je izogibal tega, da bi govoril o sebi. Svoja spoznanja je poglaval v usta osebam svojih del. Trdi, da je povsem nepotrebno razpravljati o piscu; dela, knjige, umetnine — to je tisto, kar je dobrega in vrednega zraslo na njivi, ki se ji reče človek. »Kadar hočete govoriti o piscu, govorite o njegovih knjigah!« to je Andrićevo naročilo.

N. MAURER

Cecile Aubry

Bela in Sebastijan

Ali lahko verjamemo, da je nekdanja igralka »Manon« napisala mladinsko povest »Bela in Sebastijan«, ki je tako v knjigi kot na televizijskem zaslonu osvojila mladi svet? Cecile Aubry je v »Beli in Sebastijanu« prispevala tekočo sodobno pripoved o dečku in psu, o njuni navezanosti, o naravi in vrsti življenjskih spoznanj, ki prinašajo tudi bridkosti. Motivno tak okvir v mladinski književnosti ni nov, nek pramodni bi — seveda na drugačen način in z drugimi nameni — našli že prej tako v Evropi kot v Severni Ameriki. Svežina »Bele in Sebastijana« pa je prav v njeni zakoreninjenosti v sedanosti in preprosti fabulativnosti, ki ustreza mlademu bralcu do desetih let. Iz povesti seva potreba po ljubezni, spontano se razodeva trd svet odraslih, a tudi čutenje do drugih, do narave in ne nazadnje etično občutje. Za mladino je privlačno tudi precej nenavadno dogajanje. Povest »Bela in Sebastijan« je tekoče prevedel Lojze Kovačič. Povest je izšla v dveh delih, kot 196. in 197. zvezek Knjižnice Sinjega galeba in z ilustracijami Božidarja Grabnarja.

Aleksej Konstantinovič Tolstoj

Car Fjodor Ivanovič

Zgodovinsko tragedijo A. K. Tolstaja Car Fjodor Ioanovič je postavil na ruski oder Stanislavsk in spada v trilogijo, ki jo izpopolnjujeta poprejšnja Smrt Ivana Groznega in kasnejša Car Boris. Tako smo dobili le en del tragijske trilogije v gladkem prevodu Josipa Vidmarja, romantično dramsko delo s čistimi značajmi se ne opira na natančna zgodovinska dejstva. Pri tem je treba upoštevati, da je A. K. Tolstoj (1817—1875) s trilogijo prav gotovo posredno meril na ruske razmere za časa Nikolaja I. in Aleksandra II. Pri izbiri prevedenih del bi Slovenska matica morala razmisliti, da bralec ne bi dobil le del trilogije in se odločiti za prevod, ki ni le narodno pomemben, ampak za takega, ki je pomemben tudi v svetovnem merilu. Pov tovrstnih del pa nam manjka.

Ivan Sergejevič Turgenjev

Lovčevi zapiski

Ponatisov dobre literature ni nikdar preveč — saj prihajajo vedno novi mladi bralci, ki odkrivajo v umetninah modrost in moč.

Tako je Mladinska knjiga v zbirki Kondor izdala LOVČEVE ZAPISKE. Knjiga je namenjena predvsem učencem osnovnih in srednjih šol, zato so opombe in zapis o avtorju na koncu knjige še posebno dragoceni. O vsebini ni treba posebej pisati, ker jo pozna vsak prosvetni delavec. Mladina pa jo bo spoznala. Upajmo, da v čim večjem številu.

Franci Strle

Partizanski volk samotar

Pred nami je knjiga, ki v svojem iskrenem zamahu ne sega po literarnih lovoriših in ne seka nove poti v goščavi sodobne proze — pač pa seže v srce. Glavni junak, Notranec Viktor Kraševac ostane do zadnjega diha kot kras tršat, žilav, prekanjen, tesno povezan z rodno grudo in gozdovi. Dragocen poznavalec navad, ozemlja, ostrostrelec in dober oče — hkrati pa samoniklež, ki doživlja vojno po svoje, se bojuje najprej po lastnem preudarku in se šele kasneje vključi v organiziran odpor.

Avtor Franci Strle nam približa snov na dokumentiran način, ki zahteva mnogo iskanja, pričevanja in truda. Objektivni prikaz resnice in dosledno spoštovanje dejstev, imen, podatkov — dajejo temu dokumentu težo. Snov sama ni literarizirana in dopušča možnost, da se je loti še kdo, komur splet dogodkov in akcij lahko rabi kot izhodišče za daljše besedilo.

Knjigo je izdala Partizanska knjiga v Ljubljani, opremil pa jo je Miha Vipotnik.

IVAN CIMERMAN

Kurirčkova knjižnica

Karel Grabeljšek, »Moje akcije«: posamezne dogodke so mladi bralci spoznali že v lanskem letniku »Kurirčkas«. Nekateri so jih želeli obnoviti, zopet doživeti — pritegnile so jih že zaradi znane vsebine. Kar poznamo in nam je drago, k tistemu se vedno spet vracamo. Karel Grabeljšek pa zna izmed vseh naših pisateljev najbolj nevsiljivo, otrokom primerno in vedro prikazati tudi zelo težke dogodke.

Smiljan Rozman, »Majhne besede — velike reči«: je zbirka zgodb o vsakdanjih rečeh, ki jih vsak dan oživljamo, srečujemo, pa gremo mimo, kot da jih ne prepoznamo. Pisatelj nas ustavi ter otroško preprosto pove z majhnimi besedami velike reči. Natančneje: piše o mladem jabolku, za katerega je fantič trdil, da bo večno, ker je bilo tako lepo, tako nenavadno gladko. Ko je obležalo v mali roki, je fantič ugotovil, da je gnilo. Grenko razočaranje — in spoznanje, da tudi najlepše reči minejo. To je le ena od zgodb. Podobnih je še 18. Naslednjih 12 pa opisuje poti: značne, vodne in seveda tudi ceste. In poti in steze — vse, kar nas povezuje s svetom in nas spet pripelje domov.

Zvonimir Balog, »Dežela Smejalka«: knjiga 34 zgodb, v katerih se besede igrajo z bralci in ne bralci z besedami, kot se navadno dogaja. Tako na primer jutraj mleko popije otroka — ne otrok mleko. In otroci s smehom razstavljajo strašnega Bavbava — bavbav pa jim ne more nič, ker se smeji. Pa zgodba o mravlji, ki je požrla leva, ko si je nataknila očala za pomanjševanje. In več zgodb o Kseniji, ki je na primer kupovala čas, saj ta ozdravi trmoglavost. Zgodbe so tako igrive, da moramo biti zbrani, ko beremo, drugače nam katera od nagajivosti kar uide.

Vse tri knjige prodajajo skupaj kot komplet. In poleg dobijo otroci še štiri značke: kurirko, kurirčka, Piki-Jakoba in Kljukca. V kratkem času od začetka šole so prodali že 12.000 kompletov. Dobre knjige so same zase res najboljša reklama.

N. MAURER

Minka Krvina

Naše mame ljubi vsakdan

Knjiga je pisana v obliki otroške domače naloge. Rahnetov Neško ima 11 let. Učiteljica je naročila učencem, naj doma bistro opazujejo in zapisujejo vse — tudi drobne stvari. Tudi iz takih je sestavljeno življenje. In Neško opisuje: vse, kar se spomni o domači hiši, pa o trmasti kobilici, o vaški opraviljivki, o dedku, kateremu dolgo verjame, da je res bil v prvi svetovni vojni general.

Ta fantič na meji otroštva meri vse dogodke z istimi merili — in tako mu vedno kaj uide čez rob. Znova in znova ugotavlja, da so odrasli sicer dobri, a tako čudni in smešni: pogosto ravnajo prav narobe, kot zahtevajo od otrok. Dnevi si sledijo in Nešče piše o muckah-sirotačah z enako vnmemo kot o naraslem potoku, ki bi jim skoraj odnesel hlev.

Po tistem neurju je očka šel k sosedom Ključarjevim, da jim bo pomagal zravnati razdrapano zemljo. Mamica je pobesneta — zavoljo Ključarjeve Anke. Kako neumno! Saj bi bil tudi zanjo še prostor pri njih, če jo je očka včasih tako rad videl — razmišlja Nešče. In potem nenadna vest, da Anke od tistega nevihtnega večera ni več domov. Šla je reševati njihov, Rahnetov hlev. Našli pa so jo pod naplavinami-debel in prsti. Svet se je preobrnil: mamica je tiha in boga v gozd. Očka pa so ob mrtvaškem odru tete Anke polile solze. Nešče se nič več ne sprašuje, kaj je ljubezen. Želi si samo še to, da bi se pri njihovi hiši spet smejali in oštevati kot prejši.

Knjiga je privlačna, lahko bi rekli: po svoje poučna. Vendar je več kot samo to. Je primer živiga otroškega pripovedovanja o svetu odraslih, prepleteneje z drobnimi umetninami otroškega čustvovanja. Izšla je pri ČZP Kmečki glas v počastitev 30-letnice osvoboditve kot delo, ki je na natečaju leta 1975 prejelo prvo nagrado.

NEZA MAURER

Kultura

Razstave

Džamonja v Moderni galeriji

Ljubljanska Moderna galerija je pripravila razstavo Dušana Džamonje, enega najvidnejših jugoslovanskih kiparskih oblikovalcev v povojnem obdobju. Lahko rečemo, da prihajajo njegova dela med nas pozno, saj je ustvarjalnost Džamonje že dolgo pojem individualnega, izoblikovanega kiparskega dela, odlikuje pa se tudi med dosežki v spomeniški monumentalnosti iz NOB.

Razstava je zasnovana monografsko, obiskovalcem pa ponuja plastične, risbe in projekte. Gre za skupno prereditev več jugoslovanskih galerij, ki so z gradivom in zamisljo pomagale predstaviti umetniško likovno delo v zaokroženi, jasno profilirani podobi. Razstava je bila najprej prikazana leta 1973 v Zagrebu, sedaj pa obiskuje še druge republike.

Nastop Dušana Džamonje se je pričel nekako leta 1950. Po začetnih iskanjih si je umetnik, ki je pretrgal z domačo tradicijo, zasnovano na figuralki in antropomorfizmu, ustvaril samobiten način izpovedovanja. Tako je nastalo več oblik, bodisi v lesu, kovini, cementu in kombinacijah. V teh oblikah je čutili notranjo napetost, gostoto, razsežnost in težo. Tudi tam, kjer gre za sorodno obliko, preseneča Džamonja s svojo dognanostjo, z bogato vizualno zaokroženostjo. Gre za novo stopnjo pojmovanja lepega, kar izvira iz pretanjenega smisla za skladje celote,

Kovinska skulptura — 65, 1971, železo, Dušan Džamonja

za red, polnost in ne nazadnje iz ritma. Ritem je konstanta, ki spremlja Džamonjo od vsega začetka, in je povezan z napetostjo oblike. Prav monumentalno spomeniško delo izpričuje, da je težko razločiti, kje je Džamonja kipar in kje arhitekt; oba elementa se stapljata ne le v neposredni zamisli, ampak tudi glede na okolje, tako da je dosežen največji možni učinek.

Kiparska dela smo na razstavi spoznali neposredno, bogat in pomemben delež spomeniškega ustvarjanja pa si lahko tokrat ogledamo na fotografijah. Le-te zgovorno pričajo o dosežkih, ki veljajo za izjemne tudi v mednarodnem merilu, npr. spomenik v Barletti (Italija), spomenik v Mrakovici in Kozari. Razstava D. Džamonje bo trajala do 12. decembra. Gledalcem je na voljo bogato opremljen katalog, kjer pa bi pričakovali širšo, poglobljeno razlago o celotnem delu D. Džamonje. Delo kiparja, čigar samostojne razstave so obšle svet od Zagreba, Benetk in Rima, pa do Beograda, Zuericha in Haaga, je dospelo tudi do nas — monografsko zaokroženo in izkristalizirano.

Enkratnost in svežina

Četrta razstava likovne ustvarjalnosti otrok v Kranju, ki je rezultat sodelovanja Gorenjskega muzeja in aktiva likovnih pedagogov Gorenjske, je prikazala likovna dela učencev osnovne šole Lucijan Seljak iz Kranja, ki so nastajala pod mentorstvom akademskega slikarja Vinka Tuška.

Razstava je bila odprta 29. oktobra v galeriji Mestne hiše. Odlikovala se je po zelo uspehi postavitvi, dela pa po živih, veselih barvah in pristnem otroškem likovnem doživljanju danih motivov. Gradivo je bilo razdeljeno na štiri skupine: sorodni barvni odnosi, nasprotni barvni odnosi, hladno-topli barvni odnosi in stopnjevanje velikosti-ritem. Prve tri skupine so zajemale snov iz barvne teorije. Opremljene so bile z razstavljenimi slikovnimi materiali, ki so ponazarjali barvni nauk. Razstavljen je bil ne samo delo otrok, ampak tudi drugih ustvarjalcev. Reprodukcijske znanosti slikarjev, barvne fotografije raznih oblik, oprem in načrtovanj so nazorno prikazovale različne možnosti uporabe izbrane barvne odnosa na najrazličnejših področjih likovnega ustvarjanja. S tem je tovariš Tušek še enkrat ponovil znano misel likovnega navdušenca profesorja Zorana Didka, da veljajo za najrazličnejša likovna dela iste likovne zakonitosti in tudi ista merila vrednotenja. Likovne stvaritve otrok ocenjujemo torej z istimi merili kakor dela priznanih likovnikov. Na velikem barvnem krogu, ki je bil postavljen

ob začetku razstave, in na barvnih razdelkih, ki so bili razstavljeni ob njem, je bilo natanko prikazano izhodišče barvnih odnosov, ki so bili tudi učni smoter pri likovnem pouku v razredu. Pri vsakem otroškem likovnem delu zajemamo pedagogično usmeritve iz raznih področij likovne teorije. To je temeljno vodilo dela aktiva likovnih pedagogov Gorenjske.

Četrta del razstave z oznako Stopnjevanje velikosti-ritem je predstavljala velik kup ogrlic, sestavljenih iz kroglic žgane gline. Nekaj kroglic je bilo v preprostih glinenih posodicah, nekaj pa se jih je zakotalilo med obeske iz žic raznih debelin in barv. Na pogled zelo lepo.

Tako nam razstava predstavi mentorja kot človeka z obsežnim znanjem in tudi kot spretnega aranžerja, ki mimogrede razstavi kaj takega, kar posebno ugaja. Toda, če odmislimo ves zunanji blisč in ostanemo le pri otroških likovnih delih, vidimo, da ima mentor pri svojem poklicnem delu tudi težave. Predpisani učni program za likovni pouk in možnosti, ki jih imamo, da ga uresničimo, se tako razhajajo, da snovi ne moremo utrjevati. Učenec obravnavano snov do neke stopnje razume, ne more pa je osvojiti. Da snov ni bila povsem jasna, se vidi tudi iz te razstave. Kljub mentorjevi skrbni razdelitvi del v tri barvne skupine, je bila meja med skupinami precej zbrisana. K temu so pripomogli tudi isti motivi, narejeni na isti način, ki pa so se ponovili v naslednji skupini barv. Po vsej razstavi nas je spremljal zanimiv, barvit maček. Isto kmečko dvorišče pozimi srečamo v skupini nasprotnih barv in v enaki izvedbi v skupini toplo-hladnih barv. To so malenkosti, ki prikrivajo težave. Otroška likovna dela pa so vseeno sijala s sten z vso svojo enkratnostjo in svežino. Glede težavnosti dela četrte skupine se vprašamo: kaj naj počnejo učenci v nižjih razredih osnovne šole, če v petem ali šestem razredu gnetejo glinene kroglice in jih sestavljajo v ogrlice? Tudi ob drugih, lepih in dobrih otroških likovnih delih smo razmišljali, ali so narejena ustrežno z umskimi in fizičnimi sposobnostmi enajstletnih in dvanajstletnih otrok.

Razstavljen so bila dela učencev petih in šestih razredov. Kljub temu je bila to razstava izjemne kakovosti. Čeprav »ujeta« v štiri skupine je pokazala veliko močnost likovno vzgojnega dela v razredu.

JOLANDA PIBERNIK

Gledališče

Neil Simon

Vsak po svoje pesmi poje

(komedija — premiera)

Neil Simon se je rodil pred nedavnim v Šentjakobskem gledališču, na svet so mu ubrano pomagali igralci, ki so se kar kosali za očetovstvo. Gledalci so ga s ploskanjem porazdelili vsem.

Pedagog, ki bi iskal v zaporedju dogodkov neke moralne norme, po katerih je sezidan svet, bi našel v tej komediji klasičen okvir, golo fabulo: brata Alan in Buddy se znajdeti sredi mogočnega vele mesta, koder ima starejši že svoje »čedne ptičice«, smuča, igra tenis, giblje se v dostojnih krogih, ki jih spreminja v kvadrate. Mlajši brat ne zdrži tiranije doma, zato uide k bratu. Tu pade v vrtinec telefonad, sestankov, nespoznanih, izmikanih, naključij, v tisoče cirkuških preoblek in sleparijic, ki jih veteran že mojstrsko obvlada in ga mami na zakonsko puščobo Peggy, ki jo nato poskuša zasenčiti še Connie. Oče — steber, mati — nihajoča vrata iz sveta v svet, razpleti in zapleti — mlajši brat prekosi učitelja, satira se preveša v burlesko in starejši brat raztrobenta predajo — poroko.

Tresočni drobnogledar bi v tem vedrem, domisljic, asociacij in netendencioznih preskokov zaman iskal, kako umira trudni zahod ali pa bi temu metuljastemu spreletu pripisal globoke, večne in edino veljavne resnice, prerokbe. Besedno tkivo noče biti privzdignjeno, zato pada takšno, kot je, v naročje gledalcev. Sladokusci najdejo kanec poceni burkaštva, ljubitelji filma se čehljajo po prejšnjih desetletjih — dobri stari Frankie (Frank Sinatra) je razsajal prav v tej vlogi na filmu, ki so ga posneli v Ameriki že leta 1963, potem ko so prav to komedijo igrali na deskah 677-krat. Seveda se blišči in beda filmskih sredstev (od scene, do režije in barvnih učinkov, pa do zvezd filmskega sveta) ne da primerjati — merila nas bodo, merila s prahom predsodkov pokrila! (s to izvedbo, pa vendar: Besedilo dobrega komediografa lahko zaživi kjerkoli, tudi z najbolj skromnimi sredstvi in ne izgubi na svoji moči, zlasti, če mu je pridano toliko hotenja, zagnanosti in prizadevanja. Tako je bil Dušan Skok, ki se iz plahega, sramežljivega nedolžnega levi v bulvarškega leva — mladeniško kipeč in prepričljiv. Drago Razboršek dostojanstven, ko izgublja tla pod nogami, Nada Turkova v predolgarski neučakanosti včasih sunkovita, vendar uglajena; skratka ekipa je privedla prirčen večer.

Omeniti je treba še tanek posluš pri slovenjenju besedila (poslovenil ga je Dušan Tomše).

»Preleti bulvarske slange, kraljice, pomenske odenke, ki jih pri tem govornijo še otroci big bussinesa: tovarnarja umetnega sadja, ni lahko delo, za začimbe nam navrže še nekaj cvetk: slačipunca, obrit hipy, kifjelci...

Te dni, ko nam pronicata moker sneg in luže skozi čevlje, se sprašujemo, če moramo res vedrino uvažati prek Luže. Avtorje, kakršen je Neil Simon, bi morali zaščititi kot bele slone, ki jih je zmanjkalo celo v Indiji, njihovi domovini. Upajmo, da nam bo usmerjena vzgoja navrgla nekaj novih humoristov.

IVAN CIMERMAN

Zaradi inventure odprto

Miloš Mikeln — satirični kabaret s petjem, plesom in proslavo

Prek ADMINISTRATIVNE BALADE leta 1964, INVENTURE 65, DVA KRAT DVA JE PET 1967, smo po delovnih zmagah prikrali skozi obdobja srečolovov, reforme, streljanja in telovadbe v čas proslav. Med številnimi songi se potika in vozlja rdeča nitka, ki jo satiri pesnik Ervin Fritz: Bremza, gas, bremza, gas - avto je tvoj duševni obraz. - A najbolj čvrsti - so v prvi vrsti - pred božji tron - se jim najbolj mudi.

Satirik prodira v družbena žarišča v imenu neke čiste etike, deli klofute z nasmehom, pripravi nas, da se smejimo sebi, pri tem, ko odkrivamo sužnje v svoji krvi — in da se smejimo drugim, ko odkrivamo hlapce med kolesjem nekih pravnikov, zakonskih, družbenopolitičnih, kulturnih in drugih kamnov spotike, ki jih melje pravadna organizacija v okviru nekih meja, neke umete človeške tvorbe. Satirik tako prestopa meje svojega jezika, prestopa šentflorjansko tesnobo, kakor hitro postane njegov odziv na relaciji: drobni izvrševalec zapovedi poklicanih (ali samozvanih) in temne, nerazumljive, včasih nerazumne, hlipajoče peščice onih »drugih, tam na tronih in poltronih«. Ne gre za vladane in vladajoče, pač pa za iskrivo slovensko in iz bogaboječje samozavednosti vzraslo zavest o svoji biti, moči prenesti krivico, napako, stranpot. Delo je režiral Miran Herzog, uprizorila pa ga je skladno ubrana ekipa, v kateri nastopajo: Marija Gregorač in Majda Grbac, satirika Zlatko Šugman in Danilo Bezljaj, pa še Eržen, Jezernik, Jakličeva in Perova. Ta satirični omet je živopisan splet gibanja, ritma in dokaj ubranega petja.

Predstava je polna iskrice, celo scefšana (cenzura ali avtorjev pri-

stop?), vendar prav zaradi te heterogenosti ustreza amerikaniziranim gagom, skečem, domisljam (popostril jih je režiser ob pianu), ki se prelivajo drug v drugega.

Tema bičanja in prisrčnega smeja so vsakdanje neboljnosti, fraze, rekla, tisk, govorance, konference — od gospodarstva, financ, kulture in politike do potrošnje. Bodice lete na račun politične birokracije, ki ima to čudovito lastnost, da se ji smeje. To je oddaja »v živo«, ki pa nosi neke prvine trajnosti in po tej plati ne utone v pozabo. Eržen in Šugman, ki se zatečeta k dolenskem in štajerskemu dialektu ob farsji v bolnišnici, pa sta tudi nosilca nekega filozofskega sistema, ki mu pravijo razkroj klasičnega humanizma, Marx pa ga je označil za alienacijo proizvajalca od svojega proizvoda: gre za odtrganost potrošnika, njegovo osamelost, dirko s časom in za prestižem. »Pri centralni cerkvi - zvonček že zvoni - vsak dobri vernik - k večernicam hiti.« Hlastanje prerašča v ateistično molitev, čaščenje šefov, obdržala pa je staro obliko. Ker človek vseh časov je čistiti navajen, pa čeprav časti NOVO REČ, NOV AVTO, NOVO HIŠO. Vseeno, kdo mu jo da.

IVAN CIMERMAN

Film

Lenny

Čemu je treba s filmom opravičevati človeka, kakršen je Lenny Bruce? »Umril je Lenny Bruce«, so verjetno brali pred leti Američani v kaki časopisni notici. »Našli so ga v njegovem stanovanju in domnevali, da je bil vzrok smrti uživanje mamil.« Morda je bil dodan še kak stavek, še kako mnenje, še kaka podrobnejša informacija. Nekateri so ga poznali, ker so ga videli in poslušali na njegovih javnih nastopih, in povedali to ali ono o njegovi smrti in življenju. Kaj in kdo je bil, pa ostane prikrito v govoricah in hladnem razsojanju občinstva, ki ga je sprejemalo, odklanjalo ali pa prenašalo zgolj iz radovednosti. Film nam daje priložnost, da Lennyja spoznamo in razumemo tako glede na okoliščine kot na bistvo njegovega življenja.

Ko je zabaval občinstvo, je Lenny odkrito spregovoril o tabujih v človekovem intimnem življenju. Zadeve je pa imenoval tako, kot jih poimenujejo vsi, kadar so sproščeni, med prijatelji in znanci, v javnosti pa ne. V sebi zatro žive, resnične težnje. Tako si pač ljudje uredijo laž: na samem sprostijo kvante in nagone, v družbi pa kažejo svoj spoštovani obraz. In kadar kdo premakne ta red na drug tir, je norma njihove neiskrenosti ranjena, resnica pa razkrinkana. Toda slabost neradi spoznavo v sebi — naložijo jo izvajalcu in ga obremenijo z njo: »Nisi sposoben obvladati nagona, mi pa ga imamo varno spravljenega v svojem predalu. Sprostimo ga tedaj, kadar smo sami ali s partnerji, s katerimi se razumemo in ujemamo.« Tako javno prikrivajo svoje težnje in živijo v nenehni laži o samem sebi. V intimni svobodi nagonov zaničujejo svoje družbeno dostojanstvo, v ugledni družbi pa skrivajo svoj svet nagonov.

Lenny je prezeal zavesto, ki razmejuje to igro sprenevedanja. V »grdi« igri, ob kateri se ljudje zgražajo, jih izziva, da spregledajo svoje skrite obraze. Drzno razkriva tabuje družbe, morale in nečlovečnosti. Iskren je in otroško odprt. Toda to svojo vlogo mora odigrati tudi v svetu, da razvije podobo iskrenosti in odprtosti. Neprimerno laže bi storil to zase, pred drugimi pa se zapleta v stvari, ki mu uničujejo zdravje in onemogočajo razumevanje občinstva in družbe. Navzame se nesprejemljivih norm življenja samo zato, da bi v ljudeh sprostil zavest o mehanizmi njihovih tabujev in tako pomagal razjasniti njihovo dvojnost.

Lenny je žrtev svoje vloge, kakršno igra v življenju. Vsak človek prispeva s svojo naravo k bogastvu in spoznavanju sveta. Lennyjev prispevek je v bistvu plemenit, vendar sam ni mogel vzdržati pogleda v ogledalo, ki ga je nastavljal ljudem.

Kaj torej dokazuje film? Kadar hočemo povedati o kom svoje mnenje, kakor bi ga morebiti izrekli o Lennyju, če bi ga sodili le po časopisni notici o njegovi smrti, ga ne smemo pogledati zgolj skritičnim očesom. Naj bo človek tak ali drugačen, če ga hočemo spoznati in razumeti, ga moramo obravnavati s simpatijo, in se zavedati, da ga je na dno privedla plemenita težnja, ki se je zaradi okoliščin morala spremeniti v svoje nasprotje. Lenny je bil iskren, toda usodna dvojnost družbe ga je obremenila z njegovo lastno naravo. Če bi tudi sam imel več razumevanja za naravo sveta, v katerem je živel, bi si morda naložil bolj stvarno, manj težko življenjsko vlogo.

SAMO SIMČIČ

Misli

DELOVNI USPEH

Navdušenje pred delom se ne zagotavlja uspehov,

ZDRAVILO

Čim bolj grenko je zdravilo, tem večje olajšanje pričakuješ.

VSE ZA DENAR

Ustrežljivosti ne gledj v oči, ampak pod prste.

KAJ BRATI

Ne berimo besed, ampak značaje.

Igor Pleško

RAZLIKA

Mladi bi radi o življenju vse vedeli, stari pa čim manj.

TEŽAVE

Kako bi mogli prenašati naše težave, če ne bi bilo veselja osedov.

Pierre Dominique

LJUBEZEN

Čim starejši si, tem manj je ljubezni na prvi pogled

TAT

Če daš tatu, ne more več ukrasti. Potem torej ni več tat. William Saroyan

RAZLOČEK

Poučevanje je pomembna reč, učenje pa zelo neprijetna.

ZLOČIN

Še divje zveri naučimo moštstkega vedenja. Zakaj hočejo nekateri celo iz psa narediti zver?

DVAJSET LET

Človek ima lahko dvakrat dvajset let, ne da bi jih imel štirideset.

VITALIANO BRANCATI

STRAH

Iz strahu pred seboj se nekateri prično bati drugih.

ZIVLJENJE

Življenje se izteka v željah po tem, česar nimamo, in v obkrovanju tistega, česar ni več. Joseph Roux

PRIPISOVANJE

Človek pripisuje drugim svoje slabosti, nikdar pa vlin

PRIJETNOSTI

Prijetnosti najdemo v vsakih razmerah. Treba je le omejiti želje, izmeriti moči in biti boljšji tu kot slab povsod.

NEŽELENA NAJDBA

Kdor išče, ta najde. Marsikaj najdeš, česar nisi iskal: sovražnike.

CARLO GOLDONI

Ciklus TV oddaj Socialistično samoupravljanje

Tudi šolstvo je del združenega dela

Seriji člankov, ki smo jih zapisali ob televizijskih oddajah o socialističnem samoupravljanju, se pridružuje tudi prispevek o šolstvu. Oddaja, ki je spregovorila o aktualnih problemih šolstva in njegovih nalogah pri uresničevanju zakona o združenem delu, je bila na sporedu ljubljanske televizije v petek, 10. decembra. Pripravili smo jo v izobraževalni redakciji. V njej je govoril predsednik republiškega odbora Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja Geza Čahuk, sodelovali pa so še: Mari Benčinova z osnovne šole Vič, predsednik republiške komisije za samoupravno sporazumevanje v osnovnih šolah in ravnatelj osnovne šole dr. Vita Kraigherja Hardvik Pirnovar ter direktor centra strokovnih šol v Ljubljani Janez Železnik. Ker menimo, da je bila ta oddaja za naše bralce še posebno zanimiva, ji posvečamo zapis v celoti. Oddajo smo snemali v osnovnih šolah Trnovo, Vič, dr. Vita Kraigherja in v centru strokovnih šol v Ljubljani.

ŠOLSTVO ZAOSTAJA ZA PROIZVODNJO

»Ugotavljamo, da vzgojnoizobraževalna dejavnost, zlasti usmerjeno izobraževanje, zaostaja za razvojem drugih delov združenega dela, predvsem v materialnem pogledu. Poznavalci razmer v vzgojnoizobraževalni dejavnosti upravičeno opozarjajo na negativne posledice, ki jih bomo spoznali predvsem pri usposabljanju preprobnih strokovnih kadrov. Stara resnica je, da je modernemu gospodarstvu potrebna sodobna vzgojnoizobraževalna dejavnost, ta pa zahteva primerne materialne pogoje.« Je začel svojo pripoved Geza Čahuk. »Teško je razumeti, še težje pa opravičiti mačehovski odnos do vzgojnoizobraževalne dejavnosti, saj bi morala biti prav ta motor napredka. V vseh delih združenega dela skušamo uvajati boljše delo, v vzgoji in izobraževanju pa zadržujemo s skopo odmerjenimi materialnimi sredstvi stari, nič kaj spodbudni sistem nagrajanja. Obnašamo se kot da družbenoekonomske zakonitosti, ki spodbujajo k boljšemu delu, ne veljajo za področje vzgoje in izobraževanja.

Ne glede na spremembe, ki jih je povzročila nova ustava, ostajamo v vzgojnoizobraževalni dejavnosti še pri starem, ko »država skrbi in uravnava potrebe ter možnosti za razvoj te dejavnosti. Na tem področju nikakor ne moremo prepustiti odločitve združenemu delu in svobodni menjavi dela. To nas spravlja v vedno težji materialni položaj, ker ne moremo usklajati potreb in možnosti, vpliva pa tudi na razvoj samoupravnih odnosov.

Delavci, zaposleni v vzgoji in izobraževanju, smo se tega sicer zavedali, vendar tudi sami nismo bili dovolj dosledni v zahtevah, da bi se kaj spremenilo. Še vedno živimo pod vtisom tradicije in v prepričanju, da mora za našo dejavnost skrbeti nekdo drug.

O problemu financiranja v vzgoji in izobraževanju je spre-

govoril Hardvik Pirnovar, ki je med drugim dejal: »V ustavi, zakonu o združenem delu in samoupravnih sporazumih imamo lepo zapisano, da pridobivajo delavci v vzgoji in izobraževanju dohodek s svobodno menjavo dela, da razpolagajo z rezultati svojega dela in da sta gospodarjenje ter delitev njihova neodtujljiva pravica. Do uresničitve teh lepih želja pa smo še daleč. Zakaj? Ker vzgojnoizobraževalne programe načrtujemo glede na potrebe in želje. To je prav, vendar so te za trenutno ekonomsko moč družbe najbrž prevelike. Zato bi se morali dogovoriti, koliko denarja imamo na voljo in kaj lahko z njim naredimo. Zdaj se dogaja, da dodeljujejo samoupravne interesne skupnosti šolstvu dohodek glede na število zaposlenih namesto za program dela.«

Na temelju takih ugotovitev je govornik sklenil: »Za področje vzgoje in izobraževanja bi morali sistemski ukrepi urejati zlasti naslednje:

- načrtovati bi morali na osnovi ekonomskih kazalcev in možnosti;
- spremeniti moramo miselnost, da so družbene službe rezijska;
- pripraviti moramo merila za ugotavljanje kakovosti dogovorjenih programov;
- prosvetni delavci se moramo bolj poglobiti v bistvo ustavnih sprememb in jih uresničevati, zahtevati enakopravne odnose pri svobodni menjavi dela, s tem pa začeti pri sebi, doma v zbornici, v samoupravnih organih na šoli, v samoupravnih interesnih skupnostih, kot delegati.«

ŠOLANJE ZA PROIZVODNJO — MANJŠI VPIS

O povezovanju šole s proizvodnjo in povezovanjem šol je govoril direktor Centra strokovnih šol Janez Železnik. Posredoval je nekaj zanimivih ugotovitev. Povedal je, da so s proizvodnim delom najbolj

povezane poklicne strokovne šole, potem tiste s periodično organizacijo pouka, druge pa manj, nekatere popolnoma nič. To se kaže tudi pri vpisu na šole. Čim bolj so te povezane s proizvodnjo, tem manjši je vpis novih učencev.

Kaj je vzrok takšnim razmeram? Naše obnašanje v družini in drugod, saj pravimo: »Uči se, drugače boš šel delat!« Tudi v osnovni šoli ni pravega usmerjanja in vzgoje za proizvodno delo. Tehnični pouk največkrat goji ljubiteljstvo, amaterstvo, ne pa smisla za proizvodno delo.

Pomemben vidik povezovanja šol z združenim delom je tudi oblikovanje posebnih izobraževalnih skupnosti, kot na primer prve take skupnosti v naši republiki, proizvodne interesne skupnosti za gradbeništvo.

Učiteljica, elementarka Mari Benčinova je govorila o rasti samoupravljanja v osnovnih šolah. Povedala je, da učitelji še ne morejo odločiti o vsem, kar jih zadeva, na primer o programih in njihovem financiranju. O drugih stvareh odločajo in so pri tem aktivni. Njihova posebna skrb je tudi vzgoja prihodnjih samoupravljavcev, sedanjih učencev. Temu posvečajo veliko skrb. Ko je trdila, kako zelo družbeno potrebna dejavnost je šolstvo, je dejala: »Tovariš, ki je danes inženir, je bil nekoč moj učenec. Če ga ne bi naučila brati in pisati, ne bi mogel postati to, kar je. Moje delo je torej družbeno koristno.«

Veliko je še problemov in dilem, ki so jih nakazali udeleženci v naši televizijski oddaji o šolstvu v sedanjih razmerah. Ponovimo: pri iskanju vzrokov za slabe razmere so omenjali tako »zunanje« dejavnike kot sebe in premajhno dejavnost prosvetnih delavcev ter njihovo miselnost, da je najbolje ostajati pri starem. Delavci vzgoje in izobraževanja se bodo morali tako kot delavci drugih dejavnosti vključiti v družbenopolitično dejavnost — in so se že — ter kot delegati ali člani družbenopolitičnih organizacij pojasnjevati drugim, kakšne so razmere na področju vzgoje in izobraževanja.

SONJA TRAMŠEK

Jesenice

Prizadeven dramski krožek

Na jeseniški gimnaziji že več let prizadevno in uspešno dela dramski krožek. V začetku vsakega šolskega leta se pravzaprav na novo izoblikuje. Maturanti odidejo, na gimnazijo pa pridejo novi učenci, prav tako navdušeni interpreti lepe besede.

Člani tega krožka sodelujejo na proslavah, namenjenih učencem srednjih in drugih šol pa tudi drugim krajanom. Na proslavah ob letošnjem dnevu republike so

Vitanje

Pravičnejši dedek Mraz

Na zadnji konferenci učiteljskega zbora osnovne šole Vitanje so obravnavali tudi skupni dogovor medobčinskega sveta SZDL, ZSS in predstavnikov občinskih zvez Društva prijateljev mladine celjske regije o tem, kako bo letošnji dedek Mraz obdaril otroke v celjski regiji.

Te organizacije so se namreč dogovorile, naj bodo vsi otroci v starosti od dveh let pa do učencev 4. razreda osnovne šole letos obdarjeni z vrednostno enakimi darili.

Vrednost darilnega zavitka za posameznega otroka naj bi znašala 50 dinarjev. Določili so tudi razmerje, ki naj bo v darilnem paketu med praktičnimi izdelki — igračkami in slaščicami. To bo približno 3,2:1,8.

Otroke, ki so v varstvu, bodo obdarili v vzgojnovarstvenih zavodih, druge pa v krajevnih skupnostih. Šolarji bodo prejeli darila v osnovnih šolah. Povsod bodo pripravili primerne prireditve. Tudi otroci, ki živijo v drugih republikah, njihovi starši pa so zaposleni v celjski regiji, niso pozabljeni. Starši teh otrok bodo prejeli zanje darilne pakete v svojih podjetjih.

Denar za obdaritev bodo prispevali vsi zaposleni na območju regije, in sicer vsak po 30 dinarjev. Delovne organizacije bodo nakazale denar na tekoče račune občinskih zvez Društva prijateljev mladine.

Dogovorjeno je tudi za nujno potrebno prelitvanje sredstev med občinami. Za to bodo poskrbele občinske zveze Društva prijateljev mladine v regiji.

Učni zbor vitanjske šole je z veseljem sprejel tak dogovor. Vsi člani delovne skupnosti so tako vključili svoje deleže.

Tudi drugi delovni kolektivi na našem območju so ta dogovor podprli in sprejeli, saj odpravljajo očitno socialno razlikovanje pri najmlajših, ki so ga v preteklosti na žalost občutili tudi ob praznovanju dedka Mrza. In še nekaj: organizatorjem obdarovanj ne bo več treba zaskrbljeno spraševati, kdo bo dal denar za te namene.

FRANJO MAROŠEK

V vzgojnovarstvenem zavodu Kočevje so 4. novembra slovesno odprli prenovljeno enoto vzgojnovarstvenega zavoda Kekec, kjer je prostora za 100 otrok. S svojim pestrim sporedom so malčki navdušili številne starše in ostale goste. Obnovitvena dela enote Kekec so z opremo veljala 2.100.000 din. Prispevala jih je skupnost otroškega varstva. (Besedilo in foto: France Brus)

Anton Napast

V 68. letu starosti je nepričakovano umrl zaslužni prosvetni delavec Anton Napast, upokojeni šolski upravitelj osnovne šole v Kostrivnici pri Rogaški Slatini. Rojen je bil 16. januarja 1909 v Mariboru, kjer je leta 1932 maturiral na učiteljskišči. Tri leta po maturi, v času, ki ni bil naklonjen napredni mladini, je ostal z več drugimi tovariši brez dela. Šele leta 1935 je dobil službo na Sladki gori ob severni meji. Tu se je z vso ljubeznijo in navdušenjem lotil dela na kulturnoprosvetnem področju. V tisti dobi je bilo že čuti sovražne sapa z onstran meje, proti našemu ljudstvu pa so držno nastopali tudi domači nemškutarji. Mladi učitelj Napast je svoje strokovno znanje nenehno izpopolnjeval, zato je lahko veliko dajal svojim učencem in mladini kraja, kjer je poučeval. Na delovnem mestu na Sladki gori je ostal do leta 1938, potem pa so ga premestili v Stoprce v Haložah.

Na novem službenem mestu se je poglobil predvsem v študij življenjskih razmer Haložanov, ki so bili bolj ali manj socialno, gospodarsko in narodno ogroženi. To je bila doba učiteljskega pokreta, ki so mu posvečali na Štajerskem vso pozornost predvsem mladi napredni učitelji. Pri teh prizadevanjih je sodeloval tudi Anton Napast, ki je posvetil veliko moči mladini v tem haloškem predelu, posebno na dramskem področju.

Medtem se je v sosednji Avstriji razmahnil hitlerizem. Po 6. aprilu leta 1941, ko so se razlile po naših tleh zločinske nemške horde, je začela tudi Napasta težka usoda našega učiteljstva na Slovenskem Štajerskem. Zapustil je moral slovensko mladino in oditi v izgnanstvo, kjer je bil do marca leta 1945. Ko se je vrnil v domače kraje, je prevzel funkcijo načelnika Ljudske milice v Rogatcu. To delo je opravljal do septembra leta 1945, ko je postal šolski upravitelj na osnovni šoli Kostrivnica v takratnem šmarnskem okraju.

Na težkem službenem mestu v Kostrivnici pod Bočem je Anton Napast prizadevno pomagal obnavljati domovino. Kot funkcionar družbenopolitičnih organizacij, saj je bil član ZK, tajnik SZDL, tajnik krajevne skupnosti, občinski odbornik itd., je požrtovalno sodeloval kot pobudnik in organizator pri elektrifikaciji in napeljavi vodovoda v Kostrivnici in okoliških zaselkih. Na prosvetnem in kulturnem področju je organiziral gledališko družino, ki ji je dolgo pomagal kot preskušen režiser. Žal je leta 1971 nepričakovano zbolel, zato se je moral predčasno upokojiti. Zadnja leta pokoja je preživel do prerane smrti v svojem rojstnem kraju.

ALBIN PODJAVORŠEK

Tilka Kordiš — Pejnovič

Vrste partizanskih učiteljic, ki so med okupacijo skrbno vzgajale naš mladi rod, se redčijo.

Letos ugasnilo tudi življenje naše dobre partizanske učiteljice Tilke Kordiš-Pejnovič.

Rojena je bila v Travniku v Loškem potoku. Po končanem učiteljskišči v Ljubljani je odšla službovat septembra leta 1924 v bližino rojstnega kraja — v Travo.

Leta 1928 je bila premeščena v Drago, od tod pa je po osmih letih službovanja odšla v Rovte na Gorenjsko. Ko se je začela nemška okupacija, je bila v Cerkljah na Gorenjskem, julija l. 1941 pa je pribežala v Travo. Tam ji je italijanski fašizem povzročil veliko gorja. Izgubila je moža, ki je padel kot talec; bil je med organizatorji vstaje na tem območju. Umrla sta ji tudi otroku — dvojčka, ki ju je avgusta leta 1942 rodila v čabranskih zaporih.

Tovarišica Tilka je po okupaciji Italije začela poučevati v Podpreski, kjer je nekdanjo gozdarsko hišo preuredila v šolo. V partizanski šoli je navdušeno poučevala mladino in naprednem socialističnem duhu. S pionirji, mladino in ženami je prirejala bogate mitinge in proslave, ki so se jih udeleževali aktivisti in borci rajonskih, okrožnih in območnih odborov. Aktivna je bila tudi v vseh množičnih organizacijah. Po vojni je ustanovila in vodila pevski zbor, igralsko družino, tamburaški zbor in prirejala gospodinske tečaje. Veliko je pomagala pri Gasilskem društvu Podpreska in pri gradnji gasilskega doma, v katerem so sedaj kulturne prireditve okoliša. Svoje učence je po vojni usmerjala v nadaljnje šolanje, zato ima »dragarski konec« danes po njeni zaslugi mnogo intelektualcev, ki cenijo sadove revolucije in tudi trdo pot učiteljice, ki je razdajala svoje moči za dobro mladega rodu.

Za svoje šolsko in zunajšolsko delo je prejela več priznanj in odlikovanj. Iz Podpreske se je odselila v Ribnico, kjer je bila upravnica internata vse do upokojitve leta 1960.

Bila je priljubljena med ljudmi bližnje in daljne okolice, posebno pa med svojimi učenci. To je dokazalo tudi njeno zadnje slovo: ljubezen in spoštovanje, ki so ju izkazali krajanji, mnogi politični in prosvetni delavci iz bližnjih in oddaljenih krajev.

Spesnimi, ki jih je Tilka učila peti, so se od nje poslovili njeni nekdanji tako ljubljani pevci.

Poslovilne besede in cvetje pa so izražali zahvalo za vse, kar je storila dobrega za mladino in odrasle v Dragarski dolini.

CIRILA BAMBIČ

PIONIRSKI ODRÉD

KAREL DESTOVNIK KAJUH ŠOŠTANJ

razpisuje pod pokroviteljstvom Pionirskega lista natečaj za IX. razstavo Likovni svet otrok.

Razstava bo odprta 26. februarja 1977.

POGOJI ZA UDELEŽBO:

1. IZBIRA MOTIVA — svobodna
2. IZBIRA TEHNIKE IN FORMATA je svobodna, ne sme pa biti večja od A0 (85x118 cm)
3. Pri natečaju lahko sodelujejo učenci in učenke od 1—8. razreda
4. Na hrbtni strani izdelkov naj bodo podatki:
 - naslov dela
 - ime in priimek avtorja ter leto rojstva
 - ime šole in kraj
 - ime likovnega pedagoga.
5. Likovna dela naj izbere na šoli likovni pedagog.

Natečajna dela pošljite do 30. januarja 1977 na naslov: Osnovna šola Karel Destovnik Kajuh, 63325 Šoštanj.

Poslana dela bo pregledala strokovna komisija. Prve tri nagrade so umetniška dela in so namenjena šolam.

Vsi razstavljalci bodo prejeli Kajuhova priznanja.

Svet

OSNOVNE ŠOLE SAVO KLADNIK SEVNICA

razpisuje za nedoločen čas prosto delovno mesto:

— predmetnega učitelja ali profesorja slovenskega jezika.

Kandidati naj pošljejo pismene prijave in dokazila o izobrazbi v 15 dneh po objavi razpisa. Prijave je treba poslati na naslov Osnovna šola Savo Kladnik Sevnica — razpisna komisija. Kandidati bodo pismeno obveščeni o izbiri.

Vabilo

OSNOVNA ŠOLA LITIJA

v ljudno vabi

vse učitelje, ki so službovali pred vojno in po vojni na litijski šoli na otvoritev nove šole in 100-letnico šole v Litiji, ki bo v soboto 25. XII. 1976 ob 14. uri v avli nove šole na Graški Dobravi v Litiji.

Lisca

art. 3304

IVICA

velikost B70—90
v beli, kožni
in ciklamni barvi

ZA BOLJŠE DELO

Novi projektorji tovarne Vega

Ljubljanska tovarna optičnih in steklopihaških naprav VEGA izpopolnjuje svoj proizvodni program z novimi projektorji in izboljšanimi izvedbami projektorjev iz dosedanje proizvodnje. Projektorji so predvsem zanimivi za različne vzgojno-izobraževalne zavode in vse vrste izobraževalnih centrov, ki se kakorkoli vključujejo v usmerjeno izobraževanje.

Noviteta med Veginimi projektorji je projektor z imenom **VIDEOTOP**, ki je kooperacijski proizvod francoske firme Lara in domače tovarne. S projektorjem se lahko projicirajo kinofilmi širine 8 mm-super v kasetah Technicolor. Omenjene kasete so pri nas že znane, ker jih uporabljajo zagrebško podjetje Filmoteka 16 za svoje »element-filme«. Videotop ima razen projektorskega dela še vgrajen kasetni magnetofon, s katerim je možno projiciranim slikam reproducirati ustrezen zvok. Posebnost, ki jo je treba omeniti v zvezi z videotopom je, da ta projektor lahko reproducira slike oziroma zvok medsebojno popolnoma ločeno in neodvisno drugega od drugega. To je popolnoma nova zamisel, ki pri dosedanjih izvedbah kinoprojektorjev ni znana. Praktično to pomeni, da je možno enemu kinofilmu v kaseti Technicolor privediti več zvočnih zapisov, vsako vrsto v posebni magnetofonski kaseti. Tako se lahko na primer projicira isti kinofilm različnim skupinam gledalcev ob zvočni reprodukciji, ki ustreza njihovi izobrazbeni ravni, jezikovni opredeljenosti, zmožnosti dojemanja novih informacij in podobno. Za prosvetne delavce je videofon še toliko bolj zanimiv, ker lahko z njim po želji dodatno spreminjajo postopek projiciranja že izgotovljenega kinofilma. Tako lahko preprosto projicirajo kinofilm po predvidenem postopku ali pa ga s spremenjenim postopkom projiciranja prilagodijo svojim pogojem dela.

Znani so tudi kinofilmi širine 8 mm-super, ki so prirejeni le za projiciranje z videotopom (kinofilmu za videotop) in jih ni mogoče uspešno projicirati z navadnimi kinoprojektorji za enako širino kinofilma. Zato je enaka slikovna vsebina pri kinofilmu za videotop na manjši dolžini filmskega traku kakor pri navadnih kinofilmih. Na žalost pri nas kinofilmi za videotop še niso znani.

Videotop se lahko uporablja pri individualni, skupinski ali frontalni obliki pouka. Projiciranje slik je možno pri dnevni svetlobi na prosojni zaslon v ohišju kinoprojektorja ali pa na stenski zaslon v zatemnjenem ali polzatemnjenem prostoru. Prav tako je možno vključiti videotop v responderski sistem in tako polprogramirane učne enote obogatiti z različnimi vrstami slikovnih informacij.

Skupina **diaprojektorjev** z oznakami **A-30, A-30S, A-33, A-33S** in **A-60** so prav tako kooperacijski izdelki med nemško tovarno Liesegang in Vega. Navedel bi nekaj podrobnosti o izvedbah teh diaprojektorjev.

Vsi projektorji, razen A-60 sodijo v skupino avtomatskih diaprojektorjev (izvedbe brez

označbe S imajo halogene projekcijske žarnice 150 W-24 V, z oznako S pa 250 W-24 V). Z njimi se lahko projicirajo diapozitivi 50 X 50 mm, ki jih lahko vstavljamo v ustrezne kasete za 30 oziroma 50 diapozitivov; diafilme leica formata ter mikro-preparate na stekelcih. Zamenjava diapozitivov in dodatno izostrevanje slike med projiciranjem se lahko opravlja ročno ali s pomočjo kasete za daljinsko upravljanje, ki je z ustreznim kablom povezana s projektorjem.

Pri vseh izvedbah avtomatskih diaprojektorjev je možno med projiciranjem izveliči trenutno projicirani diapozitiv iz projektorja in po želji zamenjati njegovo lego v vodilu pred projekcijskim okencem. Med projiciranjem v zatemnjenem prostoru se lahko ugotovi pravilna lega diapozitiva pred njegovim neposrednim vstavljanjem v projektor (ne v kaseto za diapozitive) tako da se diapozitiv položi na osvetljeno okence na ohišju diaprojektorja.

Projektor A-33S je dopolnjena izvedba diaprojektorja A-30 z optično-elektronsko avtomatiko (avtofokus). Med projiciranjem avtomatika samodejno uravnava ostrino slike na zaslonu s pogojem, da projicirano sliko prvega diapozitiva nastavimo ostro. Avtofokus pride zlasti do veljave, ko se z diaprojektorjem projicirajo diapozitivi v različnih okvirčkih.

Diaprojektor A-60 je polavtomatski projektor za projiciranje diapozitivov 70 X 70 mm (slika 60 X 60 mm). Ima halogeno projekcijsko žarnico 250 W-24 V. V posebno kaseto se lahko vstavi do 30 diapozitivov. Nastavitev ostrine slike na zaslonu kakor tudi zamenjava diapozitivov med projiciranjem je ročna.

Vsi omenjeni diaprojektorji se lahko uporabljajo pri frontalni obliki pouka. Z nakupom ustreznih širokokotnih objektivov se jih lahko uporablja pri skupinskem pouku, ker je možna projekcija na krajši razdalji. Prav tako se z naknadnim nakupom drugih vrst objektivov (objektiv s stalno goriščno razdaljo ali pa vario-objektiv) priredi sposobnost projektorja pogojem projiciranja v različnih prostorih.

Noviteta med domačimi proizvodi je grafoskop z nazivom **VIDEOSKOP A4**. Z njim lahko neposredno projiciramo slike dimenzij 205 X 280 mm. Mere tega slikovnega polja so spreminjene glede na mere slikovnih polj navadnih grafoskopov (250 X 250 mm). Slikovno polje pri videoskopu A-4 je prirejeno zlasti za projiciranje prosojnic dimenzij pisarniškega lista. (Prosojnice so izdelane v termokopirnih ali fotokopirnih aparatih.) Ker projektor projicira le slikovno polje prosojnice, so drugi

deli zaslona neosvetljeni in ne motijo gledalcev med projiciranjem. Prav tako je znano, da je ostrina slike, ki jo projiciramo z grafoskopom brez maske (zaslonke) ob robovih nekoliko slabša kakor v sredini. Maska prav te dele slike v grafoskopu izloči iz projekcije.

Maska je vrtljiva okoli optične osi projektorja v ravnini, ki je pravokotna na optično os. Po želji je možno masko tudi odstraniti iz ohišja projektorja, vendar je to smotno le, če maske ne uporabljamo dalj časa. V takem primeru je slikovno polje grafoskopa večje, in sicer 280 X 280 mm.

Posebnost videoskopa A-4 je njegov premakljiv osvetlitveni sistem. Osvetlitveni sistem je treba premikati, kadar imajo robovi osvetljene ploskve na zaslonu modre ali rdečkaste lise. Tako se lahko priredi pravilna osvetlitev slike na zaslonu različnim razdaljam med grafoskopom in zaslonom.

Projekcijska žarnica v videoskopu A-4 lahko sveti z oslabljeno ali polno svetlobo. V proizvodnji sta dve izvedbi videoskopov A-4, in sicer s halogeno projekcijsko žarnico 220 V-650 W ali 24 V-250 W. Prav tako sta možni izvedbi z enolečnim objektivom (f = 275 mm) ali pa s trilečnim (f = 315 mm). Zvitke celotne folije se lahko med projiciranjem premika čez objektno steklo videoskopa A-4 v smeri projekcije naprej ali nazaj ter prečno na to smer v levo ali desno. To omogoča izvedba projektorja, ker se lahko namestijo nosilci za ustrezna vretena na vse stranice videoskopa A-4. Tudi glede zunanje oblike in načina delovanja sodi videoskop A-4 v skupino sodobnih projektorjev.

EPIPROJEKTOR EPI-A4 je projektor domače proizvodnje, ki je izpopolnjena in dimenzijsko spremenjena verzija epi-projektorja EPI-650. V redni proizvodnji bo v prvi polovici leta 1977. Tudi po načinu delovanja je podoben EPI-650. Ima močnejšo halogeno projekcijsko žarnico 220 V-1000 W, možna pa je tudi izvedba s šibkejšo projekcijsko žarnico 220 V-650 W. EPI-A4 lahko neposredno projicira sliko 190 X 160 mm. S premikom okrova na podstavku lahko projektor zajame ploskev slike 300 X 190 mm. Večja slika, npr. zemljevid, se lahko projicira po odsekih na enak način kakor pri EPI-650. Hladilni sistem v aparatu je močnejši in dela zelo

Iz starih listov

Neki pisavec pravi takole od učitelja: »Učitelj je mož, ki mora več znati, kakor kar uči, da druge prav in dobro učiti zamore. On je, ki sicer s telesom nizko, z dušo pa visoko živi mora, da se vselej tako vede, kakor se njegovemu častnemu stanu spodobi. On je, ki mu mora biti več kot dolžnost,

tiho. Objektiv je enak kakor pri EPI-650, to je Veginar 1 : 3,6 : 325 mm. Slika na zaslonu je kvalitetna, če se projicira v zatemnjenem ali napol zatemnjenem prostoru. Zunanja oblika EPI-A4 je podobna izvedbi EPI-650 in ustreza vsem zahtevam sodobnih projektorjev te vrste.

Glede na izvedbo optičnih sistemov videoskopa A-4 in epi-projektorja EPI-A4 ter optičnih lastnosti objektivov se obe vrsti projektorjev uporabljata predvsem pri projiciranju velikim skupinam. Tudi glede dimenzij sta manj primerni za delo v manjših skupinah. Individualno delo s temi projektorji je smotno le, če se aparata uporabljata kot povečevalnika prosojnega ali neprosojnega slikovnega materiala.

Epi-projektorjem tovarne VEGA se bo kmalu pridružil najmanjši član te družine to je EPI-150. S tem projektorjem bo mogoče projicirati le neprosojne slike do dimenzij razglednice. Slike, ki jih želimo projicirati z EPI-150 polagamo na objektno steklo na vrhu projektorja. Dimenzije EPI-150 so 300 X 160 X 210 mm, tehta pa okrog 5,5 kg. Slika na zaslonu je kvalitetna le, če projiciramo v zatemnjenem ali napol zatemnjenem prostoru. Zato je projektor primeren tudi za delo v manjših skupinah in tako ustreza zahtevam sodobnega načina poučevanja.

V sestavku sem informativno opisal nekatere novosti in izboljšave iz obsežnega in pestrega proizvodnega programa tovarne optičnih in steklopihaških naprav Vega. Ker je vsebina članka namenjena predvsem prosvetnim delavcem, sem v njem informativno opisal le tiste novejši ali izboljšane projektorje, ki naj bi jih učitelji uporabljali pri posodabljanju pouka.

Ob koncu le še nekaj v premislek. Številne šole in drugi izobraževalni centri imajo razne AV pripomočke, nimajo pa ustreznega reprodukcijskega materiala (soft ware), večkrat pa si ga ne morejo niti izposoditi.

Glede na to, da se pri nas nekatere ustanove in podjetja ukvarjajo s to problematiko, vendar dokaj nenačrtno in ob precejšnjih kadrovskih, denarnih in tehničnih težavah, kaže iskati boljše rešitve v močnejšem centru. Ta bi naloge reševal laže ter bolj uspešno in načrtno. Jože Tomšič

ŠOLE, DELOVNE ORGANIZACIJE IN USTANOVE!

Če prevoz vaših delavcev ni organiziran, če prihajate prepozno na delovno mesto, če vaši otroci prepeščajijo dolgo pot v šolo in če se pozno vračajo domov — pokličite

SAP — TOZD »TURBUS«

ali pa najbližjo poslovno enoto.

Radi vam bomo organizirali stalen prevoz glede na vaše potrebe, po konkurenčnih cenah.

založba
mladinska
knjiga

Mladinska knjiga v sodelovanju
z Zvezo društev prijateljev mladine

Končuje se leto — prihaja dedek Mráz!

Mislili smo na to in pripravili

več DARILNIH PAKETOV knjig in igrač

Vsebinska paketov je prilagojena starostnim skupinam, cene pa za starše primerne.

Ob bogati in izbrani vsebini vam pri takojšnjem naročilu nudimo popust in brezplačno dostavo. Poleg že določenih paketov si boste lahko po svoji želji izbrali tudi druge kombinacije.

Vse podrobnejše informacije in naročila dobite v najbližji poslovni Mladinske knjige.

Pravočasna pomoč prizadetim

Na posvetovanju ravnateljev osnovnih in posebnih osnovnih šol, ki je bilo v petek, 9. novembra 1976, v Novi Gorici, so bili sprejeti tile sklepi in priporočila:

Skupnosti otroškega varstva, svetovalne službe in pedagoški delavci na osnovnih šolah naj načrtno sodelujejo s starši prizadetih otrok in si prizadevajo, da bi te otroke vpisali v posebno osnovno šolo. To delo mora potekati že v vzgojnovarstvenem zavodu, mali šoli in v 1. razredu osnovne šole, če je otrok poskusno vključen v 1. razred (mejni primer).

Kategorizirane otroke, ki so že v osnovni šoli, je treba prešolati v posebno osnovno šolo najkasneje do 4. razreda osnovne šole.

O šolski neuspešnosti otrok morajo šole tudi med šolskim letom poročati skupnosti socialnega varstva.

Nujna je strokovna pomoč ortopedagogov pri obravnavi mejnih primerov v osnovni šoli. Potrebno je sodelovanje z razrednikom, šolsko svetovalno službo in s starši. Osnovne šole naj skušajo že na predšolski stopnji organizirati logopedsko službo.

Komisije za razvrščanje naj se po možnosti organizirajo pri občinski izobraževalni skupnosti. Člani komisije za razvrščanje naj bi bili deležni strokovnega izpopolnjevanja.

Ker osnovna šola ni strokovno niti materialno pripravljena za obravnavo razvrščenih otrok, je treba te učence obravnavati v posebni osnovni šoli.

Osnovnim šolam priporočamo, da naročijo revijo »Naš zbornik«, ki ga izdaja Zveza društev za pomoč duševno prizadetim osebam.

kakor pa plača pri sercu. On je, ki mora vsim za izgled biti in svetovati znati. On je, ki mora s svojim stanom zadovoljen biti, zato ker lahko v njem dobro dela in stori. On je, ki mora pripravljati biti za šolo in mladino vse prestat in darovati.«

Šolski prijatelj 1853 str. 43.

Učitelj Koderman je zapuščen vinograd v last kupil; izversten vinogradnik ga po vsih razmerah zboljša: s zlahnimi tertami pomnoži, slabe pecepi, umno in dobro obdeluje, in u nekih letih, ga predavši, več tisuč goldinarjev dobička potegne.

Učitelj Poznik, vesten čelbar, je večkrat po 20—40 gl. za bčelarstvo med in vosek potegnili.

Po takih potih si vejo bistrummi in marljivi učitelji dohodke pomnožiti, sebi u korist, občini pa u lepi izgled; taki učitelji so pa tudi večidel s svojim stanom zadovoljni. Le lena persmoda za pečjoj kosti gloda. Če ga tudi u Kaliforniji k zlati stani pristoniš, še ne bo vedel pomagati si; le tugoval bo, da mu ni živeti, kakor siten, len berač. Poznam tudi učitelje, koji znajo knjige prav lepo vezati, mnogoverstne škatle izdelovati — strugati — ure, dežobrane popravljati, šibe u okna rezati — lučirne izdelovati itd.

P. Musi.
Šolski prijatelj 1854 str. 357—359.

**avto moto zveza
slovenije**
ljubljana, titova 138

Vsem prosvetnim delavcem: osnovnih, srednjih in visokih šol ter vsem polnoletnim dijakom in študentom priporočamo, da se za preventivno in prometno vzgojo obrnete na avto-moto društvo v svojem kraju.

Za teoretični pouk vam nudimo naslednja obvezna učila:

1. Obežanke prometnih znakov
2. Priročnik za polaganje izpitov za kolesa z motorjem do 50 ccm.
3. Testne pole za preizkušanje prometnega znanja
4. Teste za vajo 26
5. Teste o prometnih predpisih
6. Turistične avtokarte Slovenije in Jugoslavije
7. Ostala učna pomagala

Hkrati vas obveščamo, da smo že pričeli z včlanjevanjem za leto 1977.

Ugodnosti članstva redno objavlja Motorevija, ki jo boste prejeli brezplačno na vaš naslov.

Vsem sedanjim in prihodnjim članom želimo srečno vožnjo v novem letu: 1977.

Lth * ** *

Škofja Loka

nudi

otročkim vrtcem, osnovnim, srednjim, visokim in višjim šolam ter zavodom v novogradnji, rekonstrukciji ali adaptaciji:

- zamrzovalne skrinje 200 l, 300 l, 380 l, 530 l
- hladilne omare 650 l, 1450 l, 2250 l
- hladilne vitrine za internate in otroške vrtce
- tipske pulte za internate in gostinske šole
- specialno hladilno opremo za potrebe inštitutov in medicinskih fakultet.

LOŠKE TOVARNE HLADILNIKOV
ŠKOFJA LOKA
tel. 60-091

Lth * ** *

IZBRANA DELA **Toneta Svetine**

Z

ZALOŽBA BOREC Miklošičeva 28/1.
Ljubljana

**ORLOVO
GNEZDO**

**UKANA
I. DEL**

**UKANA
II. DEL**

**UKANA
III. DEL**

**OGNJENI
PLAZ**

Založba Borec bo v aprilu 1977 izdala pet knjig izbranega dela Toneta Svetine. Poleg znane Ukane smo uvrstili v zbirko najboljše zgodbe iz lovskega in planinskega sveta ORLOVO GNEZDO in romansirano kroniko jurišnega bataljona XXXI. divizije OGNJENI PLAZ. Knjige bodo vezane v umetno usnje in vložene v okusno kartonsko škatlo.

Celotno zbirko, čez 3500 strani zanimivega branja, lahko dobite v prednaročilu za 860 dinarjev.

Interesenti lahko dobe v prednaročilu tudi posamezne knjige iz kompleta: ORLOVO GNEZDO za prednaročniško ceno 140 dinarjev, UKANO (vse tri dele) za prednaročniško ceno 570 dinarjev, OGNJENI PLAZ za prednaročniško ceno 190 dinarjev.

Razen nižje cene imajo naročniki tudi možnost obročnega odplačevanja.

Celotno zbirko je mogoče plačati v štirih zaporednih obrokih po 215 dinarjev, ki jih je treba poravnati:

prvi obrok do 20. januarja 1977,
drugi obrok do 20. februarja 1977,
tretji obrok do 20. marca 1977 in
četrti obrok do 20. aprila 1977.

Samo Ukano je mogoče plačati v treh zaporednih mesečnih obrokih po 190 dinarjev, ki jih je treba poravnati:

prvi obrok do 20. februarja 1977,
drugi obrok do 20. marca 1977 in
tretji obrok do 20. aprila 1977.

Samo Orlovo gnezdo je mogoče dobiti za prednaročniško ceno 140 dinarjev, Ognjeni plaz pa za 190 dinarjev. Znesek za obe knjigi je treba poravnati z enkratnim vplačilom do 20. aprila 1977.

Prednaročnikom, ki ne bodo izpolnili prednaročniških pogojev in celotnega zneska ne bodo poravnali do 20. aprila 1977, bomo knjige poslali, a jih bomo zaračunali po ceni, ki bo veljala za prosto prodajo.

V prosti prodaji bo veljal komplet 960 dinarjev, Orlovo gnezdo 150 dinarjev, Ukana (vsi trije deli) 600 dinarjev in Ognjeni plaz 210 dinarjev.

NAROČILNICA — PD
ZA KOMPLET IZBRANEGA DELA TONETA SVETINE

Podpisani
Natančen naslov:
Zaposlen pri (naslov):
Številka osebne izkaznice:, izdane od
naročam pet knjig izbranega dela Toneta Svetine po prednaročniški ceni 860 dinarjev.
Znesek bom poravnal — takoj — v štirih zaporednih mesečnih obrokih po 215 dinarjev — tako, da bo celoten znesek plačan do 20. aprila 1977. (Nepotrebno črtajte!)

Če ne bom izpolnil prednaročniških pogojev, bom naročene knjige plačal po običajni ceni 960 dinarjev, ki bo veljala za prosto prodajo.

Datum: Podpis:

NAROČILNICA — PD
ZA POSAMEZNE KNJIGE IZ DEL TONETA SVETINE

Podpisani
Natančen naslov:
Zaposlen pri (naslov):
Številka osebne izkaznice:, izdane od
naročam naslednja dela Toneta Svetine: Ukana I., II. in III. del po prednaročniški ceni 570 dinarjev, Orlovo gnezdo po prednaročniški ceni 140 dinarjev, Ognjeni plaz po prednaročniški ceni 190 dinarjev.
Znesek bom poravnal — takoj (za Ukano v treh mesečnih obrokih po 190 dinarjev), vendar tako, da bo celoten znesek poravnat najkasneje do 20. aprila 1977. (Nepotrebno črtajte!)

Če ne bom izpolnil prednaročniških pogojev, bom naročene knjige plačal po običajni ceni, ki bo veljala za prosto prodajo (Ukana 600 dinarjev, Orlovo gnezdo 150 dinarjev, Ognjeni plaz 210 dinarjev).

Datum: Podpis: